

Hugo a S. Victore

**POSTERIORUM EXCERPTIONUM
LIBRI TREDECIM CONTINENTES
UTRIUSQUE TESTAMENTI
ALLEGORIAS**

PRIMA PARS

**ALLEGORIAE IN
VETUS TESTAMENTUM**

Hugo a S. Victore

**POSTERIORUM EXCERPTIONUM LIBRI
TREDECIM CONTINENTES UTRIVSQUE
TESTAMENTI ALLEGORIAS**

PRIMA PARS

**ALLEGORIAE IN
VETUS TESTAMENTUM**

CONTENTA

PROLOGUS

*LIBER PRIMUS. IN LIBRUM GENESEOS, AB INITIO
MUNDI USQUE AD ABRAHAM.*

*LIBER SECUNDUS. DE RELIQUIS MYSTERIIS
GENESEOS, AB ABRAHAM USQUE AD MOYSEN.*

*LIBER TERTIUS. IN RELIQUOS PENTATEUCHI
LIBROS, ET PRIMO IN EXODUM.*

*LIBER QUARTUS. IN LIBROS JOSUE, JUDICUM ET
RUTH.*

*LIBER QUINTUS. IN LIBRUM I REGUM, AB
HELCANA USQUE AD DAVID.*

*LIBER SEXTUS. IN I ET II REGUM, A DAVID USQUE
AD SALOMONEM.*

*LIBER SEPTIMUS. IN III ET IV REGUM, A
SALOMONE USQUE AD TRANSMIGRATIONEM
BABYLONIS.*

*LIBER OCTAVUS. IN DUOS PRIORES LIBROS
ESDRAE.*

*LIBER NONUS. IN LIBROS ESTHER, TOBIAE,
JUDITH ET MACHABAEORUM.*

**INDEX LIBRORUM
ALLEGORIAE IN
VETUS TESTAMENTUM**

PROLOGUS.

PROLOGUS ALTER.

***LIBER PRIMUS. IN LIBRUM GENESEOS,
AB INITIO MUNDI USQUE AD ABRAHAM.***

CAP. I. De significatione coeli et terrae.

CAP. II. De coelo, terra, et operibus sex dierum.

CAP. III. De aquis superioribus et inferioribus.

CAP. IV. De sole, luna et stellis.

CAP. V. De piscibus et avibus.

CAP. VI. De paradiso voluptatis.

CAP. VII. De formatione primi hominis.

CAP. VIII. De Adam, Eva et serpente.

*CAP. IX. De sex diebus operationis divinae, et de septimo
quietis.*

CAP. X. De Adam, Eva et filiis eorum.

CAP. XI. De Seth, Cain et filiis eorum.

CAP. XII. De Enos, Henoah, et Noe.

CAP. XIII. De arca et diluvio.

CAP. XIV. Moralis sententia de arca.

CAP. XV. De corvo, et columba.

CAP. XVI. De Iridis coloribus.

CAP. XVII. De vinea Noe, et ejus inebriatione.

CAP. XVIII. Moralis sententia de eodem.

***LIBER SECUNDUS. DE RELIQUIS MYSTERIIS
GENESEOS, AB ABRAHAM USQUE AD MOYSEN.***

CAP. I. De exitu Abraham de terra sua.

CAP. II. Moralis explicatio de eodem.

CAP. III. De sacrificio Abrahae.

CAP. IV. Moralis expositio de eodem.

CAP. V. De triplici circumcissione.

CAP. VI. De exitu Lot e Sodomis.

CAP. VII. De hoc, quod tentavit Deus Abraham.

CAP. VIII. De Sara, et morte, ac sepultura ejus.

CAP. IX. Quomodo adducta est Rebecca ad Isaac.

CAP. X. De Abraham, Isaac, et pueris eorum, ac puteis.

CAP. XI. De benedictione Jacob.

CAP. XII. Quomodo perrexit Jacob ad Laban.

CAP. XIII. De virgis, quas decorticavit Jacob.

CAP. XIV. De Dina filia Jacob.

CAP. XV. Historia de Joseph.

CAP. XVI. De Jacob, et filiis ejus.

CAP. XVII. De Juda, ac filiis ejus, et Thamar.

CAP. XVIII. De duobus servis Pharaonis.

CAP. XIX. De aromatibus quibus conditus est Jacob.

***LIBER TERTIUS. IN RELIQUOS PENTATEUCHI
LIBROS, ET PRIMO IN EXODUM.***

CAP. I. De nativitate Moysi, et exitu Israel de Aegypto.

*CAP. II. De iis quae spiritualiter Dominum vel Christum
significant.*

CAP. III. De Aegypto, deserto et terra promissionis.

CAP. IV. De mandato dilectionis.

CAP. V. De praeceptis legis naturalis et scriptae.

CAP. VI. De duabus tabulis.

CAP. VII. De quatuor Sabbatis.

CAP. VIII. De furto, mendacio et perjurio.

*CAP. IX. De constructione tabernaculi, et de offerendis
in eo.*

CAP. X. De sacrificiis.

CAP. XI. De mensa propositionis.

CAP. XII. De via trium dierum.

CAP. XIII. De duobus Testamentis.

CAP. XIV. De duabus tabulis, duobus cherubim, et duabus tubis.

CAP. XV. De unctione et vestibus sacerdotis.

CAP. XVI. De praeputiis arborum.

CAP. XVII. De sacerdotibus reprobandis ex libro Pastoralis Curae beati Gregorii.

CAP. XVIII. De victimis ex libro Isidori.

CAP. XIX. De primogenito bovis, et ovis.

CAP. XX. De muliere capta in bello.

CAP. XXI. Non arandum in bove simul et asino.

CAP. XXII. De veste ex lana et lino contexta.

***LIBER QUARTUS. IN LIBROS JOSUE,
JUDICUM ET RUTH.***

PROLOGUS.

CAP. I. De Josue et transitu Jordanis.

CAP. II. De filiis Ruben, et Gad, et de dimidia tribu Manasse.

CAP. III. De subversione Jericho.

CAP. IV. De civitate Hai.

CAP. V. De altari quod construxit Josue.

CAP. VI. De dolo Gabaonitarum.

CAP. VII. De levitis.

CAP. VIII. De Chananaeis tributariis.

CAP. IX. De successoribus Josue.

CAP. X. De Debora.

CAP. XI. Sensus allegoricus de Area.

CAP. XII. Sensus moralis de Area.

CAP. XIII. De Gedeone et bello Madianitarum.

CAP. XIV. De Gedeone, et uxoribus ejus, et filiis.

CAP. XV. De Jephthe.

CAP. XVI. De Samsone.

CAP. XVII. Moralitas de eodem.

CAP. XVIII. De Ruth.

**LIBER QUINTUS. IN LIBRUM I REGUM, AB
HELCANA USQUE AD DAVID.**

Index

PROLOGUS.

CAP. I. De Helcana et uxoribus ejus.

CAP. II. Moralitas de eodem.

CAP. III. De Anna, et Samuele.

CAP. IV. De Ophni, et Phinees filiis Heli.

CAP. V. De Heli et filiis ejus rursum.

CAP. VI. De castris Israel, et Philisthiim.

CAP. VII. De arca Dei, et filiis Heli mortuis.

CAP. VIII. De arca Dei, et Dagon.

CAP. IX. De aggravatione manus Domini super Azotios.

CAP. X. De duabus vaccis quae reportaverunt arcam.

CAP. XI. Quod filii Israel postulaverunt regem.

CAP. XII. Item de Saul.

CAP. XIII. De Naas rege Ammonitarum, et de Jabe Galaad.

CAP. XIV. De tribus millibus electis a Saule.

CAP. XV. De eo quod non inveniebatur faber ferrarius in terra Israel.

CAP. XVI. De Jonatha et armigero ejus.

CAP. XVII. De Jonatha et melle quod gustavit.

CAP. XVIII. De reprobatione Saulis.

CAP. XIX. De virtute obedientiae.

***LIBER SEXTUS. IN I ET II REGUM,
A DAVID USQUE AD SALOMONEM.***

CAP. I. De scissione pallii Samuelis.

CAP. II. De Saule, David et cithara ejus.

CAP. III. De acie Israel et Philisthiim.

CAP. IV. De Philisthiim et de Golia iterum.

CAP. V. De dilectione Jonathae et David.

CAP. VI. De Jonatha et David abscondito in agro.

CAP. VII. De eo quod David mutavit os suum coram Achis.

CAP. VIII. De iis qui convenerant ad David.

CAP. IX. De Zipheis.

CAP. X. De eo quod David praecidit oram chlamydis Saul.

CAP. XI. De verbis Abigail ad David.

CAP. XII. De Abigail et Nabal.

CAP. XIII. De Amalecitis.

CAP. XIV. De montibus Gelboe.

CAP. XV. De eisdem.

CAP. XVI. De Ascensione David in Hebron.

CAP. XVII. De Abner et Asael.

CAP. XVIII. De longa concertatione inter domum David et domum Saul.

CAP. XIX. De sermone quem intulit Abner ad seniores Israel.

CAP. XX. De filiis Remmon et morte Isboseth.

CAP. XXI. Quomodo David expugnavit Jerusalem.

CAP. XXII. De superbia Michol et humilitate David.

CAP. XXIII. De Hanon et servis David.

CAP. XXIV. De Rabath et diademate regis ejus.

CAP. XXV. Quomodo David numeravit Israel.

***LIBER SEPTIMUS. IN III ET IV REGUM,
A SALOMONE USQUE AD TRANSMIGRATIONEM
BABYLONIS.***

CAP. I. De Diversis ferculis et equis Salomonis.

CAP. II. De sapientia, praefectis, subjectis, et uxoribus Salomonis.

CAP. III. De aedificatione templi.

CAP. IV. De libertate Israel et servitute alienigenarum.

CAP. V. De throno Salomonis.

CAP. VI. De Roboam.

CAP. VII. De Jeroboam.

CAP. VIII. De eo quod scriptum est: "Demetam posteriora Baasa."

CAP. IX. De reaedificatione Jericho.

CAP. X. De Elia et torrenti Carith.

CAP. XI. De Elia et vidua Sareptana.

CAP. XII. De Elia et prophetis Baal.

CAP. XIII. De interfectione prophetarum Baal.

CAP. XIV. De fuga Eliae coram Jezabel, et de junipero.

CAP. XV. De visione Eliae in monte.

CAP. XVI. De custodia humilitatis.

CAP. XVII. De eo quod Elias unxit Eliseum.

CAP. XVIII. De pugna Benadab contra Israel.

CAP. XIX. De eo quod dictum est a servis regis Syriae: "Dii montium, sunt dii Israel."

CAP. XX. De Eliseo, et pallio Eliae.

CAP. XXI. De eo quod vir Dei maledixit pueris in Bethel.

CAP. XXII. De aqua trium regum exercitibus a Domino data.

CAP. XXIII. De muliere, quae clamavit ad Eliseum.

CAP. XXIV. De tabernaculo, quod aedificaverunt Sunamitis et vir ejus Eliseo.

CAP. XXV. De resuscitatione filii mulieris Sunamitidis.

CAP. XXVI. De eo quod scriptum est: "Mors in olla."

CAP. XXVII. De eo qui viro Dei panes primitiarum tulit.

CAP. XXVIII. De captiva puella, et de Naaman Syro.

CAP. XXIX. De lepra Naaman, quae adhaesit Giezi.

CAP. XXX. De obsidione, et fame Samariae.

CAP. XXXI. De Jehu.

CAP. XXXII. Quomodo Joas instauravit sartatecta.

CAP. XXXIII. De scriba, et pontifice, et pecunia, et operariis.

CAP. XXXIV. De sagitta salutis.

CAP. XXXV. De projectione Israel.

CAP. XXXVI. De Samaritanis.

CAP. XXXVII. De Josia, et phase quod celebravit.

CAP. XXXVIII. De censu, quem solvit populus Pharaoni sub Joachim.

CAP. XXXIX. De prima obsidione Hierusalem.

CAP. XL. De secunda obsidione Hierusalem, et fame.

CAP. XLI. De interruptione muri, et fuga Sedechiaie.

CAP. XLII. De Nabuzardan.

CAP. XLIII. De translatione Juda.

***LIBER OCTAVUS. IN DUOS
PRIORES LIBROS ESDRAE.***

*CAP. I. De Cyro, et liberatione captivorum et
restauratione templi. In primum Esdrae.*

*CAP. II. Quid notet, quod Judaei post septuaginta annos
liberantur.*

*CAP. III. De numero vasorum, quae relata sunt de
Babylone.*

CAP. IV. De numero revertentium de Babylone.

CAP. V. De numero animalium.

CAP. VI. De oblatione principum.

CAP. VII. De fundatione templi.

CAP. VIII De hostibus Judae et Benjamin.

CAP. IX. De dedicatione domus Domini.

CAP. X. Quomodo Esdras significat Christum.

CAP. XI. De circumspectione doctorum.

CAP. XII. Generalis sententia de toto aedificio.

CAP. XIII. De Sanaballat irato, et de Samaritanis.

CAP. XIV. De cautela aedificantium.

CAP. XV. Quomodo Sabbatum observabant.

CAP. XVI. De bifaria dedicatione civitatis.

***LIBER NONUS. IN LIBROS ESTHER,
TOBIAE, JUDITH ET MACHABAEORUM.***

CAP. I. De mysteriis quae continentur in libro Esther.

CAP. II. De mysteriis quae continentur in libro Tobiae.

CAP. III. De mysteriis quae continentur in libro Judith.

*CAP. IV. De mysteriis quae continentur in libro
Machabaeorum.*

AUCTOR INCERTUS

HUGO A S. VICTORE

**POSTERIORUM EXCERPTIONUM
LIBRI TREDECIM CONTINENTES
UTRIUSQUE TESTAMENTI ALLEGORIAS**

PRIMA PARS

**ALLEGORIAE IN
VETUS TESTAMENTUM**

PROLOGUS

Quicumque sapientiae, sive scientiae studet divinae, fructum lectionis proprio magis experimento, quam alieno cognoscere valet documento. In ipso namque legentis animus bonum possidet honestae occupationis, solertiam meditationis, instantiam orationis, et claritatem supernae invenit contemplationis. Ibi informatur ad exemplum sanctae imitationis; instruitur ad exercitium virtutis; stabilitur ad exhibitionem boni operis. In ipsa, reprobato fuco falsitatis, depulsa malitia iniquitatis, perducitur ad veram, vel ad perfectam veritatis cognitionem, et ad bonitatis dilectionem. In ipsa animatur, ne frangatur in adversis; solidatur, ne dissolvatur in prosperis, et sumit recordationem de praeterito, cautelamque de futuro. Quisquis autem sacrae Scripturae cibo pasci renuit, vitam animae suae perdere jam incipit, ut de eo dici possit: Omnem escam abominata est anima ejus et appropinquavit usque ad portas mortis (Psal. CVI). Accipe itaque, frater charissime, hanc secundam excerptionum nostrarum, quas postulasti, partem, quasi quoddam

ferculum animae tuae paratum: ut in ipso spiritualiter incrasseris, impingueris, dilateris. Capitula autem hujus partis sicut, et superioris, ad evidentiam totius operis sequentis, ante principium libri tibi per ordinem disposui.

PROLOGUS ALTER

In praecedentibus praemissa descriptione originis et discretionis artium, et quarumdam aliorum, ortum, cursum et occasum omnium regnorum ab initio usque ad nos disposuimus. In sequentibus, profundas allegoariarum obscuritates, secundum subjacentis historiae cursum, prius de Veteri Testamento, deinde de Novo, in quantum praesenti brevitati sufficere videtur, elucidabimus. Invenies in hac parte libelli multa juxta imbecillitatem mei sensus, necessaria tuae inchoationi: et in cognitione veritatis, et in amore virtutis omnibus modis utilia, si tamen quae scripta sunt legere et memoriae commendare non neglexeris.

LIBRORUM CONTENTA ALLEGORIARUM VETERIS TESTAMENTI

Liber primus Allegoariarum Veteris Testamenti tractat de mysteriis rerum gestarum ab initio mundi usque ad Abraham, continens octodecim capitula.

Secundus tractat de mysteriis rerum gestarum ab Abraham usque ad Moysen, continens novemdecim capitula.

Tertius tractat de mysteriis rerum gestarum a Moyse usque ad Josue, continens viginti duo capitula.

Quartus tractat de mysteriis rerum gestarum a Josue usque ad Helcanam patrem Samuelis, continens decem et octo capitula.

Quintus tractat de mysteriis rerum gestarum ab Helcana usque ad David, ubi scriptum est: Scidit Dominus regnum tuum a te hodie, et tradidit illud meliori te, continens decem et novem capitula.

Sextus tractat de mysteriis rerum gestarum a David usque ad Salomonem, continens viginti quinque capitula.

Septimus tractat de mysteriis rerum gestarum a Salomone usque ad transmigrationem Babylonis, continens quadraginta tria capitula.

Octavus tractat de mysteriis rerum gestarum, quae continentur in Esdra, continens sexdecim capitula.

Nonus tractat de mysteriis, quae continentur in libris Esther, Tobiae, Judith et Machabaeorum, continens quatuor capitula.

ALLEGORIAE IN VETUS TESTAMENTUM

LIBER PRIMUS

IN LIBRUM GENESEOS, AB INITIO MUNDI USQUE AD ABRAHAM

CAP. I. De significatione coeli et terrae.

In principio creavit Deus coelum et terram. Coelum designat summa, terra ima; coelum invisibilia, terra visibilia; coelum angelos, terra homines; coelum spiritualia, terra corporalia; coelum angelos sublimitate positionis et excellentia conditionis, sublimitate positionis, quia cunctas visibiles et materiales creaturas altitudine supercellit. Excellentia autem conditionis, quia res caeteras sua soliditate, et quadam perpetuitate praecedit. Sic illa coelestium spirituum angelica natura, creaturas universas, et coelestis patriae mansione, et conditionis suae dignitate superat, et eis superemicat. Terra significat hominem, et loci positione, et conditionis minori dignitate. Loci positione, quia coelo est inferior; conditionis minori dignitate, quia coelo corruptibilior. Sic homines, respectu angelorum, et mansione sunt inferiores, et conditione corporalis naturae minus digni. Secundum praedictam quoque institutionem, coelum significat praelatos, perfectos, contemplativos. Terra autem significat subditos, imperfectos, activos. Praelati namque, perfecti, contemplativi, sive auctoritate muneris, sive differentia dignitatis, sive merito virtutis, subjectis, imperfectis, activis sunt superiores. Subjecti vero, imperfecti, activi praelatis, perfectis, contemplativis inferiores.

Coelum igitur angeli, terra homines: coelum praelati, terra subjecti; coelum perfecti, terra imperfecti; coelum contemplativi, terra activi.

CAP. II. De coelo, terra, et operibus sex dierum.

In principio creavit Deus coelum et terram (Genes. I). Coelum spiritus, terra corpus; quia sicut coelum terra sublimius et solidius, sic excellentior est et dignior corpore spiritus. Mundus in prima confusione, est homo in iniquitate sua. Sicut enim mundo primordiali confuso non inerat lux aut futurus ordo, sic homini subjecto iniquitati, nec lux lucet per cognitionem veritatis, nec ordo inest per dispositionem aequitatis. Et Deus quasi in media confusione lucem primariam creat, quando peccatorem diversis sceleribus confusum lucis intimae radiis illustrat, ut quid esse debeat agnoscat, et ad notitiam recte vivendi semetipsum disponat. Significat itaque lux primaria, peccati cognitionem. Firmamentum inter aquas superiores et aquas inferiores, discretionem inter virtutes et vitia. Aquae namque inferiores designant vitia; superiores aquae, virtutes. Et quasi firmamentum inter utrasque aquas ponitur, quando per virtutem discretionis, virtutes a vitiis, et vitia a virtutibus dirimuntur.

Deinde sequitur: Congregatio aquarum: quae erant sub firmamento. Congregatio aquarum, cohibitionem exprimit vitiorum. Vitia namque, quia penitus in praesenti vita, de naturae humanae penetralibus evacuari vel eliminari non possunt, propter eorum fomites nobis originaliter insitos, debent coarctari quantum per divinam gratiam possibile est et cohiberi, et in unum redigi, ne per totum effluent, totum occupent et corrumpant, ac sensus nostros ab inquisitione veritatis, affectus nostros ab exercitatione virtutis, membra nostra ab exhibitione boni operis impediunt. Sicut enim terra aquis occupata non potuit germinare, sic nos vitiis occupati nec sensibus veritatem inquirere, nec affectibus virtutes exercere, nec membris bona opera valemus exhibere. Aquis igitur in unum congregatis, aer calescit, et terra germinat quia vitiis cohibitis, et per agnitionem calet homo, et per dilectionem claret, et caro fructificat per bonam actionem. Conditio luminarium significat perfectam illuminationem, nebulosa ignorantiae caecitate seposita, veritatis

inspectione. Et potest sol significare cognitionem eorum, quae pertinent ad divinam naturam; luna cognitionem eorum quae pertinent ad sanctam Ecclesiam; stellae autem cognitionem eorum quae pertinent ad unamquamque fidelem animam. Pisces, qui laborant in imo, id est in aquis, sollicitudinem bonae actionis designant, quae vitae labentis fluctibus agitatur. Volucres, quae ad alta volant, significant contemplationem coelestium, per quam ab imis ad superiora sublevamur. Animalia significant sensus nostri corporis, eo quod ipsa participant humanis sensibus. Quasi enim animalia in nobis creantur, cum sensu corporis prius per vanitatem corrupti, per divinam gratiam redintegrantur.

His itaque compositis, novissime fit homo ad imaginem et similitudinem Dei: qui taliter in nobis virtutibus, et bonis operibus dispositis, fit conformis, et similis Deo per justitiam, qui prius fuit informis et dissimilis per culpam. Homo denique formatus, transfertur in paradysum voluptatis, quia peccator regeneratus per gratiam in mundo, in coelum transfertur per gloriam.

Coelum itaque, spiritus; terra, corpus; lucis primariae conditio, peccati cognitio. Firmamentum inter aquas superiores et aquas inferiores, discretio inter vitia et virtutes. Aquarum inferiorum congregatio, vitiorum cohibitio. Productio graminum, exhibitio bonorum operum. Luminarium conditio, perfecta veritatis cognitio. Pisces, bona actio. Volucres, contemplatio. Animalium creatio, sensuum corporalium redintegratio. Adae formatio, justii perfectio. Adam in paradiso, justus in coelo. Lux primaria ante solem significat legem ante gratiam, Joannem ante Christum, initium ante perfectionem, gratiam ante gloriam. Sicut enim lux primaria, sole fuit tempore prior, et tamen minor claritate; sic lex gratia, Joannes Christo, initium perfectione, gratia gloria, priora dignoscuntur ordine, et longe tamen inferiora perfectione; sed in aliis ordinibus rerum invenitur quod alia praecedunt, et alia sequuntur: praecedunt minora, succedunt majora.

CAP. III. De aquis superioribus et inferioribus.

Aquae superiores significant bonos salvandos; aquae inferiores, malos damnandos. De aquis superioribus dictum est: Benedicite, aquae, quae super coelos sunt, Domino (Dan. III). Quia electi in perpetuum non cessabunt laudare nomen Domini. De aquis inferioribus scriptum est: Congregentur aquae in locum unum, quia reprobi per totum mundum modo dispersi congregabuntur in infernum, in sempiternum puniendi. Quae sunt tamen istae aquae? Immundi, fornicatores, concubinariii, incestuosi, adulteri, avari, fures, rapaces, ebriosi, perjuri, homicidae, invidi, iracundi, odio perciti (I Cor. V), et qui mulierem viderunt ad concupiscendum eam, et qui dicunt fratri suo, fatue (Matth. V): et quicumque a Deo sunt separati, nec per gratiam ipsius justificati, ut Pagani, Judaei, falsi Christiani. Isti congregabuntur in locum unum, id est, in infernum: qui est locus in tenebris, ubi non exstinguitur ignis.

CAP. IV. De sole, luna et stellis.

Solent sancti doctores per solem accipere Christum; per lunam, Ecclesiam; per singulas stellas, singulos fideles. Per solem, Christum, quia ut sol perfectus est in se, nec mutatur. Sic Christus, quia immensus est, non potest augeri. Per lunam designatur Ecclesia, quia sicut luna per diuturna incrementa ad plenitudinem ducitur, sic sanctae Ecclesiae corpus membris ejus, quae per gratiam sibi succedunt, appositis, consummatur. Et sicut luna a sole suscipit lumen, sic sancta Ecclesia suscipit a Christo vivificationem. Per stellas ideo designantur fideles, quia sunt et ipsi luminaria coelo, coeli affixi. Sicut Paulus de se sibi que similibus luminaribus dixit: Nostra autem conversatio in coelis est (Philipp. III). Et iterum: Lucetis in Ecclesia, sicut luminaria in mundo (Philipp. II). Sol igitur, Christus: luna Ecclesia; stellae, fideles.

CAP. V. De piscibus et avibus.

Pisces significant malos, quia in loco ubi creati sunt permanent. Volucres significant bonos, quia ad superiorem mansionem ascendunt. Sic mali et in culpa remanent in qua sunt nati; et boni per gratiam ascendunt ad gloriam, ad quam sunt renati. Mali pennas habent peccatorum, boni pennas virtutum. Boni laudes divinas modulatis vocibus cantant; mali, in quorum ore non est speciosa laus (Eccli. XV), conticescunt.

CAP. VI. De paradiso voluptatis.

Paradisus voluptatis Ecclesiam significat, in qua diversae sunt voluptates, et jucunditates, aliae per gratiarum abundantiam, aliae per virtutum redolentiam, aliae per multiplicem bonorum operum differentiam, aliae in contemplatione patriae coelestis, aliae in melodia divinae laudis, aliae in dulcedine divinae simul et aeternae retributionis, aliae in spe futurae beatitudinis. Fons, qui est in paradiso, Christum significat. Fons namque sapientiae, Verbum divinum, id est Filius Dei. Qui hunc fontem paradisi, id est Verbum Dei et sapientiam invenit, invenit vitam et haurit salutem a Domino. Quatuor flumina fontis quatuor sunt Evangelia Christi, quibus hortus sanctae Ecclesiae rigatur, et vegetatur, ut crescat, et fructum faciat qui bene diversas terras circumeunt, quia diversos populos prius terrenis intentos in unitatem fidei colligunt. Lignum quoque vitae Christum significat. Ipse namque dicit: Ego sum via, veritas et vita (Joan. XIV). Si enim ipso vescimur, vitam aeternam habebimus, sicut ipse dicit: Qui manducat carnem meam (Joan. VI), etc. Ergo Christus lignum, Christus fons. Lignum, quia fructu vitae nos satiat; fons, quia aqua sapientiae salutaris nos potat. Lignum vero scientiae boni et mali, mandatum Dei exprimit. Quod recte lignum scientiae boni et mali dicitur, quia in eo, si illud custodimus, experimur bonum; et si transgredimur, malum. Paradisus itaque Ecclesia, voluptas gratia, fons Christus, quatuor flumina quatuor Evangelia. Lignum etiam vitae Christus, lignum vero scientiae boni et mali cognitio mandati, esus illius ligni vetiti transgressio mandati.

CAP. VII. De formatione primi hominis.

Terra, de qua primus homo factus est, significat Virginem, de qua secundus homo natus est. Virgo terra, virgo Maria. Sicut de terra, divina operatione factum est corpus humanum, sic de virgine, divina operatione Verbum creditur incarnatum. Sine macula fuit corpus Adae sumptum de terra, et immaculatum corpus Christi animatum de Maria. Adam factus est in sexta saeculi die, Christus natus est in sexta aetate, et passus in sexta hora diei, sexta feria hebdomadae. Adam obdormivit ut de costa illius fieret Eva, Christus morte sopitus est ut de sanguine ejus redimeretur Ecclesia. Adam sponsus et Eva de ipso facta sponsa, Christus sponsus et sponsa ab ipso redempta Ecclesia. Adam debuit praeesse et regere Evam, Christus praeest et regit Ecclesiam. Terra ergo, Maria sexta feria, sexta aetas, vel sexta dies, vel sexta hora. Adam, Christus; dormitio Adae, passio Christi; conditio Evae, redemptio Ecclesiae. Ad similitudinem quoque Adae et Evae, Christi et Ecclesiae, est Deus sponsus cujuslibet fidelis animae.

CAP. VIII. De Adam, Eva et serpente.

Adam significat spiritum. Eva, carnem. Sicut enim Adam regit Evam, sic spiritus debet regere carnem suam. Et sicut Adam per Evam debuit filios procreare, sic spiritus per carnem debet bona opera propagare. Serpens significat diabolum, pomum delectationem terrenorum. Quemadmodum enim serpens Evam pomo decepit, sic diabolus insensatam carnem terrena delectatione illexit et seduxit. Et sicut Eva Adam duxit ad esum pomi, sic nonnunquam caro spiritum trahit ad usum peccati, et sic uterque de paradiso, id est statu boni sui ejicitur; quia et anima affligitur per malam conscientiam, et punitur per poenam. Adam ergo, spiritus; Eva, caro; serpens, diabolus; pomum, delectatio terrenorum; ejectio de paradiso, spiritus et carnis afflictio.

CAP. IX. De sex diebus operationis divinae, et de septimo quietis.

Sex dies significant laborem boni operis; septima quietem exprimit aeternae beatitudinis. Sex namque diebus opus suum perfecit Deus, et die septima ab omni opere requievit. Sic et nos in praesenti saeculo laborare debemus in exhibitione boni operis, ut in futuro requiescamus in Sabbato retributionis. Haec de opere conditionis mystice disseruimus, ut requiescamus ab opere, quod patravimus.

CAP. X. De Adam, Eva et filiis eorum.

Postquam Adam et Eva de paradiso per culpam inobedientiae projecti sunt, cognovit Adam uxorem suam, scilicet Evam et genuit Cain; deinde genuit Abel, quem Cain interfecit. Post haec, Cain factus est vagus et profugus super terram. Adam parens humani generis significat Deum, qui est pater omnium rerum visibilium et invisibilium per naturam, et pater omnium electorum per gratiam. Illis pater, quia conditor; istis pater, quia redemptor. Eva Synagogam significat, quam sibi Deus desponsaverat: de qua quodammodo genuit Cain, et possedit illum filium, populum scilicet antiquum, de quo ipse dicit: Filius meus primogenitus Israel (Exod. IV). Genuit quoque Abel innocentem, et justum, id est Dominum nostrum Jesum Christum. Abel fuit justus et innocens: Christus peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. II). Abel primus justus ordine temporis, Christus primus justus excellentia sanctitatis. Abel obtulit Deo carnem ovilem, Christus obtulit carnem suam immaculatam. Respexit Deus ad victimam Abel justi, et respexit similiter ad passionem Christi quam suscepit pro redemptione totius generis humani. Abel significat Christum, Cain populum Judaicum. Cain interfecit Abel, et Judaeorum populus Christum patibulo affixit. Factus est Cain post fratricidium vagus, et profugus, et post passionem Christi, secundum carnem fratris sui, dispersus est per mundum populus Judaicus. Adam ergo, Deus; Eva, Synagoga; Cain, populus Judaicus; Abel, Christus; mors Abel justi, passio Christi; ejectio Cain a facie Domini, dispersio populi Judaici. Ad similitudinem vero Cain persequentis, et Abel patientis: persequitur caro spiritum, impius justum, vitium virtutem, malitia benignitatem, mala bona.

CAP. XI. De Seth, Cain et filiis eorum.

Illi, qui fuerunt de stirpe Seth, vocati sunt filii Dei; illi autem, qui de stirpe Cain, filii hominum. Seth significat Christum, Cain, diabolum; filii Seth significant electos, filii Cain, reprobos. Electi regenerantur per gratiam, et reprobi reprobantur per culpam. Generationes filiorum Dei in viro complentur: qui propter vires designat virtutes, quia electorum vita consummatur in robore virtutum. Generatio filiorum hominum in mulierem terminatur, quae designat mollitiem, quia reproborum vita finitur mollitie vitiorum. Filii Dei acceperunt filias hominum. Plerumque enim qui per baptismum sunt renati, et electi videbantur sibi conjungunt delectationes et vitia reproborum. Ex hoc conjugio nati sunt gigantes super terram; et mali per luxuriam foedantur, et eriguntur per superbiam. Seth igitur, Christus; Cain, diabolus; filii Seth, electi; filii Cain, reprobi; filiae hominum, delectationes carnalium; copula conjugii, inhonestus usus saeculi; gigantes terrae, superbia vitae.

CAP. XII. De Enos, Henoeh, et Noe.

Enos tertius ab Adam, qui coepit invocare nomen Domini, designat eos qui perfecti sunt in fide sanctae Trinitatis. Henoeh septimus ab Adam, qui Deo placuit, significat eos qui sanctificati sunt donis gratiae spiritualis. Noe decimus ab Adam, qui gratiam invenit coram Deo, exprimit eos qui per bonam actionem complent decalogum legis.

CAP. XIII. De arca et diluvio.

Omnis caro per illicitum conjugium corruerat viam suam, et invenit gratiam Noe coram Domino, et ait Dominus ad Noe: Fac tibi arcam de lignis levigatis, et intrabis in eam tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum, et induces in arcam de cunctis animantibus mundis, septena; de immundis vero, bina. Et adducam aquas diluvii, et delebo hominem, et cuncta quae feci propter hominem, in quibus est spiritus vitae (Gen. VI), etc. Corruptio vitae perpetrationem culpae designat. Inundatio diluvii perturbationem, instabilitatem, fluctuationem et persecutionem significat praesentis saeculi. Noe significat Christum, sive quemlibet praelatum, qui, in quantum potest, facit arcam, id est aedificat Ecclesiam, ut ipse salvetur in ea, et filii ejus, id est subjecti ejus. Singulae virgae sunt singulae animae. Quae bene levigantur, dum per praedicationem cortex, et enormitas vitiorum, et peccatorum ab eis resecantur. Et sibi junguntur, dum per gratiam in unitatem fidei, quasi ex diversis silvis, id est ex diversis gentibus et linguis uniuntur. De bitumine quoque linita arca legitur. Bitumen charitatem significat. Quo bitumine linitur sancta Ecclesia intus, dum charitas servatur in affectu cordium; et foris, dum demonstratur in exhibitione operum. Mansiunculae in arca et tristega diversos significant doctores et diversa bene viventium merita. Quod dicitur tricamerata tres ordines significat in sancta Ecclesia, conjugatorum, continentium, virginum: qui secundum diversitatem nominum et operum differentiam sortiuntur mansionum. Quod dicitur bicamerata activos designat et contemplativos, quorum activi deorsum, et contemplativi sursum. Longitudo trecentorum cubitorum tria tempora, quibus praesens saeculum decurrit, tempus scilicet ante legem, sub lege, et sub gratia, et perfectam designat sanctae Trinitatis cognitionem. Latitudo quinquaginta cubitorum, per quinque sensus corporis, insinuat operum bonorum in proximum exhibitionem. Altitudo triginta cubitorum trium principalium virtutum, fidei, spei, et charitatis, significat sublimitatem.

Hoc, quod ex omnibus animantibus inducta sunt in arcam, significat quod ex omnibus gentibus homines ducuntur in sanctam Ecclesiam. Munda animalia, quae septena sunt introducta, significant bonos, qui per septiformem gratiam sunt justificati. Immunda vero, quae bina intromittuntur, significant reprobos, qui per culpam a Deo et a semetipsis sunt divisi. Binarius namque, qui ab unitate primus recedit, et se dividit, signum divisionis est. Significant quoque animalia, quae deorsum erant, activos; volatilia, quae sursum erant contemplativos. Feminae designant infirmos, masculi robustos, esca sacram Scripturam significat, quae cibus est spiritualis animarum. Ostium deorsum significat bonam actionem, per quam in unitatem sanctae Ecclesiae ingredimur. Fenestrae sursum contemplationem per quam coelestia contemplantur vel speculamur. Montes, quos aqua operuit, sunt sancti praelati, quos nonnunquam persecutio opprimit. Cubitus, in quo consummata est arca, Christus est, qui est caput Ecclesiae. Arca deorsum lata erat, quia multi sunt vocati; sursum stricta, quia pauci electi. Deorsum lata, quia multi subjecti; sursum stricta, quia perpauci sunt praelati. Deorsum lata, quia multi sunt activi, sursum stricta quia pauci contemplativi. Deorsum lata, quia multi imperfecti, sursum stricta, quia pauci perfecti. Numerus quadraginta dierum, quibus inundaverunt aquae qui constat ex quater decem, vitam praesentem significat, in qua fluctibus tentationum et persecutionum incessanter quatimur: tamen et Decalogum et quatuor Evangelia complere debemus. Montes Armeniae sublimitatem significant vitae aeternae; arca requievit in montibus Armeniae, et sancta Ecclesia requiescet in sublimitate vitae aeternae.

Corruptio ergo vitae, est perpetratio culpa; arca, Ecclesia; Noe, praelati; familia Noe, ejus subditi; inundatio diluvii, tentationes, et persecutiones saeculi; singulae virgae, singulae animae; levigatio virgarum, justificatio animarum; lenitio interior, charitas in affectu cordium; exterior lenitio, charitas in exhibitione operum: mansiunculae et tristega, diversi ordinis diversa merita; bicameratio,

bona actio, contemplatio; tricameratio, conjugium, continentia, virginitas; longitudo arcae, et tria tempora, et perfecta cognitio sanctae Trinitatis; latitudo, effectus boni operis in proximo; altitudo, excellentia trium principalium virtutum, fidei, spei et charitatis; animalia, activi; volucres, contemplativi; esca, Scriptura; quadraginta dies, vita praesens; montes Armeniae, sublimitas vitae aeternae; recessus sive desiccatio aquarum, ablatio tentationum et persecutionum.

CAP. XIV. Moralis sententia de arca.

Arca est anima. In arca debemus salvari, ad ipsam redeuntes, ipsam intrantes, sicut scriptum est: Redite ad cor praevaricatores (Isa. XLVI). Ipsius longitudo, fides qua credit omnia vera esse, quae Deus ab initio saeculi fecit, vel facturus est usque ad finem saeculi, per se, per angelos, per homines; altitudo, spes, qua erigitur ad speranda, bona quae in coelis sequentur; latitudo, charitas, qua extenditur ad septentrionalem plagam per dilectionem inimicorum, et ad plagam australem per dilectionem amicorum. In hac arca est Noe: intellectus rationalis et sensus spiritualis, affectans bonas voluntates. Animalia, opera quae circa terrena aguntur. Volucres: cogitationes. Et inundatio aquarum, impetus tentationum. Montes Armeniae, altitudo contemplationis divinae.

CAP. XV. De corvo, et columba.

Corvus, qui de arca emissus est et non est reversus, significat falsos Christianos, qui dum aliquando causa necessitatis ad exteriora mittuntur, foris remanent: quia visibilibus inhaerent, nequaquam ad interiorem quietem revertuntur; dum foris in fluctuatione temporalium delectantur. Columba vero, quae reversa est, bonos significat, qui dum pro necessitate proximorum ad exteriora procedunt, redeunt, dum foris quietem non inveniunt, et afferunt ramum olivae, quia peregerunt opus misericordiae.

CAP. XVI. De Iridis coloribus.

Iris, id est arcus coelestis, duos habet colores. Primus color est viridis, secundus rubeus. Viridis significat iudicium quod fecit Deus in primordio per aquam diluvii. Rubeus significat iudicium quod Deus facturus est per ignem in fine mundi. Aqua namque virescit et ignis rubescit.

CAP. XVII. De vinea Noe, et ejus inebriatione.

Plantavit Noe vineam, et inebriatus est, et nudatus. Quod cum vidisset Cham, derisit, sed Sem et Japhet cooperuerunt patrem. Unde et Cham meruit maledictionem patris sui. Sem et Japhet sibi meruerunt benedictionem. Noe, qui ab Adam fuit decimus, significat Christum, qui decalogum legis complevit, de quo legitur: Non veni solvere legem, sed adimplere (Matth. V). Noe vero interpretatur requies. Et Christus est requies nostra in praesenti per gratiam, in futuro per gloriam. Vineam ipsius fuit gens Israelitica sicut scriptum est: Vineam Domini exercituum domus Israel est. Quae dum debuit facere uvas, fecit labruscas, et conversa est in amaritudinem (Isai. V). Vineam Barrabbam dimisit, et plantatorem, et cultorem suum Christum vino passionis inebriavit. Qui somno mortis obdormivit, et vilitas, id est mortalitas, quam de nobis et pro nobis assumpserat, manifesta comparuit. Quem infelix Cham, id est incredulus Judaeorum populus derisit, dicens: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est descendat nunc de cruce, et credemus ei (Matth. XXVII). Sed Sem, id est apostoli et caeteri discipuli, et quicumque ex Judaeis in ipsum crediderunt, et Japheth, id est populus gentilis ad fidem conversis, pallio verenda patris operuit, quia passionem Christi non defectum, sed totius virtutis effectum, et verum humanae redemptionis fuisse sacramentum ostendit. Unde et Chanaan filius Cham maledictione punitur, quia Judaeorum progenies Judaeorum maledictione damnatur. Et Sem, et Japheth, id est populus ex utraque gente conversus, perpetua benedictione ditatur. Et Chanaan filius Cham fit servus servorum, quia infideles successores Judaeorum servi sunt Christianorum, quia Christiani servi sunt Christi, cui servire regnare est. Noe igitur Christus, vinea gens Judaica, inebriatio passio, mortis obdormitio denudatio, verae humilitatis demonstratio; derisio Cham derogatio Judaeorum, Sem et Japheth duo populi credentes, vestimentum sacramentum; maledictio Chanaan filii Cham damnatio est et dispersio Judaicae gentis.

CAP. XVIII. Moralis sententia de eodem.

Noe significat praelatos: qui dum bene praesunt, quasi tot filiorum sunt patres, quot sunt rectorum rectores. Qui plantant vineam, dum aedificant Ecclesiam: de cujus vino inebriantur, dum de successu virtutum et regiminis sui prosperitate, humana pulsante infirmitate, vel ad modicum gloriantur. Et verenda eorum denudantur, dum conceptae humanae gloriationis cogitationes, vel per quamlibet jactantiam, vel per inanem laetitiam, vel per aliquam denique humani accessus intemperantiam manifestatur. Sed Cham verenda deridet, quia reprobis quique dum quoslibet praelatorum ex infirmitate conditionis excessus aspiciunt, pravis eos sermonibus discerpere et deridere non desistunt. Sed Sem, id est boni contemplativi, in quorum tabernaculis Deus inhabitat per internam quietem, et Japheth, id est boni activi, quos Deus dilatat per bonam actionem, dum infirma praelatorum dissimulare et excusare satagunt, quasi pallio patris verenda operiunt. Et Cham maledicitur, dum pravorum subjectorum actus, servitio daemonum mancipantur, qui sunt servi diaboli. Sem vero et Japheth benedictio tribuitur, quia boni benedictione prima remunerantur. Noe igitur praelati, filii ejus subjecti. Cham reprobi, Sem et Japheth electi contemplativi et activi. Vineam Ecclesia, inebriatio gloratio, denudatio cogitationis demonstratio, derisio derogatio, opertio excusatio.

LIBER SECUNDUS

DE RELIQUIS MYSTERIIS GENESEOS, AB ABRAHAM USQUE AD MOYSEN

CAP. I. De exitu Abraham de terra sua.

Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi; et dabo eam tibi, et semini tuo. Abram, qui interpretatur pater excelsus, et deinde dictus est Abraham, id est pater multarum gentium, significat Christum. Ipse est pater excelsus, quia rex gloriae. Cujus terra Juda, et cognatio ejus, ille est populus Israeliticus carnalis de quo carnem sumpsit. Domus autem patris ejus, synagoga, sive templum. Quis de his omnibus exivit, quando Judaeam et populum Israeliticum et templum dereliquit, et per praedicationem apostolorum in latitudinem gentium venit, et fixit ibi tabernaculum, scilicet sanctam Ecclesiam, et aedificavit altare per praecedentium fidem, et super illud offert sacrificium Patri, bonam fidelium suorum actionem. Ibique dilatatur ad orientem et occidentem, ad septentrionem et meridiem, sicut scriptum est: Vocabo ab oriente et ab occidente semen tuum, et dicam aquiloni, Da, et austro, Noli prohibere (Isai. XLIII). In omnibus namque partibus mundi, possessio Christi, quia in omnibus gentibus fides Christi. Abraham igitur Christus, terra ejus Judaea, cognatio ejus populus Israel, domus patris ejus templum ad quod venit, tabernaculum est Ecclesia, altare fides, sacrificium opus Christi bonum, dilatatio totius mundi possessio.

CAP. II. Moralis explicatio de eodem.

Exi de terra et de cognatione tua (Gen. XII). Abram est quaelibet fidelis anima, in Ur Chaldaeorum, id est in incendio vitiorum posita. Istius pater diabolus est, sicut de ipsa et de aliis malis scriptum est: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII). Terra ejus terrenorum delectatio est, cui inhaeret. Ejus cognatio daemones sunt, quibus per culpam quasi per sanguinem propinqua dignoscitur. Domus patris prava conversatio est, in qua sub patre diabolo diu primum permansit. Terra ad quam invitatur vita spiritualis est, ad quam cum anima divino sermone compuncta, declinans a malo et faciens bonum, transit: figit in ea tabernaculum per honestam conversationem, et aedificat in ea altare lapideum per firmam fidem; offert sacrificium per bonam conversationem, et dilatatur circumquaque per multiformem virtutum exercitationem et bonorum operum exhibitionem. Abram igitur anima, terra ejus delectatis terrena, domus patris ejus conversatio prava, parentes daemones. Terra ad quam venit vita spiritualis, tabernaculum conversatio honesta, altare fides firma, sacrificium ejus actio bona, cujus dilatatio est virtutum exercitatio et bonorum operum exhibitio.

CAP. III. De sacrificio Abrahae.

Item dixit Dominus ad Abraham: Sume vaccam triennem, et arietem trium annorum, et capram trimam, turturem quoque et columbam. Qui tollens universa haec animalia divisit, aves autem non divisit (Gen. XV). Statutus est modus promissus semini Abrahae, et ista est figura. Per vaccam illam figurata est plebs Judaica, sub jugo legis posita; per capram, eadem peccatrix futura; per arietem, eadem plebs regnatura. Quae animalia ideo dicunt trima, quia per curricula temporum ab Adam usque ad Noe, et inde usque ad David, tanquam tertiam aetatem gerens ille populus adolevit. Per turturem et columbam, spirituales in Ecclesia populi significati sunt, individui filii promissionis, et haeredes regni futuri. Quorum aetas temporalis ideo tacetur, quia meditatores aeterna, transgressi sunt temporalia desideria. Sed quid est hoc, quod animalia illa trima dividuntur, adversum se invicem partibus constitutis, nisi quod carnales et in populo veteri invicem inter se dividuntur? Porro aves idcirco non dividuntur, quia spirituales indivisi sunt, schisma non cogitant, nec seducuntur ab haereticis, sed est pax in ipsis, sive a caeteris se removeant ut turtur, sive inter illos conversentur ut columba.

CAP. IV. Moralis expositio de eodem.

Secundum sensum tropologicum, Abraham est quaelibet fidelis anima quae offert Deo sacrificium, vel justitiae fructum. Animalia, id est opera bona, quae circa terrena negotia versantur. Offert aves; contemplativas scilicet cogitationes, quae per coelestia desideria sursum volant. Animalia separantur, quia bona opera, quae rebus terrenis proximis exhibentur, per multa negotia dividuntur. Aves autem minime dividuntur, quia cogitationes contemplativae ad solam intentionem supernae visionis eriguntur. Volucres sacrificio insidiantes daemones sunt sive immundae cogitationes, quas instantia orationis et cautela discretionis abjicere debemus.

CAP. V. De triplici circumcissione.

Tres sunt circumcissiones. Una in carne tantum exterius, quae sacramentum est (Gen. XVII). Aliae duae, quae sunt res et virtus sacramenti. Altera, quae fit in praesenti, quando anima per depositionem iniquitatis circumciditur; altera quae in futuro fiet, quando per depositionem corruptionis corpus circumcidetur. Prima igitur in carne, secunda in mente, tertia in corpore. Octonarius vero in sacra Scriptura, aliquando tempus resurrectionis significat, quod post praesentem vitam sequitur; aliquando tempus gratiae, in quo quasi post Sabbatum legis, aeterna bona servientibus Deo promittuntur. Merito ergo illa prima circumcisio, quae est sacramentum illarum duarum, jussa est fieri octava die, ut ostenderetur quod in tempore gratiae, corda circumcidenda erant per emendationem iniquitatis, et in tempore resurrectionis; corpora quidem per depositionem iniquitatis et corruptionis.

CAP. VI. De exitu Lot e Sodomis.

Dictum est Lot, ut exiens de Sodomis ascenderet in montem ut salvaretur, et petiit Segor (Gen. XIX): et concessum est ei. Non tamen ausus est permanere in Segor; sed ascendit in montem. Sodoma significat luxuriam vitae praesentis. Lot significat animam ad vitam aeternam praedestinatum. Angeli sunt praedicatores, qui annuntiant salutem suam ei dicentes: Declina a malo, et fac bonum (Psal. XXXVI). Quasi dicant: Exi de Sodomis, et ascende in montem; derelinque vitam saecularem, et ascende ad vitam spiritualem; derelinque luxuriam, et assume continentiam. Sed Lot timens ascendere ardua, petit Segor; quia fidelis non praesumens vitae spiritualis, et continentiae culmen ascendere, existimat vitam conjugalem diligendam, dum se credit in ea animam salvare posse. Sed tandem Segor derelinquit, et in montem ascendit; quia justus nonnunquam videns vitae conjugalis casum, laborem, periculumque perpendens, vitam conjugalem postponit, et spiritualis vitae et continentiae sublimitatem ascendit. Uxor Lot quae retrospexit et periit, significat carnales quoque qui, quamvis quandoque de peccatis quantum ad actum exeunt, mente tamen et voluntate protinus ad eadem revertuntur. Et quia manum mittunt ad aratrum, et retro aspiciunt non sunt apti regno Dei (Luc. IX). Lot ergo intelligitur fidelis anima; Sodoma, vita saecularis: Segor, vita conjugalis; mons, vita spiritualis; uxor Lot, carnales qui sunt in Ecclesia.

CAP. VII. De hoc, quod tentavit Deus Abraham.

Tentavit Deus Abraham dicens: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium (Gen. XXII), etc. Abraham significat Deum Patrem, et Isaac, Christum. Mons, in quo sacrificandus erat, altitudinem exprimit Dominicae charitatis. Duo juvenes cum asino exspectantes, gentiles et Judaeos non credentes, et in mortem Domini consentientes designant. Asinus significat stultitiam utrorumque. Stultum namque est exspectare venturum, qui jam multis prophetarum testimoniis, et innumerabilibus miraculorum prodigiis venisse probatur. Ara, ligna; vepres, crucem Domini designant. Isaac, qui mortem in sacrificio non gustavit, divinitatem exprimit, quae poenas aut dolorem in passione non sensit. Aries, qui mortem pertulit, humanitatem significat, quae passionis amaritudines sustinuit. Ignis angustiam significat Dominicae passionis, per quem Agnus ille immaculatus est assatus, et Deus Pater de praevaricatione primi parentis, et totius humani generis placatus. Abraham igitur, Deus Pater; Isaac, Christus; mons, divina charitas; duo juvenes, increduli Judaei et gentiles; asinus, stultitia incredulitatis utrorumque; ara, ligna; vepres, exitium crucis; Isaac, divinitas; aries humanitas; ignis, angustia passionis.

CAP. VIII. De Sara, et morte, ac sepultura ejus.

Sara, quae interpretatur princeps, significat animam quae praesidet populo sensuum suorum spiritualium, virtutum, voluptatum quoque, cogitationum, affectionum, sermonum, actionum, et cui ipsa praesidet ipsum bene gubernando. Mors Sarae mortificationem significat animae, et voluptatum saecularis concupiscentiae. Spelunca, in qua est sepulta, spiritualem designat vitam, quae est occulta: quae recte duplex dicitur, propter bonam actionem et contemplationem. Sara igitur est anima; mors Sarae, mortificatio animae; spelunca, spiritualis vita.

CAP. IX. Quomodo adducta est Rebecca ad Isaac.

Mortua Sara, misit Abraham puerum suum propter Rebeccam conjugem Isaac, et adduxit eam servus Abrahae super camelum, et accepit eam Isaac in uxorem, etc. (Gen. XXIV.) Abraham significat Deum Patrem, qui est pater multarum gentium quia pater omnium per conditionem. Sara significat Synagogam, quam sibi Dominus in Veteri Testamento desponsaverat. Isaac, qui interpretatur risus, designat Christum, qui est gaudium nostrum. Puer Abrahae exprimit apostolos a culpa originali et actuali per gratiam purificatos. Rebecca per puerum de gentilitate adducta, gentium est Ecclesia, per praedicationem apostolorum conversa. Fons, de quo hausit Rebecca, facundia philosophica est, ex qua tunc temporis gentilitas sitim suam conabatur temperare. Ornamenta, quae dedit puer Rebeccae, virtutes significant, quae per praedicationem apostolorum collatae sunt Ecclesiae. Gibbus cameli, de quo conspecto Isaac descendit, exprimit antiquam peccatorum enormitatem et gentilitatis superbiam, qua se sancta Ecclesia, cognita Christi majestate, humiliavit. Pallium, quo se circumdedit, opus bonum significat quo se sancta Ecclesia post acceptam fidem, coram Deo, et angelis, et hominibus ornavit. Ager, in quem Isaac exierat, significat mundum; et vesper diei, finem saeculi. Nuptiae Isaac et Rebeccae designant nuptias Christi et Ecclesiae. Oravit Isaac pro sterili Rebecca, et Christus in dextera Dei Patris interpellat pro Ecclesia. Dedit Deus conceptum Rebeccae, et confert Deus fecunditatem Ecclesiae. Jacob significat bonos, qui benedictionem consequuntur, et in praesenti per gratiam, et in futuro per gloriam. Esau significat malos, qui benedictione excluduntur in praesenti per culpam, in futuro per poenam. Abraham igitur, Deus Pater; Sara, Synagoga; mors Sarae, infidelitas Synagogae; Isaac Christus; puer, apostoli; fons, philosophica doctrina, ornamenta, virtutes; adductio Rebeccae, conversio Ecclesiae; gibbus cameli, enormitas peccati; descensio, humilitas Ecclesiae; pallium, opus bonum; ager, mundus; vesper, finis saeculi; nuptiae Isaac et Rebeccae, conjunctio Christi et Ecclesiae; Jacob, boni; Esau, mali.

CAP. X. De Abraham, Isaac, et pueris eorum, ac puteis.

Abraham, et pueri ejus foderunt puteos, et rixati sunt Palaestini, et impleverunt puteos terra. Deinde Isaac fodit puteum, pro quo non sunt jurgati, et vocavit nomen ejus latitudo (Gen. XXVI). Abraham, sicut supradictum est, significat Deum Patrem; pueri Abrahae libros designant prophetarum. Aqua est scientia, quae abluit et potat: abluit culpam, gratiam potat. Isaac Christum significat; pueri Isaac evangelistae sunt et apostoli. Palaestini sunt Judaei, qui contendunt de puteis Scripturarum, et eos terra implent, propter carnalem et terrenam intelligentiam suam. Puteus, quem Isaac ad ultimum fodit et latitudinem vocavit, et quem non impleverunt Palaestini, evangelica doctrina est, quae per mundum est dilatata, quam Judaei nequaquam auferre possunt. Abraham igitur, Deus Pater; Isaac, Filius; pueri Abrahae, prophetae; pueri Isaac, apostoli et evangelistae; et putei quos foderunt, libri quos scripseserunt; puteus, qui vocatur latitudo, Evangelii praedicatio.

CAP. XI. De benedictione Jacob.

Nota est historia, quando Jacob Esau benedictione patris supplantavit (Gen. XXVII). Isaac significat Deum, a quo descendit benedictio super caput justii. Rebecca significat matrem gratiam, quae Jacob de paterna benedictione consuluit. Jacob posterior natu, domi remanens, benedictionemque consequens, gentilem designat populum, qui post Israeliticum populum ad cognitionem divinam venit, et intra se cum matre gratia vota nutrit, quae reddunt laudationes Deo: benedicitur ab eo in mundo per gratiam, in coelo per gloriam. Esau prior natu, foris venationi deserviens, benedictionem amittens, populum Israel significat qui ad Dei cognitionem venit, qui foris in littera justitiam quaerit, et benedictionem coelestis haereditatis dimittit. Pelles, quibus Rebecca filium cooperuit, confessionem exprimentur peccatorum. Cibus, sunt virtutes quibus Deus pascitur, dum per gentilem populum cooperante gratia exercetur. Vestes, sunt bona opera legis quibus misericorditer gratia gentilem populum vestit, populo Israelitico foris stante et vagante. Vinum, designat gaudium in Spiritu sancto. Quo vino Dominum potamus, dum nos in Spiritu sancto exsultamus. Isaac igitur Deus; Rebecca, gratia; Esau, Judaicus populus; Jacob, gentilis; venatio Esau forinseca, carnalium observationum custodia, et carnalis inscriptionis intelligentia. Pelles haedorum, confessio peccatorum; cibus, virtutum exercitatio; vinum, gaudium in Spiritu sancto; vestimenta, bona opera; ager, cui benedixit Dominus, sancta Ecclesia, in qua redolet, testante beato Gregorio, flos uvae per praedicationem, flos lilii per castitatem, flos violae per humilitatem, flos spicae per maturitatem bonorum operum, flos olivae per misericordiam, flos rosae per patientiam. Odivit Esau Jacob; odio habent populum Christianum ex gentibus collectum Judaei, videntes eum dominari sibi.

CAP. XII. Quomodo perrexit Jacob ad Laban.

Adepta benedictione, Jacob perrexit ad Laban avunculum suum: et obdormivit in quodam loco capiti suo lapide supposito: et vidit scalam in coelum erectam, et Deum innixum scalae, et ascendentes angelos et descendentes. Deinde venit in agrum ad puteum juxta Aran, ubi greges pascebantur, et adaquabantur. Deinde conversatus cum Laban, accepit Liam, et Rachel filias ejus in uxores: et ex eis, et ancillis earum duodecim patriarchas genuit et apud Laban est locupletatus (Gen. XXVIII). Jacob, secundum sensum tropologicum, significat spiritum; Esau, corpus humanum. Jacob significat spiritum, quia spiritus lenis est, dum, suadente ratione, quaerit tantum necessaria. Esau significat corpus, quia corpus pilosum est, dum, instigante concupiscentia, quaerit superflua. De discordia istorum scriptum est: Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. IX). Et iterum: Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (Galat. V). Sed spiritus, accepta benedictione gratiae, fugit mucronem corporalis concupiscentiae, sicut Apostolus praecipit, dicens: Fugite fornicationem (I Cor. VI). Laban, qui interpretatur dealbatio, Dominum significat, qui summa munditia est, cui spiritus justus, dum carnales illecebras fugit, appropinquare et inhaerere concupiscit. Qui spiritus scilicet bene in itinere dormit, quando in spirituali profectione, a strepitu praesentis saeculi quiescit. Et dormiens coelestia contempletur; quia, dum bene claudit in rebus exterioribus oculos, intus meretur de invisibilibus mira videre. Qui nequaquam super terram, sed super lapidem caput ponit; quia firmam fidem Christi virtutibus et operibus suis fundamentum facit. Ager, ad quem Jacob venit, sacra Scriptura est, in qua diversi pastores, id est diversi doctores, diversos pascunt greges, diversos, scilicet fideles. In hoc ergo pascuntur conjugati, et continentes, et virgines. Alii pascuntur per historiam, alii per allegoriam, alii per tropologiam. Omnes inde capiunt pastum nutrimenti, qui inde sumunt doctrinam recte vivendi. Puteus, de quo adaquabantur greges, divinam significat

sapientiam, de qua potantur fideles. Lapis, quo os putei operiebatur, intelligentiae difficultatem exprimit. Et omnes doctores ad hoc in Scriptura laborant ut, remoto lapide, id est difficultate intelligentiae, fidelibus administrent potum verae et latentis sapientiae. In hoc agro Deus occurrit justo, in obsequium suum illum assumens, et duas filias suas attribuit. Liam, quae interpretatur laborans, id est activam vitam, et Rachelem, quae interpretatur visum principium, id est vitam contemplativam. Datque famulam Racheli; ut illi serviat, firmam scilicet rationem. Et Liae quoque famulam, incorruptam scilicet sensualitatem. Ratio namque subservit contemplationi, et sensualitas actioni. Multiplicatus est Jacob in filiis et pecoribus cum Laban, et justus ditatur sensibus spiritualibus, affectionibus, cogitationibus, sermonibus, operibus, habitans eum Deo. A Laban cum rebus suis furtive Jacob discedit; et justus nonnunquam minus caute se discutiens, virtutes a Deo collatas sibi latenter attribuit. Laban consecutus est Jacob fugientem in montem, et Deus consequitur justum per inanes cogitationes a se discedentem in elationem. Affirmabat Laban, quod quaecunque habebat Jacob erant de suis bonis, et Deus ostendit homini quod quaecunque habet bona, sunt ex suis donis; Jacob a Laban revertens, a fratre timuit occidi; et sensus humanus propter infirmitatem mortalitatis ad inferiora descendens, a corporis vitio timet tentari. Jacob noluit habere Esau socium in vita, nec vicinum in patria; et spiritus humanus spiritualibus donis ditatus, contemnit fervorem carnis habere, vel consortem in opere, vel affinem in delectatione. Jacob igitur, spiritus; Esau, corpus; Laban, Deus; ager, Scriptura; puteus, sapientia; Lia, bona actio; Rachel, contemplatio; ditatio Jacob in prole et pecoribus, multiplicatio justii in virtute et bonis operibus.

CAP. XIII. De virgis, quas decorticavit Jacob.

Decorticavit Jacob virgas, et posuit ante oves in canalibus: et illae virgas variatas in conceptu intuentes, varios fetus parturiebant (Gen. XXX). Jacob significat sanctos praedicatores, et aqua Scripturam, et canales libros. Sicut namque Jacob ex aqua, et canalibus adaquabat commissos greges sibi, sic praedicatores et doctores ex universitate Scripturae, et diversis ejusdem Scripturae libris, sibi creditos reficiunt fideles. Virgae variatae, varias significant sententias. Quae sententiae ideo virgis comparantur, quia multis et gravibus comminationibus, de transgressionibus mandatorum Dei nos castigant. Oves sunt fideles, propter suam innocentiam. Oves ex intuitu variarum virgarum varios fetus pariunt, quando fideles quique ex locutione variarum sententiarum, varias exhibitiones operum producunt. Jacob igitur, praedicatores; oves, fideles; aqua, Scriptura; virgae, sententiae; variatio virgarum, differentiae sententiarum varius; fetus ovium, multiplex effectus operum.

CAP. XIV. De Dina filia Jacob.

Exivit Dina filia Jacob, ut videret mulieres regionis illius; et corrumpit eam Sichem, vi opprimens virginem (Gen. XXXIV). Sicut ex sanctorum verbis invenimus, Dina significat animam, rebus exterioribus nimis intentam. Regio, cujus mulieres Dina videre cupivit, mundum designat. Mulieres, exprimunt animas diversis vitiis emollitas. Sichem diabolum exprimit, qui animam mundanis rebus curiosius intendentem, per concupiscentiam corrumpit. Dina igitur, anima; regio illa, mundus; exitus Dinae, curiositas animae; Sichem, diabolus; violatio Dinae, corruptio animae.

CAP. XV. Historia de Joseph.

Nota est historia de Joseph, quando a fratribus est venditus, et in Aegypto exaltatus (Gen. XXXVII). In hac figura, Jacob figurat Deum Patrem. Qui habuit greges, scilicet tribus Israeliticas, de quibus dictum est: Nos autem populus ejus, et oves pascuae ejus (Psal. XCIV). Joseph, designat Christum, quem Pater prae omnibus dilexit et diligit; quia ipse est filius per naturam, alii filii per gratiam; ipse per generationem, alii per adoptionem; ipse ex aeternitate, alii ex tempore. Quem quoque pater tunica polymita induit, quando eum nostrae humilitatis natura vestivit. Joseph per somnia manipulorum et stellarum vidit fratres suos se adoraturos, et cognovit. Decem fratres gregem patris sui pascentes Pharisaeos significant, qui tribus Israeliticas per Decalogum legis pascere debuerant. Significat autem Sichem legem, in quam Deus Pharisaeos cum tribus sibi creditis miserat. Fratres Joseph derelinquentes Sichem cum gregibus sibi commissis, diverterunt in Dothain, quae interpretatur defectio; Pharisaei autem cum tribus Israel legem derelinquentes, in defectum praevaricationis descenderunt. Invidia decem fratrum erga Joseph innocentem et justum, est invidia Judaeorum erga Christum. Fratres Joseph nudaverunt eum tunica sua, et Judaei Christum humanitate sua. Illi tinxerunt tunicam Joseph in sanguine haedi, isti humanitatem Christi sanguine ipsius fuso pro peccato populi. Illi posuerunt Joseph in puteum, isti Christum in sepulcrum. Joseph exivit de puteo, Christus resurrexit de sepulcro. Joseph Ismaelitae transeuntes emerunt, et apostoli hic manentem civitatem non habentes, sed futuram inquirentes, omnia pro Christo reliquerunt. Ismaelitae Joseph duxerunt in Aegyptum, et apostoli praedicaverunt Christum per totum mundum. Exaltatus est Joseph in Aegypto, et Christus exaltatus est in mundo. Joseph implevit annona horrea regis Aegypti, et Christus Scriptura Ecclesiam Dei. Diversi populi infideles emerunt victum argento suo in horreis regis Aegypti, et diversi populi fideles effecti, enitent studio suo jam in Ecclesiis Dei. Fratres tandem ad Joseph venerunt, et cognoverunt eum, et in fine

saeculi postquam plenitudo gentium intraverit, reliquiae Israel salvae fient, et convertentur ad Christum (Rom. XI). Jacob igitur, Deus Pater; Joseph, Christus; decem fratres, Pharisei, scilicet populum sub Decalogo pascentes; Sichem, lex; Dothain, praevaricatio; tunica, humanitas; intinctio in sanguine haedi, passio pro peccato populi; cisterna, sepulcrum; Ismaelitae, apostoli; Aegyptus, mundus; exaltatio Joseph in Aegypto, exaltatio Christi in mundo; horrea, Ecclesia; annona, Scriptura.

CAP. XVI. De Jacob, et filiis ejus.

Jacob, est Christus; ejus filii, duodecim apostoli. Hi sunt etiam fontes deserti, quos Israel reperit in Helim. Duodecim panes propositionis, duodecim lapides in veste pontificali; duodecim lapides de Jordane sublevati, duodecim boves sub aeneo mari; duodecim stellae in corona sponsae, duodecim fundamenta; duodecim portae, duodecim menses anni; duodecim horae diei, duodecim fructus ligni vitae.

CAP. XVII. De Juda, ac filiis ejus, et Thamar.

Ascendit Judas ad tonsores ovium suarum, et invenit Thamar sedentem in bivio: et dato pro arrhabone annulo, et armilla, et baculo, dormivit cum ea: et concepit mulier, et peperit Phares et Zaram (Gen. XXXVIII). Judas significat Christum; oves, fideles Christi. Pastores ejus sunt doctores, qui adipe frumenti, id est verbo Dei, gregem Christi pascunt. Lana designat bona opera; Judas autem de ovibus suis lanam colligit, quando Christus a fidelibus suis bona eorum opera recipit. Thamar cum habitu meretricio est anima cum peccato. Quae bene ad bivium vertit quando ad confessionem accedit. Meretrix sedens in bivio manifestat officium suum, vel consilium, et anima in confessione peccatum suum. Quam scilicet animam, Christus sicut Judas Thamar praegnantem facit, quando ei post confessionem peccati sui, dona Spiritus sancti infundit. Datque illi pro arrhabone futurae retributionis, annulum, qui significat fidem; et armillas, quae significant bona opera; et baculum, qui significat justitiae rectitudinem. Thamar per Judam fecundata, edidit geminam prolem; et anima Spiritu sancto fecundata, parit virtutis exercitationem et boni operis exhibitionem. Judas igitur est Christus; oves, fideles; pastores, doctores sunt; lana, bona opera; Thamar, anima; sessio in bivio, confessio de peccato; annulus, fides; armilla, bona actio; baculus, justitiae rectitudo; impraegnatio, gratiae infusio; geminae prolis editio, virtutum exercitatio et bonorum operum exhibitio.

CAP. XVIII. De duobus servis Pharaonis.

Iratus est Pharao duobus servis suis, quorum alter pincernis praeerat, alter pistoribus, et misit eos in carcerem, in quo erat Joseph. Qui ibi viderunt somnia juxta interpretationem sibi congruam. Et restitutus est princeps pincernarum in gradum pristinum, princeps vero pistorum in patibulo est suspensus (Gen. XL). Rex Aegypti Dominum Deum significat, qui rex est totius mundi. Domus Pharaonis, paradisum designat, in quem posuit hominem quem formaverat; duo servi, duo genera hominum expriment, bonos et malos; pincerna, bonos; pistor, malos. Culpa servorum originale peccatum, pro quo omnes sicut in Adam peccaverunt, ita et in Adam de paradiso ejecti sunt. Carcer vero miseriam hujus mundi significat. Somnia sunt conscientiae, quae modo in nocte hujus saeculi futura praecurrunt stipendia. Boni per bonam conscientiam consequuntur bona, quia desiderium suum justis dabitur; mali, ex mala conscientia quasi a malo somnio consequuntur mala, quia quod timet impius, veniet ei. Joseph designat praelatos qui, ex auditu conscientiarum, et bona promittunt bonis, et mala minantur malis. Tres dies tria tempora sunt, tempus naturalis legis, tempus scriptae legis, tempus gratiae. Tempus naturalis legis fuit ab Adam usque ad Moysen; tempus scriptae legis fuit a Moyse usque ad Christum; tempus gratiae fuit a Christo usque ad finem mundi. Post ista tria tempora, quasi post tres dies auferet Deus de carcere praesentis mundi bonos et malos. Bonos quidem restituet in gradum beatitudinis supernae, malos autem suspendet in tormento gehennae. Rex igitur, Deus; domus ejus, paradisus; duo servi boni et mali; culpa servorum, originale peccatum; carcer, mundus; Joseph, praelati; somnia, conscientiae; tres dies, tria tempora; restitutio pincernae, restitutio justorum in gradum innocentiae et beatitudinis aeternae; pistoris suspendium, aeternum impiorum tormentum; aves, sunt daemones qui comedunt carnes pistoris, quia saturabuntur poenis peccatorum.

CAP. XIX. De aromatibus quibus conditus est Jacob.

Mortuus est Jacob, et conditus est aromatibus (Gen. XLIX). Jacob fidelem animam significat, quae moritur mundo, ut vivat Deo. Mortua vero culpae per poenitentiam, vivit justitiae per gratiam. Et conditur aromatibus, id est diversis virtutibus, ut in se deinceps incorrupta permaneat, et aliis in omni loco Christi bonus odor fiat. Sepulcrum spiritualis vitae designat secretum, in quo fidelis reconditur, ne praesentis saeculi fluctuatione turbetur.

LIBER TERTIUS

IN RELIQUOS PENTATEUCHI LIBROS, ET PRIMO IN EXODUM

CAP. I. De nativitate Moysi, et exitu Israel de Aegypto.

Nota est historia de Nativitate Moysi (Exod. II seq.), et quomodo invenit eum filia Pharaonis juxta flumen, et quomodo tradidit illum matri illius nutriendum, et postea adoptavit eum sibi in filium. Notum etiam est quomodo misit eum Deus ut educeret filios Israel de Aegypto, decem plagis flagellata, et quomodo mare Rubrum transierunt, et desertum, et ad terram promissionis, completis quadraginta annis, venerunt. Moyses juxta flumen significat quemlibet hominem, juxta fluvium praesentis saeculi positum; filia regis gratiam designat, quae quemlibet ad vitam praedestinatum de fluxu saeculi liberat, et in filium adoptat, ut qui prius fuerat filius irae, deinceps existat filius gratiae. Quae tradidit eum mulieri Hebraeae, scilicet matri ejus Ecclesiae, ut quem gratia regeneraverat Ecclesia nutriat. Quae videlicet sancta Ecclesia mulier recte dicitur, quia sponso suo Christo fideliter multos fideles parit et nutrit. Et haec est Hebraea id est transiens, quia non habet hic manentem civitatem, sed futuram inquirat (Hebr. XIII). Moyses autem grandis effectus, scientia eruditus, in Aegyptum propter filios Israel mittitur, quia fidelis quilibet justitia enutritus, scientia Scripturarum imbutus, praedicator a Deo constituitur. Pharaon, qui interpretatur negans eum, id est Dominum, significat diabolum, qui eum negavit quando dixit: Ponam sedem meam ad aquilonem, et ero similis Altissimo. Aegyptus interpretatur tenebrae, et significat saeculum, non secundum hoc quod homines vivunt, sed secundum hoc quod in ipso male vivunt. Principes ejus, daemones sunt, qui ejus voluntati semper obediunt. Lutum in quo servierunt filii Israel Pharaoni. eo quod

lutum inquinat, luxuriam designat. Palea, eo quod levis est, et cito transvolat, vanam gloriam significat. Later quoque, qui de molli terra confectus, per decoctionem ignis durescit, humani cordis duritiam, per longam sive concupiscentiae, sive libidinis aut avaritiae consuetudinem decoctam ostendit: per quam multi serviunt in his omnibus hodie Pharaoni, qui tamen sunt ad vitam aeternam praedestinati, et terram coelestis patriae adepturi. Flagellatio Aegypti destructionem significat saeculi, non secundum hoc quod divina providentia regitur, sed secundum hoc quod in ministerio praedicationis in sua malitia debilitatur. Primogenita principalia expriment vitia. Primogenita vero interficiuntur, quando per gratiam Dei principalia vitia destruuntur. Occisio agni passio Christi, per quam omnes electi liberantur a servitute diaboli et de captivitate praesentis saeculi. Cujus videlicet agni sanguine utrumque postem nostrum linimus (Exod. XII), cum passionem ejus et corde credimus, et ore confitemur (Rom. X). Lactucae agrestes, amaritudinem expriment poenitentiae. Cum enim sacramento Dominici corporis communicamus, flagitia sub Pharaone retroacta deflere debemus. Accinctio renum significat continentiam. Calceamenta, quae de coriis animalium mortuorum fiunt, mortalitatis memoriam significant. Baculi, quos tenere debebant in manibus, significant justitiam, in baculis enim rectitudo est. Festinatio comestionis celeritatem exprimit conversionis. Aurum Aegypti, quod filii Israel tulerunt, eo quod fulgidum est, philosophicam insinuat sapientiam. Argentum autem, quia sonorum est, significat eloquentiam. Arma, quibus filii Israel leguntur armati, virtutes insinuant, quibus contra vitia armamur - castitatem, per quam munimur contra luxuriam; humilitatem, contra superbiam, et sic de caeteris virtutibus et vitiis. Farina non fermentata, quam secum tulerunt, simplicem et sanam doctrinam designat, haeretica pravitate minime corruptam. Mare Rubrum baptismum significat Christi sanguine consecratum. In mari Rubro submersus est Pharaon, et principes ejus, et in baptismo liberamur a potestate diaboli, et principium illius. Desertum, quod transito mari Rubro filii Israel intraverunt, vitam significat spiritualem, quam,

accepta baptismi gratia, agere debemus. Quae vita recte dicitur desertum, quia a multis deseritur, et a paucis colitur: quia quamvis multi vocati, pauci tamen sunt electi. Multi nomine tenus in vita sunt spirituali, qui prava voluntate sunt in vita saeculari. Amalecitae, qui primum filiis Israel armati occurrerunt, et reges qui postea contra eos pugnaverunt duorum vitiorum demonstrant genera, carnalia et spiritualia, cum duplici hoste pugnantia per diversos homines et daemones. Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed contra potestates tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in coelestibus (Ephes. VI). Jordanis, qui interpretatur descensus, significat mortem, et terra promissionis aeternam beatitudinem. In transitu Jordanis inferior pars aquae ad inferiora decurrebat, superior autem solidata subsistebat. Sic in morte inferior pars hominis, scilicet caro, inferius decurrit, quia terra est, et in terram superior pars ejus, id est anima, solidata subsistit, quia suam jam recipiens stolam, ad aeternitatem transit. Duo vero sunt bona quae nobis in coelesti patria promittuntur: lac et mel. Lac, quia de carne est, significat humanitatem Christi; mel vero, quia de rore coeli concrescit, designat ejus deitatem. Accipiamus itaque terram lacte et melle manantem: quia in hoc beatificamur, quod humanitatem Christi et ipsius divinitatem contemplamur. Aegyptus itaque, vita saecularis; desertum, vita spiritualis; terra promissionis, vita coelestis. Pharaos diabolus, principes ejus daemones, lutum luxuria, palea vana gloria, aurum philosophica sapientia, argentum eloquentia, later duritia cordis, fluvius Aegypti fluxus saeculi. Moyses praedicatores, filii Israel Christiani, interfectio primogenitorum destructio principalium vitiorum, occisio agni passio Christi, agrestes lactucae amaritudo poenitentiae, farina non fermentata simplex doctrina, mare Rubrum baptismus, populus Amalecitarum vitia carnalia, sive perversi homines. Og et alii reges vitia spiritualia, sive daemones, terrae promissionis possessio aeterna beatitudo, calceamenta mortalitatis memoria, baculi justitia, festinatio comestionis celeritas conversionis, accinctio renum continentia, duo postes fides et confessio.

***CAP. II. De iis quae spiritualiter Dominum
vel Christum significant.***

Sunt quaedam in Veteri Testamento quae Christum spiritualiter significant: sicut agnus paschalis, columna, petra, et caetera quaedam. Agnus paschalis significat Christum, quia sicut in occisione agni liberati sunt filii Israel de servitute regis Aegypti, sic in passione Domini liberati sunt filii electi de servitute diaboli. Columna, quae filios Israel praecedebat, Christum significat, quia sicut columna praecedebat populum pergentem ad terram promissionis, sic Christus, factus obediens Patri usque ad mortem (Philipp. II), praecedit populum Christianum exemplo passionis suae, tendentem ad patriam vitae coelestis. Per multas namque passiones et tribulationes oportet nos intrare regnum coelorum (Act. XIV). Nubes Christi significat humanitatem, ignis divinitatem. Petra, quae virga percussa est, et aquam populo dedit, significat Christum, qui in ligno passus redemptionis nobis gratiam ministravit. Arca significat Christum. Quemadmodum enim in arca continentur duae tabulae legis, et manna, et virga, sic in Christo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi (Coloss. II), quibus ad cognitionem veritatis erudimur, et gratia spiritualis, per quam pascimur, et justitia, per quam regimur. Duae etenim tabulae designant sapientiam et scientiam, manna gratiam, virga justitiam. Sapientia et scientia Christus nos instruit, gratia pascit, justitia regit. Quatuor annuli, qui arcae inhaerent, quatuor sunt Evangeliorum libri. Qui libri, quasi annuli rotundi sunt ex eo quod aeternitatem, in qua finis non est, nobis promittunt. Vectes, quibus arca portabatur, semper inhaerent annulis, quia praedicatores semper inesse debent quatuor Evangeliorum libris per meditationem et lectionem, ut portent arcam, id est Christum ad mentes audientium per praedicationem. Propitiatorium significat Christum. Sicut enim Dominus de propitiatorio proprius fiebat filiis Israel, loquens Moysi de eo mandata sua, sic in Christo propitiatus est humano generi, condonans peccata illius, sicut scriptum est: Deus erat in Christo mundum

reconcilians sibi (I Cor. V). Mensa propositionis significat Christum. In mensa namque propositionis panes erant. Et Jesus dicit: Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi: et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita (Joan. VI). Candelabrum significat Christum. Sicut enim candelabrum est instrumentum luminis, ita Christus in mundo manifestavit nomen Patris, ipso teste, qui ait: Pater manifestavi nomen tuum (Joan. VII). Hastile candelabri, sanctam designat Ecclesiam, quae est corpus Christi. Calami, qui de ipso procedunt, praedicatores sunt, qui nobis verbum vitae personant. Scyphi, eo quod scyphis solet infundi potus, sunt auditores verbi. Sphaerulae, quae et ipsae inerant calamis, volubilitatem et velocitatem expriment boni operis. Lilia vero, eo quod lilia virent et candent, aeternitatem et pulchritudinem designant aeternae retributionis. Tres calami egrediebantur ex uno latere, et tres ex altero, quia et ante incarnationem Christi et post, fuerunt qui fidem Trinitatis praedicarent. Tres scyphi, sphaerulae, lilia per singulos calamos tria tempora significant, quia electi ante incarnationem, ante legem, et sub lege, sub prophetis, et post incarnationem, tempore primitivae Ecclesiae, quae congregata est de Israel, et in tempore Ecclesiae, quae congregata est de gentibus, et illius quae in fine congreganda est de reliquiis Israel: inveniuntur quasi scyphi, potum sitire gratiae, quasi sphaerulae in via decurrere, quasi lilia donum retributionis expectare. Quatuor scyphi in hastili, quatuor libri sunt Evangelii; septem lucernae, septem dona Spiritus sancti; altare significat Christum; super altare offerebantur sacrificia, et nos super Christum, id est super fidem ejus, debemus offerre bona opera, et orationum munera. Altare, inquit Dominus, facietis mihi de terra (Exod. XX). Altare de terra, caro Christi de virgine Maria. Hircus emissarius, qui in desertum missus peccata auferebat, Christum significat. Ipse namque in cruce oblatus per mortem de mundo emissus abstulit non unius tantum peccata populi, sed totius mundi. Vitula quoque rufa, Christum significat. Ipsius enim caro recte dicitur vitula, quia incorrupta; et rufa, quia sanguine passionis perfusa. Istius cinere mundamur, quia per fidem mortis ejus justificamur. Serpens

etiam aeneus Christum significat. Sicut enim Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic est Christus exaltatus in ligno (Joan. III). Illi, qui respiciebant ad serpentem aeneum, curabantur a morsibus serpentum, et qui vera fide respiciunt ad Christum, sanantur a suggestionibus daemonum. Botrus, quem duo viri exploratores tulerunt in vecte, Christum significat. Ipse namque est fructus vitae, quo pascimur et fundit nobis primum vinum gratiae, deinde gloriae, quo inebriamur. Duo autem viri exploratores, prophetas et apostolos significant qui secreta coelestis patriae, et Christum pro nobis per Scripturas suas in hunc mundum attulerunt. Lignum autem vectis, lignum designat crucis. Et sicut ille, qui praecedat ex duobus viris botrum portantibus, botrum post tergum non vidit in vecte, sic Christum praecedens prophetarum cuneus, patientem non vidit in cruce. Ille autem, qui sequebatur, botrum vidit, quia chorus apostolorum, qui post ipsum in mundo remansit, vel post ipsum de mundo exivit, et praecedentem eum in carne, et patientem eum in cruce respexit. Decem exploratores, qui pravis sermonibus corda filiorum Israel ab ingressu terrae promissionis averterant, infideles Judaeos sub Decalogo legis positos designant, qui coelestia promissa per fidem Christi quaerere detrectant. Duo autem exploratores, qui populum ad ejusdem terrae introitum fideliter exhortati sunt, electos Christianos sub duobus praeceptis charitatis positos exprimunt, qui coelestis patriae jucunditatem introire totis visceribus concupiscunt. Agnus igitur paschalis est Christus; columna, Christus; petra, Christus; arca, Christus; propitiatorium, Christus; mensa, Christus; candelabrum, Christus; altare, Christus; vitula, Christus; serpens, Christus; hircus, Christus; botrus in vecte, Christus in cruce.

CAP. III. De Aegypto, deserto et terra promissionis.

Aegyptus, quae interpretatur tenebrae, carnem significat. Quid enim caecius, quid tenebrosius carne? quae nisi ratione refrenetur, semper quaerit delectabilia, nunquam utilia. Desertum designat animum, eo quod a multis deseritur, et a paucis recolitur. Pauci vero sunt qui de praevaricatione ad cor redeunt, ut virtutes animi exercent. Terra promissionis exprimit Deum. Sicut enim in terra promissionis temporalis libertas, sic in Deo consistit aeterna felicitas. Egrediamur itaque de Aegypto, id est de tenebris carnis, et concupiscentia per desertum, id est per animum, virtutes ejus exercendo, et de virtute in virtutem proficiendo tendamus ad terram promissionis, scilicet ad Deum, in quo nobis omnium plenitudo bonorum promittitur. Aegyptus igitur, caro; desertum, animus; terra promissionis, Deus.

CAP. IV. De mandato dilectionis.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc. (Deut. VI). Postquam homo Creatorem per culpam primordiam deseruit, et in hujus mundi miseriam devenit, multis subicitur curis, occupatur actionibus, et laboribus fatigatur, et ex his omnibus, in quibus homo sub sole distenditur, unum est, quod est optimum, et permanet, scilicet Deo servire, quia caetera sunt transitoria, caetera vana. Quisquis autem Deo non servit vanus est, et pro nihilo debet aestimari. Vita ejus nihil valet, et melius esset ei non esse quam male esse, et non vivere quam male vivere. Et si talis homo in praesenti vita habere posset fortitudinem Samsonis, pulchritudinem Absalonis, sapientiam Salomonis, velocitatem Hazaelis, divitias Croesi, probitatem Alexandri, potestatem Octavii [Octaviani], qui totum mundum in sua potestate habuit, et longitudinem vitae Henoch, qui in principio saeculi natus est, et usque in finem non morietur; si, inquam, talia et tanta in praesenti possideret, ut ei cuncta faverent, nihil ei prodessent, quoniam quidem Deo minime servisset.

His etenim omnibus transactis, demum cum moreretur, caro misera vermibus, et spiritus daretur daemonibus, et tormentis gehennalibus, donec in die resurrectionis omnis caro in suam redigatur originem, et tunc sumpta carne, per quam peccavit, aeternam itidem sustinebit damnationem. Optimum itaque est Deo servire; quia, quamvis homo in omni vita sua corporalibus et temporalibus destituatur bonis, si tamen serviat Deo, de miseria vitae praesentis ad beatitudinem transit aeternam. Cum igitur inter omnia vitae praesentis saeculi, quae genus humanum sequitur, aut consequitur, optimum sit soli Deo, et permanens bonum ei servire, quaerendum est omnibus modis quid sit Deo servire: et cum quaesitum fuerit et inventum, indesinenter in eo perseverandum. Solus enim, qui in eo perseveraverit, beatus erit. Fratres, brevi sermone, dulci atque jucundo comprehenditur et declaratur quid sit servire Deo. Deo namque servire, est Deum diligere. Qui non diligit,

non servit; et qui diligit, servit. qui parum diligit, parum servit; qui multum diligit, multum servit; et qui perfecte diligit, perfecte servit. Qui res possidet temporales, terras, vineas, greges, armenta, vestes pretiosas, domos, aurum, argentum, uxorem, quam multum diligit, si se viderit unum ex his omnibus, aut haec omnia simul contra Dei dilectionem habere, debet omnia relinquere, et omnia pro divina dilectione postponere. Sed et vitam suam debet homo pro Dei dilectione contemnere, si contigerit quod non possit unam cum altera pariter conservare. Sic fecit Petrus, sic fecit Paulus, fecerunt alii apostoli et martyres Christi, qui non solum sua, sed et semetipsos pro amore Dei tradiderunt. Qui et ipsi homines fuerunt, et nobis exemplum qualiter faciendum sit reliquerunt. Debemus itaque Deum diligere, quia ipse prior dilexit nos, dona sua multiplicia conferendo, alia nobis dando, alia promittendo, et in omnibus, ut ita dixerem, meruit a nobis, ut diligatur a nobis. Minimum donum, quod Deus dedit homini, ut diligatur ab homine, totus est mundus iste. Causa namque hominis fecit Deus mundum, coelum, terram, mare, solem, lunam, stellas, volucres, pisces, bestias, herbas, arbores, et quaecumque visibilibus subsistunt. Cum igitur inter dona Dei minimum donum sit mundus, quantum putas est maximum? Secundum Dei donum, quod Deus dedit homini, est quod fecit eum ad imaginem et similitudinem suam; magnum et admirabile donum Dei prorsus facturam factori fieri consimilem et conformem. Tertium donum est gratia, quam nobis contulit in redemptione, quando proprio suo Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom. VIII). Quartum nobis servat et promittit donum, scilicet futurae gloriae: unde nec oculis vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se (I Cor. II). Donum ergo primum possumus dicere, donum creaturae; secundum, donum naturae; tertium, donum gratiae; quartum donum gloriae. Pro his omnibus debemus Deum diligere. Sed ex quanto debemus diligere eum? Ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, ex tota mente. Ex toto corde, id est sapienter; ex tota anima, id est dulciter; ex totis viribus, id est fortiter; ex tota mente, id est memoriter: et

quibuscunque aliis modis dici potest, quia non potest nimis dici quod non potest nimis amari. Et proximum tuum sicut teipsum (Matth. XIX). Debemus diligere proximum sicut nosmetipsos, beneficio, verbo, voto. In beneficio, est opus bonum; in verbo, est sanum consilium; in voto, pium desiderium. In his omnibus diligamus proximum in hac vita, quem consortem habituri sumus in patria.

CAP. V. De praeceptis legis naturalis et scriptae.

Sub lege naturali duo praecepta fuerunt, tria sacramenta. Duo praecepta: Quod tibi non vis, alii ne feceris; et: Quaecumque vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis. Tria sacramenta, sunt decimae, oblationes, sacrificia. Decimae, in portionibus; oblationes, in rebus; sacrificia, in animalibus. Sub lege scripta fuerunt multa praecepta, et multa sacramenta. Praecepta legis scriptae, alia fuerunt mobilia, alia immobilia. Mobilia, sunt quae ex dispensatione a Deo sunt ordinata. Immobilia, sunt quae a natura veniunt, et vel ita mala sunt, ut nullo tempore sine culpa possint fieri; vel ita bona, ut nullo tempore possint sine culpa dimitti.

CAP. VI. De duabus tabulis.

Prima tabula dicta est, quae excellentiora continet mandata, quae pertinent ad dilectionem Dei. Secunda autem, quae inferiora et proxima post haec praecepta continet, quae pertinent ad dilectionem proximi. Vel prima tabula dicitur, in qua continentur praecepta, quae informant ad bonam operationem. In prima tabula, tria sunt praecepta; quia quod fide creditur, Trinitas est. In secunda tabula, septem sunt praecepta; quia in praesenti vita tantum (quae septem dierum circulo volvitur) officia humanitatis proximo exhibentur. Tria vero et septem, denarium complent, quia perfectum fides recta facit et operatio bona. Primum praeceptum primae tabulae ad Deum pertinet Patrem, sicut praeceptum primum secundae tabulae ad hominem patrem, ut in utroque paternitas principii auctoritate honoretur. In prima tabula, est praeceptio et prohibitio; similiter in secunda, ut utrobique studeas facere quod debes, et cavere quod facere non debes. In altero namque si offendis, delictum est; in altero vero peccatum. Facere enim non facienda, peccatum est; facienda autem non facere, delictum est.

CAP. VII. De quatuor Sabbatis.

Quatuor Sabbata commemorare videtur Scriptura. Primum est illud, in quo Deus perfectis operibus suis requiescere dicitur. Secundum est illud, quod filiis Israel carnaliter custodiendum mandatur. Tertium est illud, quod populo Dei servandum praecipitur. Quartum est illud, quod in promissione Sabbatum pro Sabbato Deus suis dilectoribus pollicetur. Nunc ergo duo sunt Sabbata, exterius unum, et interius unum; unum Dei, et unum hominis. Sabbatum Dei illud, quo exterius ab opere cessasse dicitur; sacramentum, est illius interioris Sabbati, ubi mens sancta per bonam conscientiam a servitute peccati, quiescens in gaudio Spiritus sancti jucundatur. Hoc Sabbatum quisquis in praesenti ita servaverit, ut nullis consentiat malis, perveniet in futura vita ad aeternum illud Sabbatum Dei, ubi nulla sentiet mala, sicut dictum est: Et erit Sabbatum ex Sabbato, mensis ex mense (Isai. LXVI).

CAP. VIII. De furto, mendacio et perjurio.

Non furtum facies (Exod. XX). Furtum accipitur in hoc loco pro qualibet illicita usurpatione rei alienae, sive occulta, sive manifesta. Qui enim furtum prohibuit, rapinam non concessit, cum majus peccatum sit, ut testantur sancti, aperte violenter rapere, quam occulte subtrahere, quia majus odium et iram majorem excitat. Sub furto etiam comprehenditur usura. Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi: quae praesentialiter adest, vel postea evenit. Nam si quis alteri promiserit se quid daturum, habens voluntatem dandi, postea vero mutata voluntate dare nollet, mendacium esset; non quia cor in promissione duplex fuit, sed quia promittens cor postea duplicavit. Perjurium, est mendacium sacrosancta attestazione inducta confirmatum.

CAP. IX. De constructione tabernaculi, et de offerendis in eo.

Tabernaculum significat Ecclesiam. Tabulae designant animas. Quae bene de lignis Sethim esse dicuntur, quia animae sunt, et immortales per naturam, et incorruptibiles per gratiam. Bases argenteae fidem significant, supra quam sancta fundatur Ecclesia, vel fundata consistit. Quae bases ideo non convenienter plures sunt, quia unicuique distribuit Deus secundum mensuram fidei. Alius habet fidem et cognitione et affectu magnam; alius cognitione et affectu parvam; alius cognitione magnam, et affectu parvam; alius cognitione parvam, et affectu magnam. Duae bases singulis tabulis supponebantur, quia fides in duobus consistit, cognitione et affectu; vel quia Deum credimus esse Creatorem universorum, et Redemptorem electorum. In constructione tabernaculi hujus offerre debemus aurum, argentum, aes, hyacinthum, etc. Aurum, propter fulgorem, sapientiam exprimit, quae in cordibus fidelium relucescit. Argentum, quia clarum est et dulcem habet tinnitum, eloquentiam designat. Aes, quia percussum magnum reddit sonitum, significat praedicationem per orbem terrarum longe lateque sonantem. Hyacinthus, quae aerium sive coelestem praetendit colorem, coelestium bonorum significat spem, sive coelestem conversationem. Purpura significat corporis passionem, ad quam parati esse debemus pati pro Christo. Coccus, quia flammam imitatur, exprimit charitatem, quae in cordibus sanctorum flagrascit. Qui coccus bis tinctus dicitur, quia per duplicem dilectionem, Dei videlicet et proximi coloratur. Byssus, quia candet, castitatem significat. Pelles hyacinthinae, viros coelestem vitam agentes; ligna Sethim, viros in fide firmos. Oleum, quia caeteros liquores excellit, misericordiam designat, quae alias virtutes antecellit vel transcendit. Aromata et thymiamata, bonae famae redolentiam significant. Unguentum, dulcedinem et pinguedinem, sive suavitatem praetendit internam. Lapidis pretiosi propter suum fulgorem, miraculorum significant operationem, longe lateque coruscantem. Atrium, significat rudimenta inchoantium. Columna, quosque fortes et perfectos

exprimit viros. Decem cortinae, illos significant, qui Decalogum legis explent. Undecim saga, illos significant, qui pro transgressione legis, asperam agunt poenitentiam. Udenarius namque, qui denarium transgreditur, significat Decalogi transgressionem; et quia saga sunt aspera, poenitentiae asperitatem. Ansulae, quibus cortinae copulabantur, virtutes sunt sanctorum quibus ipsi conjunguntur. Circuli aurei, perpetuum fulgorem futurae retributionis insinuant. Sancta, praesentem designant vitam. Sancta sanctorum, vitam aeternam. In sanctis gratia; in Sanctis sanctorum, gloria. In sanctis, meritum; in Sanctis sanctorum, praemium. Velum exprimit coelum, quia et coelestia et terrena discernit. Moyses sive Aaron Christum significat, quia sanctam Ecclesiam construit et sanctificat. Beseleel et Oliab, doctores et praedicatores significant. Diversa vasa, sunt animae diversis donis sanctificatae, et officiis et ordinibus servientes. Introitus tabernaculi, exprimit vitium saeculi, posterior pars tabernaculi finem mundi. Pars australis, Judaeos significat ab antiquo radiis divinae cognitionis illustratos. Pars septentrionalis, gentiles a claritate divinae cognitionis ab initio longe remotos. Illi erant per fidem clari et calidi; isti per infidelitatem, obscuri et frigidi.

Tabernaculum igitur, Ecclesia; singulae tabulae, singulae animae; bases, fides; decem cortinae, sancti Decalogum complentes. Undecim saga, justi de transgressione legis poenitentiae satisfactionem exhibentes. Ansulae, virtutes; circuli rotundi, aeternae retributiones. Sancta, praesens vita; Sancta sanctorum, aeterna vita, velum, coelum. Moyses sive Aaron, Christus; Beseleel et Oliab, doctores et praedicatores. In constructione hujus tabernaculi debemus offerre aurum per sapientiam; argentum per eloquentiam; aes per praedicationem; hyacinthum per coelestium bonorum spem, vel per coelestem conversationem; purpuram per passionem, sive per compassionem; coccum bis tinctum per geminam dilectionem; byssum per castitatem; thus per orationem; oleum per misericordiam; thymiamata per bonam famam; et sic caetera quaecunque poterimus bona justitiae habere. Perquam multa sunt, quae de his dici possent,

nisi nostri sensus brevitatem excederent. Sed quaedam ex omnibus breviter perstrinximus, ne totum praeterire videamus. Quod historicae narrationis ordinem plerumque transgredimur nihil impedit. Nihil enim obest ordinis ista transpositio, si tamen historiae veritas conservatur. Nam hujusmodi transpositio, majorem nonnunquam intelligentiam parit, et memoriam.

CAP. X. De sacrificiis.

Habent quoque sacrificia significationes suas: debemus Domino offerre vitulum, bovem, agnum, etc. Vitulus donec crescat et in tauri robur erumpat: eo quod pro aetate possit agi ad libitum ducentis, significat obedientiam, quae incedit secundum nutum praesidentis. Bos quoque quia findit ungulas, et actionem arando complet, significat animam discretam et perfectam, non inconvenienter exprimit operationem. Ovis, quia innocens est animal, innocentiam significat. Capra et hircus, eo quod ex pilis eorum saga solent fieri, in quibus fit poenitentia, poenitentiam significant. Agnus, quia vellus et corpus habet mundissimum, munditiam designat. Sicut columba, quia simplex et sine felle est, simplicitatem; et turtur, quia castum animal, castitatem significat. Sal designat sapientiam, quia sicut sal condit cibaria, sic sapientia virtutes et bona opera. Farina non fermentata, simplicem explicat doctrinam ab omni haeretica pravitate puram. Sicut enim fermentum farinam corrumpit, sic haeresis corrumpit doctrinam.

Offeramus igitur vitulum per obedientiam, bovem per operationem discretam, ovem per innocentiam, agnum per munditiam, capram et hircum per cujuslibet culpae poenitentiam, columbam per simplicitatem, turturam per castitatem, salem et farinam per sapientiam et doctrinam. Et haec omnia debemus offerre sine fermento haereticæ pravitatis, sine melle saecularis dulcedinis; quia fermentum quod exprimit haeticam pravitatem, et mel quod designat saecularem dulcedinem, in sacrificiis Veteris Testamenti prohibebantur. Sacrificium quod partim cremabatur, partim reservabatur, significat bonam inchoationem. Holocaustum, quod totum cremabatur, consummationem. Eodem modo sacrificium matutinum, inchoationem significat; vespertinum, consummationem designat. Sacrificia igne cocta bona opera, quae fiunt per fervorem interni amoris. Aqua cocta, significant opera, quae fiunt per gratiam compunctionis: libamen vini, ebriationem mentis exprimit, quae per

consolationem confertur Spiritus sancti. Possumus quoque dicere, quod quaelibet hostia designat bonam conversationem; pellis hostiae, ejusdem conversationis superficiem; caput, initium; cauda, finem; intestina, occultam virtutem; ablutio hostiae, munditiam vitae honestae. Pellem hostiae detrahimus, et hostiam membratim dividimus, cum delicta, conversationis nostrae exterius specie, interius ratione decernente, singula nostra opera pro loco, tempore, modo, intentione, discutimus diligenter, ne nos vitium fallat sub specie virtutis, aut culpa sub specie rectae operationis.

CAP. XI. De mensa propositionis.

Mensa propositionis, significat sacram Scripturam, quae quot sententiis nos instruit, tot panibus nos reficit. Quatuor epistylia mensae, quatuor sunt sensus Scripturae, historia, allegoria, tropologia, anagoge, quibus ipsa erigitur, et a terrenis elevatur. Labium, significat praedicationem Scripturae. Circuitus labii exprimit perseverantiam praedicandi. Quasi labium namque per circuitum ducitur, dum praedicatio nusquam terminatur. Quatuor annuli, quatuor sunt Evangeliorum libri. Qui recte dicuntur annuli eo quod nobis aeternitatem, in qua finis non est, promittunt. Corona interrasilis, differentiam designat mentis. Corona aurea illi superposita, fulgorem praemii. Duodecim panes, apostolicam designant doctrinam. Acetabula, mordacem et crebram, scilicet contra vitia, significant increpationem. Phialae, quae majorem capiebant mensuram, abundantem et perfectam exprimunt scientiam et doctrinam. Cyathi, qui minus capiebant, angustiores scientiam et doctrinam significant. Thuribula, eo quod thus cum oratione solet offerri, orationem non inconvenienter designant. Mensa igitur, Scriptura; labium ejus, praedicatio; circuitus labii, continua sollicitudo praedicandi; quatuor annuli, quatuor Evangeliorum libri; vectes, praedicatores; duodecim panes, apostolica doctrina; acetabula, increpatio acerba; phialae, abundans scientia sive doctrina; cyathi, scientia vel doctrina angusta; thuribula, oratio devota.

CAP. XII. De via trium dierum.

Ibimus viam trium dierum in deserto, et sacrificabimus Domino Deo nostro (Num. X). Unus dies, spes; unus dies, fides; unus dies, charitas. Primus die lucet; secundus lucet et calet; tertius lucet et fervet. Via trium dierum, exercitatio est virtutum spiritualium, quia qui viam dierum istorum consummat, gratum Deo sacrificium immolat; quia quisquis has tres virtutes habet. Deo placet quidquid operatur, aut exercet. Debemus autem offerre ovem per innocentiam, agnum per munditiam, et caetera, quae de sacrificiis sunt supra exposita. Sed haec omnia sunt abominationes Aegyptiorum, quia cunctae virtutes et cuncta bona opera sunt abominatio daemonum et pravorum hominum.

CAP. XIII. De duobus Testamentis.

Vetus Testamentum, significat Novum; lex, gratiam. Lex data est per Moysen, gratia per Christum. Lex data est die quinquagesimo postquam celebratum est pascha in terra Aegypti: gratia data est die quinquagesimo post resurrectionem Domini. Lex data est in monte excelso; gratia nata est sursum in coenaculo. Lex data est in fulgoribus igneis, gratia data est in linguis igneis. Lex data est duodecim tribubus, gratia data est duodecim apostolis. Lex scripta est in duabus tabulis, gratia constat in duobus praeceptis charitatis.

***CAP. XIV. De duabus tabulis, duobus cherubim,
et duabus tubis.***

Duae tabulae Testamenti, in quibus lex erat scripta digito Dei, significant duo Testamenta. Duo Cherubim, eo quod Cherubim interpretatur plenitudo scientiae, duo Testamenta significant, quia in ipsis perfecta scientia continetur. Duae quoque tubae argenteae, duo significant Testamenta; quia eorum praedicatione, praedestinati ad vitam, convocantur ad unitatem Ecclesiae, et ad sublimitatem vitae aeternae.

CAP. XV. De unctione et vestibus sacerdotis.

Unctio, qua sacerdotes consecrabantur, gratiam significat Spiritus sancti. Sacerdotes unctione consecrantur, quando fideles quique, gratia Spiritus sancti perfusi justificantur. Linea interior, quae candet et non apparet, munditiam cordis designat, quae non omnibus, sed Deo nota est. Feminalia, quae femora cingebant et tegebant, continentiam carnis recte significant. Superhumerales, quod super humeros ponebatur, eo quod in humeris onera ferre solemus, praesentium laborum tolerantiam insinuat. Tunica quae exterius erat et apparebat, bonam actionem significat, qua coram proximo munimur et ornatur. Balteus, quo tunica cingebatur, ne circa pedes sacerdotis deflueret, ejusdem actionis bonae designat expeditionem. Rationale, quod circa pectus erat, quo videlicet pectore cor continetur, in quo sapientia est, sapientiam et discretionem apte significat. Cidaris, quo capilli capitis stringebantur, cogitationum praetendit sobrietatem. Quasi cidari namque stringunt capillos capitis, dum in sua sobrietate continent cogitationes mentis. Lamina, in qua nomen Dei scriptum est, fidem Dei exprimit, per quam ipse nobis innotescit. Tintinnabula, quae sonabant in veste pontificali, sonum significant praedicationis. Unctio igitur sacerdotis, gratia est Spiritus sancti; linea interior munditia cordis; feminalia, carnis continentia; superhumerales, laborum tolerantia; tunica, bona actio; balteus, ejusdem actionis expeditio; rationale, sapientia et discretio; lamina in fronte, sanctae fidei confessio; tintinnabula, ejusdem fidei praedicatio.

CAP. XVI. De praeputiis arborum.

Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis praeputia eorum. Poma, quae germinant, immunda erunt vobis; nec comedetis ex eis (Levit. XXXIX). Ligna pomifera, sunt opera perfecta virtutibus. Praeputia itaque lignorum auferimus, cum de ipsa inchoationis infirmitate suspecti, primordia operum nostrorum non approbamus. Poma autem quae germinant, immunda existimamus, nostrisque cibis non aptamus; quia, cum primordia laudantur boni operis, dignum est ut animam non pascat operantis, ne dum accepta laude suaviter carpitur, fructus operis intempestive comedatur.

***CAP. XVII. De sacerdotibus reprobandis ex libro
Pastoralis Curae beati Gregorii.***

Dixit Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron Homo de semine tuo, qui habuerit maculam, non offerat panem Domino Deo suo, nec accedat ad ministerium ejus (Levit. XXI). Ubi repente subjunxit: Si caecus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi, et torto naso, si fracto pede, si mancus, si gibbosus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus (Ibid.). Caecus quippe est, qui supernae lumen contemplationis ignorat, qui praesentis saeculi pressus tenebris, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressum operis porrigat nescit. Hinc etenim, prophetante Anna, dicitur: Pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent (IV Reg. II). Claudus est, qui quidem quo pergere debeat aspicit, sed per infirmitatem mentis, vitae viam non valet perfecte tenere quam videt; quia ad virtutis statum, dum fluxa consuetudo non erigitur, quo innititur desiderium, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus dicit: Remissas manus, dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur (Hebr. XI). Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis non est idoneus. Naso quippe odores, fetoresque discernimus. Recte ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, vitia reprobamus. Unde in laude sponsae dicitur: Nasus tuus sicut turris, quae est in Libano (Cant. VII), quia nimirum sancta Ecclesia, quae ex causis singulis tentamenta prodeant per discretionem conspicit, et ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum existimari se hebetes nolunt, saepe se in quibusdam inquisitionibus plusquam necesse est exercentes ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur, vel grandi, et torto naso. Nasus enim grandis et tortus, immoderata subtilitas discretionis est: quae plusquam decet excreverit, actionis suae rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede, vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque a

bonis actibus funditus exsors vacat: quatenus haec non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnino alienus existat. Gibbosus vero est, quem terrenae sollicitudinis pondus premit, ne unquam ad superna respiciat, sed solis iis intendat, quae in infimis calcantur. Qui tametsi aliquando, aliquid ex bono patriae coelestis audierit: ad hoc tamen perversae nimirum consuetudinis pondere praegravatus, faciem cordis non attollit; quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenae sollicitudinis usus curvum tenet. Ex horum quippe specie Psalmista ait: Incurvatus et humiliatus sum usquequaque (Psal. CXVIII). Quorum culpam per semetipsum Dominus reprobans ait: Semen autem, quod in spinas cecidit, ii sunt qui audiunt verbum Dei, et a sollicitudinibus, et divitiis mundi conculcati, non referunt fructum (Luc. VIII). Lippus vero est, cujus ingenium ad cognitionem quidem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis oculis pupillae sanae sunt, sed humore defluente infirmitate palpebrae grossescunt, et sic dum crebra infusione oculi gravantur, etiam acies pupillae vitiatur.

Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitae operatio sauciat, qui videre recte, et sublimiter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus quippe est, cujus sensum natura exacuit, sed pravae conversationis assiduitas confundit. Cui bene per angelum dicitur: Collyrio inunge oculos tuos, ut videas (Apoc. III). Collyrio quippe oculos ut videamus inungimus, cum ad cognoscendum veri luminis claritatem, nostros intellectus aliquo medicamine bonae operationis adjuvamus. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur, quia arrogantia sapientiae vel iustitiae est caecatus. Pupilla namque oculi nigra, videt; albuginem tolerans, nihil videt; quia videlicet sensus humanae cogitationes si stultum se peccatoremque intelligit, cognitionem intimae claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiae seu sapientiae tribuit, a luce se supernae cognitionis excludit, et eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se prae arrogantia exaltat, sicut de quibusdam dicitur: Dicentes enim se esse

sapientes, stulti facti sunt (Rom. I). Jugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria designatur; quia, si cordis delectatio usque ad operationem prosilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit, et foris jam corpus sauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: Tentatio vos non apprehendat nisi humana (I Cor. X). Ac si aperte diceret: Humanum quidem est in corde tentationem perpeti, diabolicum vero est in tentationis certamine, et in operatione fatigari. Impetiginem vero habet in corpore quisque, avaritia vastatur in mente. Quae si in parvis non compescitur, nimirum sine mensura dilatatur. Impetigo quoque sine dolore corpus occupat, et absque occupati taedio increscens, membrorum decorem foedat, quia avaritia captum animum dum quasi delectat, exulcerat; dum adipiscenda quaeque cogitationi ejus objicit, ad inimicitias accendit. Et dolorem in vulnere non facit, quia aestuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur, et quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animium supplantat, Paulo attestante, qui ait: Radix omnium malorum est cupiditas (I Tim. VI). Ponderosus vero est, qui turpitudinem non exercet in opere, sed tamen ab hac cogitatione continua, sine moderamine gravatur in mente. Qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriae sine ullo repugnationis stimulo delectatur. Vitium quippe ponderis est, cum humor viscerum ad virilia labitur, quae profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciviam luxuriae defluens, pondus turpitudinis gestat in corde. Et quamvis prava non exercent opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis igitur cuilibet horum vitio subjicitur, panes Deo offerre prohibetur, ac profecto diluere aliena non valet delicta is quem devastant propria.

CAP. XVIII. De victimis ex libro Isidori.

Diversitas victimarum, vel quae offerre Deo debeant, vel non, in Levitico dinumerantur; sed per comparisonem peccatorum conversatio hominum demonstratur. Homo igitur, si obtulerit victimam pacificorum Deo, vel votum solvens, vel sponte offerens, tam de ovibus quam de bobus immaculatum offerat, ut acceptabile sit, omnis macula non erit in eo. Si caecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem, aut impetiginem, non offeretis ea Domino, neque adolebitis ex eis super altare Domini. Bovem, aut ovem, aure vel cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum ex eis fieri non potest. Omne animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel sectis, ablatisque testiculis, non offeretis Domino Deo vestro, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro, vel quaecunque alia dare voluerit, quia corrupta et maculata sunt omnia, non suscipietis ea, etc. (Levit. XXII.) Primo rejicitur a sacrificio maculosum animal vel varium, id est illi in quibus est diversitas peccatorum, et nunc libidine, nunc cupiditate, nunc in diversis criminibus demutantur. Rejicitur quidem et caecum animal, id est is qui nec Dominum videt, nec opera ejus facit. Fractum quoque, id est criminalibus vitiis vexatus atque collisus. Rejicitur et cicatricem habens, qui non digna satisfactione vulnera peccatorum suorum deplorat, sed adhuc veteris morbi signum per desideria voluptatis intus servat. Rejicitur et lingua amputatum, id est, qui Deum non confitetur, nec divinam legem meditatur. Rejicitur et papulas habens, id est qui prurigine libidinis, et ardore concupiscentiae aestuat. Similiter et scabiosum, id est qui peccatum carnis perficit contagio operis. Jam vero impetiginem habens, significat haereticorum collectionem, qui frequenter se in Ecclesiae corpus immergunt, et impetiginis livorem faciunt. Aure amputata, sunt ii qui verbo Dei non obedientes, non faciunt quae jussa sunt. Quod vero caudam habet amputatam, ille est qui bona quae incipit perseveranti fine non perficit. Porro dejectum vel testibus amputatum, indicat eos qui omni tempore turpitudinis usu

effeminantur. His ergo criminibus involuti, a sacrificio Dei reprobantur, nec efficiuntur consortes passionis Christi, nec coelestis sanctificationis. Sed neque panis alienigenae offeretur Domino, id est, doctrina haereticorum, sive studia superstitiosa saecularium litterarum, quae extra fidem sunt et aliena putantur. Tales enim repudiantur hostiae a Domino, et rejicitur hoc sacrificium a catholica Ecclesia.

CAP. XIX. De primogenito bovis, et ovis.

Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium (Deut. XV). In primogenito bovis operari, est bonae conversationis primordia in exercitio publicae actionis ostendere. Ovium quoque primogenita tondere, est ab occultationis suae tegmine humanis oculis inchoantia bona nostra denudare. In primogenito ergo bovis operari prohibemur, et a primogenito ovium tondendo compescimur, quia si quid robustum exercere incipimus, hoc in aperto citius ostendere non debemus; sed cum vita nostra simplex quid et innocuum inchoat, dignum est ut secreti sui velamina non relinquat: nec hoc humanis oculis quasi subducto vellere ostendat. Ad sola ergo sacrificia divina boum primogenita oviumque proficiunt, ut quidquid forte vel innocuum incipimus, hoc ad honorem interni judicis in ara crucis immolemus: quod ab illo tanto libentius accipitur, quanto cautius ab hominibus occultatum nullo laudis appetitu maculatur. Saepe autem novae conversationis principia adhuc carnali vitae sunt admista, et idcirco citius innotescere non debent, ne cum laudantur bona quae placent, deceptus laude sua animus deprehendere in eis nequeat mala quae latent.

CAP. XX. De muliere capta in bello.

Si exieris ad bellum contra inimicos tuos, et videris mulierem decora specie, et cupieris eam, rades capillos capitis ejus, et ungues, et indues vestibus lugubribus, et sedebit in domo tua lugens patrem suum, et matrem, et domum paternam, et post triginta dies erit tibi uxor (Deut. XXI). Si decoram mulierem, id est, animam, quae a Deo pulchra creata est, in gentili conversatione invenerimus, et eam sociare corpori nostro, id est, Christo voluerimus, deposito idololatriae cultu, induatur lugubribus vestibus poenitentiae, deploretque patrem et matrem, id est, omnem memoriam mundi, ejusque carnales illecebras; demum verbi Dei novacula et doctrinae omne peccatum infidelitatis abradat, quod mortuum est et inane. Haec sunt enim capilli capitis et ungues mulieris. Et ita demum salutaris lavacri unda purificata conjungitur sanctis servis Dei, cum jam nihil in capite, nihil in manibus habuerit, ut neque in sensibus, neque in actibus immundum aliquid aut mortuum gerat. Quod vero post triginta dies jam duci jubet uxorem, ternario ac denario fides opusque signatur. Per fidem ergo Trinitatis et opus legis recte fidelibus sociatur. Quaecunque anima, vero Israelitae, scilicet corpori Christi adhaerens, sine macula debet esse fidei sinceritate, et actuum puritate. Alii putaverunt hanc mulierem decoram specie, rationabilem aliquam disciplinam significare: quae sapienter dicta invenitur apud gentiles. Hanc igitur repertam a nobis, oportet primum auferre de ea et resecare omnem superstitionis immunditiam, et sic eam in studio veritatis assumere. Nulla enim apud infideles sapientia est, cui immunditia non sit admista.

CAP. XXI. Non arandum in bove simul et asino.

Non arabis in bove simul et asino (Deut. XXII). In bovis nomine populus ex circumcissione positus sub jugo legis accipitur, in asino autem populus gentium, pertinens ad Evangelium. Bove simul et asino arat, qui sic recipit Evangelium ut Judaicas superstitiones, quae in umbra et imagine praecesserunt; et caeremonias non relinquat. Item in bove nonnunquam vita bene viventium vel operantium, in asino stultorum corda figurantur. Ac si diceret: fatuum sapienti in praedicatione non socies, ne per eum qui rem implere non valet et illi qui praevalet obsistas. Bovem vero et asinum, si necesse sit, unusquisque sine detrimento operis jungit. Sapientem autem et stultum, non ut unus praecipiat, et alter obtemperet, sed ut pariter aequali potestate annuntient verbum Dei, non sine scandalo quisque comites facit.

CAP. XXII. De veste ex lana et lino contexta.

Non indues vestem ex lana et lino contextam (Deut. XXII). Per lanam quippe simplicitas, per linum vero subtilitas designatur. Et vestis quae ex lana et lino conficitur, linum interius celat, in superficie lanam demonstrat. Vestem igitur ex lana linoque contextam induit, qui sub locutione innocentiae intus subtilitatem celat malitiae. Lineis quoque vestibus lanam misceri, est inordinate vivere, ut vel sanctimonialis habeat vestimenta nuptiarum, vel ea quae se non continens nupsit sub specie virginis vivat.

LIBER QUARTUS

**IN LIBROS JOSUE,
JUDICUM ET RUTH**

PROLOGUS.

His breviter supra Pentateuchon competenter praelibatis, ad Josue librum manum mittamus, ut mysticas ejus significationes partim secundum nostrum sensum, partim secundum verba sanctorum Patrum, aperiamus.

CAP. I. De Josue et transitu Jordanis.

Moyses servus meus mortuus est. Surge, et transi Jordanem istum tu, et omnis populus tecum, in terram quam ego dabo filiis Israel, etc. (Josue I.) Moyses, qui dedit legem, significat legem. Moyse mortuo, id est lege secundum carnales et veteres observantias mortua, id est, consummata sive finita, statim Jesus Salvator noster, qui populum suum a peccatis eorum liberavit, Jesus inquam, Filius Dei manifestatus est, princeps super populum electus est (Matth. I), ut expugnatis hostibus Dei, dividat dona Dei populo. Jesus namque filius Nave, sicut ait Hieronymus, in typum Domini non solum in gestis, verum et in nomine, trans Jordanem hostium regna subvertit. Dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, aquas, atque confinia Ecclesiae et coelestis Jerusalem spiritualia regna descripsit. Sic Jesus noster Christus, ejecto principe mundi et militibus ejus foras, in electis operatur, dummodo unicuique manifestatio spiritus ad utilitatem datur: Alii quidem datur per Spiritum sermo sapientiae, alii sermo scientiae, alii fides, alii gratia sanitarum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum (I Cor. XII). Et postmodum, unicuique secundum differentiam donorum tribuetur differentia coelestium bonorum, et secundum merita tribuentur bona perpetua.

Jordanis significat baptismum; quia, sicut populus Israeliticus, stantibus in Jordane sacerdotibus, intravit terram promissionis, sic populus Christianus, ministrantibus sacerdotibus baptismum, jucunditatem et requiem vitae spiritualis subintrat. Pars superior Jordanis in dulcedine permansit, pars inferior in amaritudinem marinam defluxit; quia electi baptizati gratiae dulcedinem custodiunt, reprobi vero in amaritudinem vitiorum, amissa dulcedine gratiae, fluunt. Josue bisenas turbas praecedens, Christum significat, qui nos praecedens ducit, qui apostolicae fidei veritatem tenemus et praedicamus. Quasi enim duodecim turbae

Christum sequuntur, dum fideles quique per verbum duodecim apostolorum credentes in Christum, ipsum imitantur.

Duodecim lapides, quos duodecim filii Israel sustulerunt de Jordane, significant apostolicae fidei et vitae firmitatem. Secunda circumcisio, quae per Josue facta est, designat post carnalem circumcisionem spiritualem. Sed et pascha, quod filii Israel, transito Jordane, celebraverunt, significat veri paschae, et veri Agni comestionem. Duodecim quoque lapides de Jordane tollimus, quando apostolicae fidei, et vitae firmitatem mente tenemus. Angelum quoque an noster, an adversariorum sit percontamur, dum quid sit bonum, quidve malum discrete discutimus.

CAP. II. De filiis Ruben, et Gad, et de dimidia tribu Manasse.

Exercitum filiorum praecedunt filii Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse pugnaturi, quorum patres in filiis matrum suarum fuerunt primitivi: et antiqui justis nos praecedunt exemplis, virtutibus et verbis contra hostes nostros et spirituales nequitas armati. De hoc Origenes: Videmus, inquit Isaiam, Jeremiam et alios accinctos, expeditosque ad auxilium nostrum, qui voluminum suorum jaculis cordis nostri hostes acerrimos vulnerant. Accingitur et Daniel ad auxilium nostrum, cum nos de regno Christi et Antichristi futura fraude instruit et praemonet. Adest Ezechiel, sacramenta nobis coelestia in quadriformibus rotarum oculis signans. Docet et Osee bisenas agminis turmas, et praecedunt nos praecincti lumbos in veritate, quam praedicant in auxilium nostrum.

CAP. III. De subversione Jericho.

Arca clangentibus tubis, septem diebus circum Jericho circuitur, et Jericho substernitur, et Raab funiculo coccineo in fenestra posito liberatur, et Achan pro furto regulae aureae, et pallii coccinei lapidatur (Josue, VI, VII). Jericho, quae interpretatur luna, significat praesens saeculum, quod quasi luna ad perfectionem et defectionem perducitur, dum modo elevatur, modo adversis decrescit et humiliatur. Videmus annorum circulos, per quos saeculum volvitur, solo tempore veris terrae poros aperiente ad similitudinem lunae primae lucem primariam exponentis germina parturire. Deinde, sicut per diuturnas [diversas] successiones cernimus lunam ad plenitudinem pervenire, sic aspicimus de terra quaeque prodeuntia, per caloris vivificationem et humoris vegetationem, maturitatem et perfectionem suam in aestate consummare. Postea vero, quasi luna decrescens minuuntur, dum naturali calore et humore deficiente, in autumnio moriuntur. Ad ultimum autem in hieme quasi ad quoddam interlunium redeunt, dum frigorum asperitatibus attrita, ad occultum iterum naturae sinum recurrunt, et se nostris aspectibus subducunt. Sic et in hominibus, bestiis, avibus, piscibusque videmus: quae postquam adesse prodeunt, prius ad perfectionem venire laborant, deinde per defectum ad non esse festinant. Sic, sic cernimus gloriam praesentis saeculi nunc oriri, nunc crescere, nunc exaltari, nunc minui, nunc ad nihilum redigi. Arca, quae, sicut supra dictum est, significat Christum, circum Jericho septem diebus portatur, dum Christus usque in finem saeculi, quod septem dierum curriculo volvitur, in mundo praedicatur. Hujus arcae vectores, sunt sancti apostoli, et praedicatores de quibus scriptum: In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum (Psal. XVIII). Tubae aeneae, fortem et invincibilem praedicationis designant auctoritatem. Quas clangentes manibus tenet, dum sancti praedicatores quod clangunt voce, complent opere. Muri Jericho, philosophica significant argumenta, sive culturam idolorum per circuitum mundi roboratam et exaltatam, quae per circumductionem

arcae et clangorem tubarum corruerunt; quia per Christi praedicationem per orbem terrarum sonantem, perierunt. Viri Jericho interficiuntur, dum homines saeculi saecularibus negotiis dediti in perpetuum condemnantur. Raab meretrix, electam ex gentibus Ecclesiam significat, quae quondam fuit serviens, et subdita multis amatoribus, id est multis daemonibus. Raab, ut salvaretur, funiculum coccineum in fenestra foris posuit, quem domi habuit; et sancta Ecclesia, ut salvaretur, passionem Christi ore confitetur, quam corde credit. Achan regulam auream et pallium furatur, et in valle lapidatur: et falsus quilibet christianus, vel haereticus philosophicam sapientiam (quae per auream regulam significatur) et saecularem cultum (qui per pallium designatur) in Ecclesiam inducens, inferno condemnatur. Aurum, argentum et quaelibet metalla, sive Jericho, sive civitatem aliarum per ignem purgata, in opus Domini assumuntur; quia philosophorum sapientia, vel eloquentia, sive quaelibet doctrina eorum, sacrae Scripturae examinatione ab omni erroris sorde purificata, in divinae praedicationis ministerio non reprobatur. Maledicatur, qui Jericho reaedificat, et maledictus est, qui malitiam saecularem in baptizatis destructam verbo pravo vel exemplo reducit et restaurat. In primogenito suo ponit fundamentum, et in novissimo liberorum portas ejus, quia per hanc culpam amittit, et quod primum acceperat donum naturae, et quod accepit ultimo donum gratiae, ut jam illi ad salvationem nihil valeat utrumque. Sed et cuncta, quae illius sunt, igne consumuntur, dum corpus ejus, et anima, et quidquid in utroque possidet, gehennali conflagratione comburuntur.

CAP. IV. De civitate Hai.

Civitas quoque Hai significat mundum, non in eo quod est creatura Dei, sed in eo quod in ipso superabundat malitia diaboli, et concupiscentia generis humani. Viri Israel post urbem in insidiis latentes nocte, prophetae sancti antiqui sunt, qui ante adventum Josue ad Hai, id est ante adventum Christi in mundum quasi in nocte latuerunt, quia in Veteri Testamento antequam nobis oriretur sol justitiae, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. I), Domino in umbra legis et figuris futuri Salvatoris, ipsum Salvatorem praecedentes, servierunt. Sed rex Hai ignoravit insidias Israelitarum; quia diabolum latuerunt obscura aenigmata prophetarum, et secreta mysteria legalium figurarum, et non noverat modum redemptionis, idcirco temere sicut rex Hai Josue aggressus est praesentiam expugnare Redemptoris. Josue contra regem Hai, se invalidum et impotentem simulavit, et fugam iniit, et sic se superari fingendo, regem Hai callide debellavit, quia Christus humanitatis infirmitatem praetendens, dum se a diabolo tentari et a ministris ejus, ipso cooperante, crucifigi permisit, diaboli superbiam humiliavit, et ejus malitiam sapienter superavit. Elevatio scuti exaltationem designat fidei. Hai quoque igne consumitur, dum omnis qui diligit iniquitatem infernalibus flammis crematur. Seniores, qui erant cum Josue et caeteri bellatores, apostolos exprimunt et praedicatores. Rex vero et exercitus ejus occiditur, cum diabolo et ministris ejus nocendi potestas divinitus aufertur.

CAP. V. De altari quod construxit Josue.

Josue, subversis hostibus, altare ex lapidibus quos ferrum non tetigerat construxit (Jos. VIII). Deuteronomium in eo scripsit, et populum ad benedicendum et maledicendum divisit. Nobiliores tribus ad benedictionem, ignobiliores ad maledictionem constituit. Lapides, ex quibus Josue altare constituit, sunt sancti in fide firmi, qui per dilectionem operantur. Quos ferrum non tangit, quia eos nulla crudelitatis culpa corrumpit. Qui dum in unitatem fidei et concordiam charitatis conveniunt, unum altare faciunt. Deuteronomium, quod interpretatur secunda lex, significat Evangelium. Quod in hoc altari scripsit Dominus, quando dixit: Audistis quia dictum est antiquis: Non moechaberis. Ego autem dico vobis: Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo (Matth. V). Qui juxta montem benedictionis incedebant, illos significant qui sine metu poenae infernalis, promissionis coelestis amore succensi veniunt ad salutem. Illi vero, qui juxta montem maledictionis incedebant, illos designant qui non amore benedictionis, sed promissionis, sed futurorum suppliciorum timore, complent quae in lege scripta sunt, ut perveniant ad salutem. Sed nobiliores eos esse constat, qui boni ipsius desiderio et aeterna benedictionis amore quod bonum est agunt.

CAP. VI. De dolo Gabaonitarum.

Interea Gabaonitae, metu perterriti, cum fraude et calliditate venerunt ad Jesum, pannis, calceamentisque veteribus induti, deprecantes ut salvarentur. Statimque a Jesu salutem accipiunt. Qui tamen dolum ubi agnovit, ligni caesores, vel aquae gestatores eos constituit (Josue IX). In quorum figura, illi ostenduntur, qui de mundo ad Ecclesiam venientes, habent fidem in Deo, et declinant caput suum sacerdotibus, sanctisque ministrant, et serviunt, et aliquid utilitatis impendunt. Ad ornamentum etiam Ecclesiae, vel ministerium prompti sunt; in moribus vero suis, et conversatione pristina detinentur, retinentes veterem hominem cum actibus suis, et induti vetustis vitiis, sicut et illi pannis et calceamentis veteribus obtecti, et propter hoc quod in Deum credunt, erga servos Dei et Ecclesiae cultum videntur esse devoti, nihil tamen emendationis vel annovationis habent in moribus. Tales igitur tantummodo quoddam salutis signum, intra Ecclesiam temporaliter praeferunt, inter Israeliticam autem, id est inter sanctos Dei, regnum aeternum vel libertatem minime consequuntur. Quod autem in Gabaon pugnante Jesu Nave stetisse perhibentur sol et luna, donec Israelis inimici delerentur (Josue X), significat quod noster Jesus multo magis modo interventu suo, dum nos bellum gerimus adversus vitiorum gentes et colluctamur adversus principes et potestates, et rectores, tenebrarum harum, adversus spiritualia nequitiae in coelestibus (Ephes. VI), sol nobis justitiae indesinenter assistit, nec deserit nos unquam, nec festinat occumbere, quia ipse dixit: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi (Matth. XXVIII). Quinque autem reges, quinque sensus indicant, qui Gabaonitas, id est carnales homines expugnant. Hi ad speluncam confugiunt (Josue XIII), cum se terrenis actibus in corpore obsiti mergunt. Qui tamen pugnante Jesu, id est praedicatione evangelica superantur, atque ingrediente verbo Dei in nobis, id est intra speluncam corporis nostri, omnes pariter interficiuntur. Exstinctis deinde vel ejectis gentibus, Josue sorte dividit populis terram promissionis. Ejecit ergo et Christus a

facie fidelium suorum quodammodo gentilium errorem, malignos spiritus, et sorte divisit in nobis terram, omnia operans unus atque idem spiritus, ac dividens dona propria unicuique prout vult (II Cor. XII).

CAP. VII. De levitis.

Quod vero habitacula ut suburbana, et oppida levitis a Jesu per omnes tribus decernuntur, significat quod ii, qui in Ecclesia Dei, doctrinae gratiam administrant, prorsus ab omnibus quibus dispensant divina, terrena subsidia, quae non habent, suscipiant, ut impleatur illud apostoli praeceptum dicentis: Si nos vobis spiritualia seminavimus, non est magnum si carnalia vestra metamus (I Cor. IX). Et merito isti per cunctas tribus divisi dicuntur, quia dispensatione cunctorum vivunt. Quod autem quadraginta duas urbes accipiunt (Num. XXXV), indubitanter ipsa praedicatio sanctorum signatur. Ipsi enim possident doctrinam, quae constat legis Decalogo, et quadrifido Evangelii numero, quasi quaterdenas habentes urbes. Quibus et duae adduntur, quia nimirum cuncta, quae praedicant, morali ac mystico sensu annuntiant.

CAP. VIII. De Chananaeis tributariis.

Illud autem quod Israelitico populo, cum praecepta promissionis terra partiretur, Ephraim tribui Chananaeorum gentilis omnino populus accedit, sed factus tributarius dicitur sicut scriptum est: Habitavit Chananaeus in medio Ephraim, tributarius (Josue XVI), exponamus. Quid enim tributarius, nisi subjectionem servitutis, quod Chananaeus nisi vitium significat? Saepe enim in magnis virtutibus terram promissionis ingredimur, quia saepe intima de aeternitate rimamur. Sed dum interemptis sublimibus vitiis, quaedam tamen parva retinemus, quasi Chananaeum vivere in terra nostra concedimus. Qui tamen tributarius efficitur, quia hoc ipsum vitium, quod subjicere non possumus, ad usum nostrae humilitatis retorquemus, ut eo de se mens et in suis vilia sentiat, quod suis viribus etiam parva, quae expetit, non expugnat. Unde bene rursus scriptum est: Haec sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel (Judic. III). Quedam namque minima vitia nostra retinentur ut se nostra intentio sollicita in certamine semper exercent, et eo de victoria non superbiat, quod vivere in se hostes conspiciat, in quibus adhuc vinci formidat. Israel igitur reservatis gentibus eruditur, quia quando in quibusdam vivimus vitiis, elatio virtutis nostrae comprimitur, et mens nostra in parvis sibi resistentibus discit, quod ex se non subjiat majora.

CAP. IX. De successoribus Josue.

Post mortem Josue, consuluerunt filii Israel Dominum dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananaeum, et erit dux belli (Judic. I), etc. Sicut Josue significat Christum, ita successores Josue significant apostolos et caeteros Ecclesiae doctores et rectores, quorum discretione, providentia et doctrina sancta gubernatur, munitur et eruditur Ecclesia. Quando autem filii Israel peccaverunt, tradidit eos Dominus in manus regum alienorum; quando vero poenituerunt, suscitavit eis principem, qui liberaret eos. Sic quando peccamus, vires contra nos daemonibus praebemus; quando vero ad Deum convertimur, mittit nobis doctores, qui nobis ostendant viam salutis et subjectis hostibus, restituant gratiam libertatis. Qui significantur per Othoniel, Aioth et alios. Legimus de Samgar, quod sexcentos interfecit vomere uno. Ita et nos debemus aliquando recondito mucrone excommunicationis et acerrimae increpationis corda auditorum vomere discretae exhortationis, et temperamento blandi sermonis erumpere et sic exercitum daemonum de finibus eorum propulsare, et populum Dominicum verae libertati reddere.

CAP. X. De Debora.

Debora quoque, quae interpretatur loquela, sermonem significat propheticum. Est habitans sub palma, quia ad palmam nos supernae vocationis exhortatur. Ista Debora vocavit Barach, qui interpretatur coruscatio, et significat populum Judaicum: qui ad modicum in bono coruscavit, sed quasi coruscatio cito defecit. Vocavit eum ad bellum contra Sisaram, id est contra diabolum. Sed Barach victoria non ascribitur, dum per Jahel mulierem alienigenam Sisara interficitur; quia dum Judaicus populus diabolo non resistit; sancta Ecclesia de gentibus collecta, ligno Dominicae crucis eum viriliter occidit, dum in eum veraciter credit, qui in ligno pro nostra salute pependit. Sic sunt nonnulli quibusdam gratiae donis praediti, doctrina et eloquentia clari: qui cum viriliter diaboli suggestionibus resistere deberent, muliebriter tepescunt; et alii infirmi et minorem gratiam his habentes, viriliter eos repellunt. Sic quoque religionis habitu palliati, ab incepto devotionis cadunt fervore, et alii sub habitu constituti saecularii, ad ipsum totis viribus assurgunt. Illi, quos ex Israel Debora arguit ad bellum non venisse, sunt Christiani et infideles quique, qui terrenis incumbunt, et in ipsis requiescunt, et ad spirituale bellum nunquam veniunt, quia propheticis exhortationibus minime credunt. Quare, inquit ad Ruben, habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? (Judic. V.) Qui sunt termini isti, inter quos pravi habitant, nisi termini vitiorum et peccatorum. Habitant enim inter terminum superbiae et acediae, inter terminum avaritiae et luxuriae, et gulae, et rapinae: et sic de caeteris. Habitant inter terminos, dum hinc subjecti inquinamento carnis, illinc inquinamento spiritus, vel certe inter terminos habitant. Quia ore confitentes se nosse Deum, factis negant (Tit. I). Nunquid non habitant inter terminos illi, de quibus dictum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Marc. VII; Isa. XXIX). Isti audiunt sibilos gregum, id est strepitus vitiorum, vel hominum carnaliter viventium: qui quasi greges id est bruta animalia, duce diabolo gregatim, et insensate currunt ad tormenta. Galaad trans Jordanem

quiescebat, et Dan vacabat navibus. Aser in littore maris habitabat, et in portibus morabatur. Jordanis, qui interpretatur descensus, significat humilitatem. Galaad igitur, qui trans Jordanem quiescebat, et ad bellum cum Debora venire detrectabat, designat saeculares homines, qui rerum transeuntium affluentia superbi, in elationis vitio secure quiescunt, et ad spirituale bellum venire contemnunt. Mare autem, significat saeculum, et naves in mari currentes, actiones saeculares. Dan itaque, qui vacabat navibus, illos exprimit qui actionibus saecularibus invigilant: et idcirco contra hostes spirituales pugnare recusat Aser, qui habitabat in littore maris et in portibus morabatur, illos significat, qui, quamvis pro virium imbecillitate saecularium tentare negotia non valent: saeculo tamen et saecularibus rumoribus, et actionibus in quantum possunt, adesse et adhaerere laborant. Galaad igitur, Dan et Aser, ad bellum cum Debora non veniunt, quia superbi quique et saecularibus negotiis se implicantes, et saeculum adamantes, militare Christo despiciunt. Zabulon vero et Nephthalim obtulerunt animas suas morti. Duces Issachar fuerunt cum Debora. Isti, qui cum Debora fuerunt Domini bello, illos significant qui carnem suam in bello tentationum per abstinentiam crucifigunt. Qui, inquit, ascenditis super nitentes asinos, qui ambulatis in via, et sedetis in iudicio, loquimini (Judic. V). Qui sunt nitentes asini, nisi corpora casta; asini, per illam, quam exhibent spiritui, subjectionem; nitentes, per castitatem. Via designat Christum; Iudicium autem, discretionem boni et mali. Vos igitur, quia ascenditis super nitentes asinos, id est qui corpora casta custoditis, qui ambulatis in via, id est qui in Christo recte vivitis, et sedetis in iudicio, id est qui verum a falso, bonum a malo discernitis, loquimini. Quid loquimini? Justitiam inquit. Peccatori namque dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? (Psal. XLIX.) Pugnaverunt reges juxta aquas, et tamen nil tulerunt praedantes (Judic. V). Reges ad aquam pugnant, cum daemones sanctos invigilantes lectionibus et meditationibus sacrae Scripturae tentant. Qui praedantes nil ferunt, quia victi et confusi descendunt. De coelo quoque contra eos dimicatur, dum sanctis auxilium, in tentationibus divinitus praebetur

contra daemones. Stellae etiam contra Sisaram pugnant, dum sancti angeli coelitus missi nobis in auxilium, diabolum superant. Benedicta Jahel, id est sancta Ecclesia, inter mulieres id est inter alias nationes, benedictione coelesti in Christo. Aquam petenti, lac dedit (Ibid.). Aquam diabolus petit, quando doctrinam haeticam et saecularem sapientiam a calore fidei frigidam proferri et disseminari concupiscit. Sed Ecclesia sancta lac tribuit, quia simplicem doctrinam praedicare non desinit. Debora igitur, prophetia; Barach, populus Judaicus; Sisara, diabolus; Jahel, sancta Ecclesia.

CAP. XI. Sensus allegoricus de Area.

Solent doctores in figura per aream Gedeonis (Judic. VI), accipere mundum et per vellus beatam Mariam; per rorem, gratiam. Vellus namque rore profusum est, quando beata Virgo Christum concepit. Et deinde area quando sancta Ecclesia, quae per mundum diffusa est, in ipsum creditur.

CAP. XII. Sensus moralis de Area.

Possumus et secundum moralem sensum per aream, in qua Gedeon triticum virga purgabat, significare latitudinem cordis; per virgam, rectitudinem discretionis; per triticum, virtutes; per paleas, vitia. Virga namque in area triticum purgamus, quando in corde nostro, vitia a virtutibus virtute discretionis separamus. Gedeon itaque in hoc casu, quisque fidelis est; area, cor; triticum, virtutes; virga, discretio; palea, vitia.

CAP. XIII. De Gedeone et bello Madianitarum.

Gedeon (Judic. VII), significat Christum. Madianitae, significant daemones; vitia, pravos homines. Trecenti vero qui cum Gedeone pugnaverunt viri, apostolos significant et apostolorum successores, Ecclesiae doctores, et rectores, et omnes electos fide sanctae Trinitatis signatos. Qui bene aquam non flexo poplite bibunt; quia, dum scientiam Scripturarum hauriunt, statum suae rectitudinis ad ima non reflectunt. Illi namque dum aquam bibunt, genu flectunt; qui et Scripturas scrutantur, et ad terrenorum cupiditatem deformiter inclinantur vel incurvantur. Sancti etiam in manibus tubas tenent, et lagenas cum lampadibus. Tubae designant sonum praedicationis, et lagenae fragilitatem corporum. Lampades, splendorem miraculorum. Sancti tubis sonant, quia eloquia divina incessanter praedicant. Lagenas tenent in manibus, et frangunt, quia corpora sua et abstinentiae, et laboribus, et morti pro Christo libenter supponunt. Lampades tenent, quia miraculis longe lateque refulgent. His omnibus sancti praediti, et daemones territi vincuntur, et sancti victores efficiuntur.

CAP. XIV. De Gedeone, et uxoribus ejus, et filiis.

Gedeon (Judic. VIII), sicut in praecedenti figura diximus, significat Christum. Multae Gedeonis uxores, multae Ecclesiae sunt, vel multae nationes, Christo per fidem adhaerentes; filii Gedeonis, sunt singuli Christiani. Concubina, de qua genuit Abimelech, Synagogam designat. Quae ideo concubina, quia peccatrix. Abimelech (Judic. IX), significat Antichristum, qui, congregatis perditis nationibus, sicut Abimelech trucidavit fratres suos, sic et Antichristus persecuetur servos Dei Christianos. Joathan minimus, qui ex omnibus fratribus suis solus evasit et montem benedictionis ascendit, exprimit eos qui ascendunt per gratiam montem vitae spiritualis, et sic evadunt culpam damnationis. Videamus etiam parabolam Joathan contra viros Sichem prolatam: Ferunt, inquit, ligna silvarum, ut ungerent super se regem (ibid.), etc. Quid per ligna silvarum accipimus, nisi nationes quaslibet infructuosas, et homines in peccatis positos et inveteratos, et aeternis incendiis paratos? Oleum significat misericordiam; quia, sicut oleum excellit cunctos liquores, ita misericordia cunctas virtutes. Et solemus Patri misericordiam assignare, sicut ipsum benedicentes dicimus: Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum (II Cor. I). Per oleum ergo vel olivam, non inconvenienter exprimitur Pater. Per vitem designatur Filius, qui dixit: Ego sum vitis (Joan. XV). Per ficum vero, quae suavem et dulcem habet fructum, figuratur Spiritus sanctus, de quo scriptum est: Quam suavis, Domine, Spiritus tuus in nobis? (Sap. XII.) Et sapientia: Spiritus meus super mel dulcis (Eccli. XXIV).

Ad olivam igitur, vitem, et ficum ligna silvestria veniunt, et regem quaerunt, dum infructuosi quique, Patri, et Filio, et Spiritui sancto labiis dolosis dicunt: Domine, Domine. Sed oliva, vitis, ficus, regnum silvestrium lignorum respuunt, quia Pater, et Filius, et Spiritus sanctus homines pravos et infructuosos (nisi fructuosi fiant) in filios regni non assumunt. Non enim omnis, ait, qui dicit mihi:

Domine, Domine, intrabit in regnum coelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in coelis est (Matth. VII). Sicut viri Sichem, Abimelech, ita ligna silvarum rhamnum in regem accipiunt, quia iniqui principatui Antichristi se submittent. Sed sicut illa alterutro igne devorantur, sic isti communi culpa condemnantur. Possumus quoque per oleum, vel olivam significare fidelem, excellentem misericordiae virtute. Per vitem, quemlibet eximium virtute sapientiae. Per ficum, alium praepollentem gratiam dulcedinis internae. Ligna itaque ad olivam, vitem, ficum, ut ex ipsis regem accipiant veniunt, cum quaelibet infructuosae congregationes, aliquem virum misericordem, vel sapientem, vel ducem, in praelatum sibi requirunt. Sed oliva, vitis, ficus, regimen tale respuunt, quia electi quique per pravorum malitiam, si in regimine eorum constituentur, proprio se fructu privari, et illis nihil prodesse pertimescunt. Deinde ligna rhamnum supra se regem levant, cum iniqui alium iniquum spinis peccatorum obsitum in rectorem expostulant. Isti quoque alterno igne devorantur, dum perversi subjecti, et perversus eorum praelatus, alterutro furore et iracundia conturbantur.

CAP. XV. De Jephthe.

Jephthe (Judic. XI) quoque, sicut, doctores exponunt, significat Christum. Sicut namque Jephthe a fratribus ejectus accepit principatum, sic Christus a Judaeis refutatus, accepit principatum super populum fidelium. Sicut Jephthe liberavit populum fidelium, sicut Jephthe liberavit populum de manu filiorum Ammon; sic Christus electos de servitute daemonum. Jephthe per victoriam sacrificavit filiam, et carnem suam Christus immolavit.

CAP. XVI. De Samson.

Samson (Judic. XIII) significat Christum. Per angelum nuntiata est nativitas Samsonis, et per angelum annuntiata est nativitas Salvatoris. Samson leonem interfecit, et Christus diabolum occidit. Samson de faucibus leonis extraxit favum, et Christus de faucibus diaboli genus humanum. Cera, cor; mel, spiritus. Samson duxit uxorem alienigenam, et Christus gentilem Ecclesiam. Samson stravit Allophylos, et Christus stravit spirituales et corporales inimicos. Samson apportans portas Gazae, ascendit montis supercilium, et Christus fractis portis inferni, ascendit in coelum. Samson plures hostium prostravit moriens, quam ante fecerat vivens, et Christus plures moriendo, quam vivendo.

CAP. XVII. Moralitas de eodem.

Secundum sensum tropologicum, Samson significat quemlibet fidelem, in fide fortem; qui leonem interficit, dum diabolum interficit, vel vincit; favum e faucibus leonis extrahit, dum se vel alium a subjectione diaboli eruit. Allophylos prosternit, dum de se vitia spiritualia, et carnalia expellit. Sed iste talis ac tantus aliquando vincitur, et molere compellitur, dum videlicet tentationibus superatus, et spiritu et corpore affligitur. Sed recrescentibus roboratus crinibus, plures hostium quam ante interficit, quia donis gratiae iterum confortatus, ad majorem triumphum etiam post lapsum, et in fine pertingit.

CAP. XVIII. De Ruth.

Terra Moab significat gentilitatem; Ruth, Ecclesiam gentilem; terra Israel, conversationem spiritualem; propinquus, qui Ruth non accipit, Joannem Baptistam; Booz, Christum; ager, mundum; segetes, homines; messorum, angelos. Sic igitur aenigmatibus multis et figuris in Veteri Testamento praesignatum est mysterium humanae redemptionis.

LIBER QUINTUS

IN LIBRUM I REGUM,
AB HELCANA USQUE AD DAVID

PROLOGUS.

In praedictis de libro Josue, et libro Judicum, quaedam secundum sanctorum dicta Patrum, quaedam secundum sensum nostrum elucidavimus. In sequentibus vero manum ad librum Regum vertimus, et in ipso similiter quaedam secundum ingenium nostrum, quaedam secundum verba sanctorum Patrum exponemus.

CAP. I. De Helcana et uxoris ejus.

Fuit vir unus, de Ramathaimsophim de monte Ephraim, et nomen ejus Elcana, etc. (I Reg. I). Elcana interpretatur Dei possessio, quae est Filius Dei, dicens: Dominus possedit me (Prov. VIII). Qui bene dicitur, vir unus non numero, sed quia nunquam mutatur, nec de se alter efficitur. De Ramathaimsophim, quae dicitur excelsa eorum, id est specula, hoc est superna Jerusalem, de qua veniens speculationem docuit, et morte sua possidere fecit. Jeroboam, misericors; Eliu, Deus meus ejus; Suph, fundens, quia misericordia ad nos veniens, in passione ait: Deus meus (Matth. XXVII), ubi semetipsum exinaniens effudit: Unde effusum unguentum nomen tuum (Cant. I). Effusum a suis invisibilibus ad nostra visibilia. Ephrathaeus, frugifer, quod donis Spiritus sancti abundat. Et habuit duas uxores, Annam et Phenennam. Phenenna, est Synagoga, quae fecunda primo, Deo filios generabat per legem, sed jam propter infidelitatem infecunda manet. Anna sterilis, Ecclesia gentium, quae olim sterilis a patre spirituali, nunc gratia Christi redempta parit prolem Deo. Anna, quae interpretatur gratia, Deo filios per baptismum genuit, et per Spiritum sanctum. Phenennae id est Synagogae, et filiis dedit partes, id est temporalia bona juxta illud: Dedit illis regiones gentium (Psal. CIV). Et quia primum credita sunt illis eloquia Dei (Rom. III), Annae, id est Ecclesiae gentium, dedit partem unam (I Reg. I) scilicet ingenium. Unde abiit tristis (Ibid.); quia concluderat Dominus vulvam ejus, nondum venerat tempus miserendi ejus, ut spirituali gratia fecundaretur. Sicut Phenenna Annam, ita Synagoga gentilitatem despiciebat. Multi ex gentibus Redemptoris adventum, ut in Job reperitur, expectaverunt. Et quia in prece perseveraverunt, tandem Redemptor flenti et non capienti cibum Annae consolationem adhibuit. Anna, cur fles? etc. Nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii? etc. (Ibid.) Melior est Ecclesiae vir suus, id est Christus, quam decem filii, quos Deo Synagoga edebat. Vultusque ejus non est amplius in diversa mutatus. Nequaquam enim Ecclesia a fide et dilectione Redemptoris aliquando

in diversa declinando mutata est.

CAP. II. Moralitas de eodem.

Elcana Dei possessio interpretatur, qui animi virtute vir dicitur. Et unus, non mobilis, non vagabundus, sed firmus et inconfusus. Omnes etiam competenter unus dicuntur, unam sapientiam habentes: qui unum Jesum Christum confitentur, uno spiritu Dei replentur. Unde insipiens sicut luna mutatur (Eccli. XXVII). Unus autem Deus dicitur non numero, sed quia non mutatur, unde scribitur: Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient (Psal. CI). Unde et Apostolus: Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium (I Cor. IX). Unusquisque insipientium non est unus, sed multi. Elcana, praedicator, quem Dominus possidet. Phenenna et Anna activa et contemplativa vita. Phenenna fecunda in filiis et filiabus; activa, fortia gignens opera et infirma. Phenenna interpretatur conversio; quia activa ad actiones, quibus prosit proximis, necesse est ut sollicite convertatur. Activa enim vita est panem doctrinae esurienti tribuere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbum revocare, infirmantis curam gerere, quae singulis expediant dispensare. Anna interpretatur gratia, quia contemplatio habetur per gratiam. Haec est sterilis; quia eum eam, prout est, nullus penetrare valeat, nullus quod id ea sentit praedicare sufficiat, contingit ut eam praedicando nemo plures filios gignat. Contemplativa, est charitatem Dei et proximi mente retinere, ab exterioribus quiescere, soli desiderio Conditori inhaerere, ut nil jam de exterioribus agere libeat. Qui vult effici possessio Dei, has duas ducat uxores, activam prius, et contemplativam deinceps. Praecipue doctor ex amplexibus Phenennae transeat ad amplexus Annae, utrique partes tribuat, virtutibus virtutes subnectens.

CAP. III. De Anna, et Samuele.

Et factum est post circulum dierum: concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum (I Reg. I). Quia Anna ante Dominum devote postulavit, concepit et peperit. Ecclesia per naturalem intellectum orans, mysterium Incarnationis concepit corde, ore confessionis genuit Samuel, nomen ejus nominatus Deo, vel postulatus Deo, Annae primogenitus, propheta. Quis est hic nisi Deus homo? Sed et hoc, quod Anna remansit et cum viro non ascendit donec ablactaretur puer, nobis insinuat quod Ecclesia nullum ad sacerdotium provehit, dum lactis infantiae particeps est, non solidi cibi, et intelligentiae spiritualis. Canticum Annae post conceptionem et nativitatem Samuelis, significat gratiarum actionem sanctae Ecclesiae, sive pro incarnatione Redemptoris nostri, sive pro conversione et perfecta justificatione cujuslibet peccatoris.

CAP. IV. De Ophni, et Phinees filiis Heli.

Ophni (I Reg. II), discalceatus vel insania conversionis, Phinees, os mutum, Scribas et Phariseeos significant. Qui filii Heli dicuntur, quia Heli typum tenet sacerdotii. Ipsi, quia non receperunt quod lex et prophetae praedixerunt, ad insaniam infidelitatis conversi, os mutum meruerunt habere a confessione Christi; et quia noluerunt suscitare semen fidei, Christo defuncto, fratri, meruerunt discalceari, et esse extra sortem eorum, de quibus dicitur: Calceati pedes in praeparationem Evangelii pacis (Ephes. VI). Et quia conati sunt nomen sponsi sibi, non Christo vindicare Ecclesiam usurpando, nudi remanserunt ab omni dignitate discalceati, ab exemplis patriarcharum et prophetarum. Unde silo (ubi sacerdotes fuerunt) interpretatur divisio, vel ejus dimissio et petitio, quia petierunt a Pilato, ut dimitteret eis Barabbam. Merito ergo dimissi sunt, et ab omnipotenti Deo derelicti.

CAP. V. De Heli et filiis ejus rursum.

Heli (I Reg. II). interpretatur extraneus. A Deo enim alienus est, qui subditos non corrigit. Ophni, insania conversionis. Merito sic vocatur, quia differt mutari in melius. Phinees, oris obduratio, vel ori parens; duos Phinees sacerdotes legimus, alterum justum filium Eleazari, alterum injustum filium Heli. Sunt autem in sacerdotibus hodie, qui utriusque typum tenent. Sacerdotes qui custodiunt os suum, ne exeat inde aliquid pravum, in filio Eleazari figurantur. Qui autem habent os obduratum, vel imperitia, vel peccatorum conscientia, in filio Heli figurantur. Vae sacerdotibus nostri temporis vel Novi Testamenti, qui, sicut Ophni et Phinees, abjiciunt victimam Domini; qui paternae et divinae correctioni non obediunt, sed quotidie se peccatis miserabiliter involvunt, conversantes in comessatione, et ebrietate, in cubilibus, et impudiciis, et in contentione, et aemulatione (Rom. XIII); quia, sicut illorum culpam secuta est mors corporalis, sic et istorum vitam, nisi poeniteant, sequetur mors aeterna.

CAP. VI. De castris Israel, et Philisthiim.

Egressus est Israel obviam Philisthiim in praelium, et castrametatus est juxta lapidem adjutorii. Porro Philisthiim venerunt in Aphec, et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine terga vertit Israel Philisthaeis, et ceciderunt passim per agros, quasi quatuor millia virorum (I Reg. IV). Israel vir videns Deum, et fortis cum Deo. Philisthiim, cadentes poculo, scilicet daemones: qui poculo superbiae inebriati, et ipsi ceciderunt, et homines pervertere festinant. Contra quos Israel, id est fideles ne cadant, sed superent, castrametantur juxta lapidem adjutorii. Lapis adjutorii, Christus est, de quo scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes: hic factus est in caput anguli (Psal. CXVII). Juxta quem fideles, ut eum invenient adjutorem, castrametantur, dum in lege Domini meditantur. Sed Philisthiim veniunt in Aphec, id est furorem novum; quia, dum fideles divinis legibus amplius insistere prospiciunt, immundi spiritus, acriora et nova certamina constituunt. Unde eos, hoc est fideles non in Domino, sed in suis viribus confidentes et in humana sapientia gloriantes, ac per hoc gratiam Evangelii contemnentes, quasi quatuor millia facile prosternunt.

CAP. VII. De arca Dei, et filiis Heli mortuis.

Arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees (I Reg. IV). Arca ab alienigenis capta, testamentum ad gentes transiturum significat. Moritur Heli, moriuntur et filii ejus, quia deficit pontificatus cum sacerdotio veteri. Nurus autem ejus, uxor Phinees praegnans erat vicinaque partui. Et audito nuntio, quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, incurvavit se, et peperit, et mortua est. Uxor sacerdotis non ante interiit quam vivum peperit; nec Synagoga ex toto interiit antequam Ecclesia primitiva, quae ex ipsa erat, credidit. Ne timeas quia filium peperisti. Credentes Synagogam consolantur, sed desperans minime animadvertit; nec sobolem novam deputat gloriae, sed ignominiae, unde sequitur: Et vocavit puerum Ichabod (Ibid.). Ichabod ideo appellatus est puer, sicut dicit Josephus, quod nomen designat inglorium, quia translata est gloria ab Israel, capta arca. Unde auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus (Matth. XXI).

CAP. VIII. De arca Dei, et Dagon.

Philisthiim tulerunt arcam Dei: et asportaverunt eam in Azotum (I Reg. V). Azotus interpretatur ignis patris, vel incendium. Bene sic vocatur locus ubi erat idolum Dagon, quia adventus arcae Dei in Azotum erat incendium diaboli patris omnium iniquorum. Dagon, qui interpretatur piscis tristitiae, significat diabolum, qui in mari hujus saeculi devorat peccatores, qui et in Job Leviathan, et Behemoth (Job XL), nuncupatur. Caput Dagon, et duae palmae manuum ejus abscissae erant super limen (I Reg. V). Caput Dagon, significat superbiam diaboli, a quo initium peccati fuit, quia per omnem orbem terrarum idololatriam constituit. Duae palmae, operationem idololatriae; limen, finem impiae culturae.

CAP. IX. De aggravatione manus Domini super Azotios.

Aggravata est manus Domini super Azotios: et demolitus est eos: et percussit in secretiori parte natium Azotum, et fines ejus (I Reg. VI). Qui testamentum Dei suscipiunt, et posteriora hujus vitae diligunt, quae debent aestimare sicut stercora (Philip. III), ex ipsis juste in posteriora cruciabantur. Qui enim testamentum Dei assumunt, et in posteriora respicientes, veteri vanitate non se exuunt, similes sunt eis qui arcam Dei captivam, juxta idola sua posuerunt. Et vetera quidem, illis etiam nolentibus, cadunt. Omnis caro fenum, et claritas hominis ut flos agri. Aruit fenum, et cecidit flos (Isa. LX). Arca autem Domini, secretum scilicet testamentum regni coelorum, ubi est sempiternum Dei verbum, manet in aeternum. Quinque autem ani aurei, et quinque mures, quos fecerunt Philistiim post plagam suam et attulerunt ad arcam, significant quod carnales quinque sensibus corporis dediti, cum a Domino fuerint correpti, scelera sua cognoscentes, juste se percussos esse confitentur, et, licet coacti, in melius commutantur. Quod bene significant quinque civitates Philisthinorum: Azotus, Gaza, Ascalon, Geth, Accaron, illos scilicet exprimentes qui exterioris hominis actus sequuntur. Azotus interpretatur ignis patris vel incendium; Gaza, fortitudo; Ascalon, ignis infamis aut ignis ignobilis; Geth, torcular; Accaron, eruditio tristitiae vel sterilitatis. Omnis enim concupiscentia infamis atque ignobilis per diabolum inflammata, atque per contrarias fortitudines instigata, et quasi per torcular nequitiae expressa, vinum profundit amaritudinis in doctrina prava et in operatione perversa. Unde necesse est ut tendat ad mortem, ubi est tristitia sempiterna et sterilitas perpetua. Fuit arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus. Septenarius significat universitatem temporum, quae discurrunt septenario numero dierum, et significat Dei testamentum, usque ad consummationem saeculi in gentibus permansurum.

CAP. X. De duabus vaccis quae reportaverunt arcam.

Tollentes duas vaccas junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum recluserunt domi, et posuerunt arcam Dei super plaustrum: ibant autem vaccae in directum per viam quae ducit Bethsames: et itinere uno gradiebantur, pergentes, et mugientes, et non declinabant neque ad dextram, neque ad sinistram (I Reg. VI). Bethsames, intepretatur domus solis. Si igitur ad aeterni Solis habitationem tendimus, ab itinere Dei pro carnalibus affectibus non declinemus. Pensandum est autem quod vaccae, quae sub arca Dei plaustro religantur, pergunt et gemunt, non tamen ab itinere gressus flectunt. Sic praedicatores Dei, et quilibet fideles intra Ecclesiam esse debent, ut proximis compatiantur per charitatem, nec de via Dei exorbitent per compassionem. Arca Dei superposita, Bethsames pergere, est cum superna scientia ad internae lucis habitaculum propinquare. Quod vere facimus, cum pro affectu propinquorum non declinamus. Sic enim incedere debent qui sacrae legis jugo suppositi per internam scientiam arcam Dei portant. Quatenus per hoc, quod propinquorum necessitatibus condolent, a coepto rectitudinis itinere non declinent. Quorum nimirum gratia mentem nostram tenere debet, sed reflectere non debet, ne haec eadem mens, aut si affectu non tangitur, dura sit; aut plus tacta, sit in fletu remissa.

CAP. XI. Quod filii Israel postulaverunt regem.

Congregati majores natu de Israel venerunt ad Samuelem in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant in viis tuis: constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut et universae habent nationes (I Reg. VIII). Et erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seor, filii Bechorath, filii Sareth, filii Aphia, filii vir Jemini, fortis robore. Et erat ei filius vocabulo Saul. Perierant asinae Cis, patris Saul; et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris; et consurgens vade, et quaere asinas. Et quaesivit et venit ad Samuelem, et introduxit eum Samuel in triclinium et dedit ei locum inter eos, qui fuerant invitati ad prandium (I Reg. IX). Et tulit Samuel lenticulam olei; et unxit eum in regem (I Reg. X). Saul, qui offenso Deo factus est rex super Israel, Judaeos significat. Sicut enim ipse durus, et superbus, et rigidus effectus est, ut eos servili onere magis premeret quam liberaret; sic populus Judaeorum quamvis unctus in sacerdotibus et regibus, tamen (quia ancillae filius erat quae in servitutem generabat) nunquam perfectam libertatem per ipsam unctionem consequi potuit: praecipue quia regem Christum mansuetum et humilem recipere noluit, per cujus dominationem potuit liberari. Saul petitio interpretatur, qui fuit de stirpe Benjamin hac generationis serie, filius Cis, filii Abiel, filii Seor, filii Bechorath. Et haec nomina bene exprimunt typum Judaeorum. Benjamin quidem interpretatur filius dextrae; Cis, durus, vomitus viri vel vomens vir; Abiel, pater meus Deus; Seor, parvulus sive turbulentus; Bechorath, primogenitus filius. Israel ergo, qui fuit primogenitus Dei, et pater ejus Deus, fuit filius dextrae, quia saepe per auxilium Dei confortatus hostibus suis praevaluit. Sed quia semper ingratus exstitit beneficiorum Dei, et durae cervicis, in blasphemiam erupit, de magno parvulus, et de placido turbulentus effectus est. Quod Saul asinas patris sui quaerit, significat quod Judaei stultitiam carnalis sensus sequentes, per errores devios luxum mundi quaerunt. Asinus enim brutum et luxuriosum animal est. Qui ad prophetam venientes, id est ad Moysen, audierunt inventas esse asinas, id est, bona terrae

se comesturos esse didicerunt: a quo eis et unctionis oleum, et regni gubernaculum promittitur: in quibus ad tempus fratres suos de manu hostium suorum eriperent. Qui Samuel Saulem in excelsum ducit et ibi illi refectionem tribuit, significat Moysen et prophetas populum Hebraeorum doctrinis suis ad altiora provocantes, ut scientia spiritali reffectus, in culmine virtutum consistat, nec relabatur ad vitia. Tulit Samuel lenticulam olei. Lenticula, vas fictile quadrangulum habens foramen, per quod fragilitas regni designatur.

CAP. XII. Item de Saul.

Secundum aliam figuram Saul (I Reg. XI) significat Christum. Saul asinas patris quaerens, in regem assumptus est, et Salvator a Patre missus ad oves, quae perierant domus Israel, super cunctum populum in regem constitutus est. Hoc enim significant asinae, quod oves. Saul a Samuele est unctus, et unigenitus a patre spirituali unctione delibutus. Ab humero Saul supereminebat, quia caput nostrum super nos est Christus.

CAP. XIII De Naas rege Ammonitarum, et de Jabe Galaad.

Ascendit Naas Ammonites, et pugnare coepit adversus Jabe Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabe Galaad ad Naas: Habe nos foederatos, et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum pactum, ut eruam omnium vestrum oculos dextros. Bellum Naas, et exercitus ejus contra Israel, significat bellum diaboli et haeticorum contra Ecclesiam. Naas interpretatur serpens; Ammon, comprimens vel angustans, vel populus moeroris, Jabe, exsiccata; Galaad, acervus testimonii. Naas ergo significat serpentem antiquum, qui est princeps Ammonitarum, id est haeticorum, qui bene populus moeroris dicitur, quoniam gaudium Spiritus sancti non habent. Qui disposuit foedus cum populo Ecclesiae, ut eruat omnium oculos dextros et visum sanae et orthodoxae fidei auferat. Sic enim vult eos habere foederatos, ut sinistrum oculum habentes, ea tantum quae prava sunt et ad sinistram pertinentia sentiant. Sed mens fidelium exsiccata ab omnibus sordibus vitiorum, acervum testimonii, id est sententias sacrae Scripturae congerit: quibus viriliter resistat hostibus. Et Saul in tribus millibus. Naas et exercitum ejus vincit, dum Christus per fideles doctores fide Trinitatis insignes versutias diaboli et haeticorum fugat, et de Ecclesiae foribus expellit. Percutit eos a vigilia matutina usque dum incalesceret sol (I Reg. XI), id est a principio fidei clare sciens, usque ad fervorem perfectae dilectionis.

CAP. XIV. De tribus millibus electis a Saule.

Elegit sibi Saul tria millia hominum de Israel et erant cum Saule duo millia in Machmas, et in monte Bethel, mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin. Porro caeterum populum remisit, enumquemque in tabernacula sua Et percussit Jonathas stationem Philisthinorum (I Reg. XV). Bene tria millia Israelitarum electa sunt ad pugnandum contra Philisthaeos; hi enim solummodo apti sunt ad pugnandum contra hostes Ecclesiae, qui habent perfectam fidem Trinitatis, in qua superiores hostibus possunt resistere. Caeterum populum in suam stationem, id est in tabernacula remisit, cum Christus caeteras nationes in peccatis reliquit. Et populus, qui erat cum Saule afflictus erat, et descenderunt Hebraei in castra Philisthinorum, et alii absconditi sunt in speluncis, et universus populus, qui erat cum Saule, perterritus est. Philisthaei sunt haeretici qui, pari consensu adversus Ecclesiam conspirantes, eam depopulari conantur, quibus adunata fide sociantur, alii dum fidem palam confiteri metuunt, quasi in cavernis latent. Varias sectas uno impietatis vinculo colligatas, ad decipiendum discurrunt. Equites, sunt potentia tumidi qui haeticos juvant. Vulgus, sicut arena, multitudo haeticorum persuasione congregata. Viri cum Saule remanentes, catholici Christo firmiter adhaerentes.

***CAP. XV. De eo quod non inveniebatur faber
ferrarius in terra Israel.***

Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel (I Reg. XIII). Caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebraei gladium aut lanceam. Diabelus namque per paganos, per haereticos, per falsos Christianos studet prohibere ne sint doctores in Ecclesia, qui spiritualia arma faciant, et nobis ad pugnandum tribuant. Pagani enim prohibuerunt, ne Christiani liberalibus artibus imbuerentur; haeretici quoque persuaserunt principibus, ut catholici Ecclesiae defensores in exilium pellerentur, ut plebem desolatam facilius seducerent. Nunc quoque idem hostis antiquus, simili modo in pace Ecclesiae, qui populis praesunt, quoscunque potest ab instantia eruditionis avertere nititur, ne subditis dona veritatis impendant, quatenus illos incautos facilius decipere possit. Per invidiam enim diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. II). Imitantur autem eum, qui sunt ex parte ejus. Unde et duplici reatu diabolus constringitur: superbia, qua cecidit; invidia, qua alios dejicere contendit. Philisthiim autem, duplex ruina interpretatur; Hebraei, transeuntes: non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. XIII).

CAP. XVI. De Jonatha et armigero ejus.

Dixit Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem Philisthinorum. Erat autem inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petrae ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc inde praecepti (I Reg. XIV). Jonathas, columbae donum interpretatur; ii sunt qui dono Spiritus sancti replentur, per quos Dominus haereticorum conventus dissipat, atque in fugam vertit. Armiger ejus, spirituales discipuli, qui non planam, sed arduam viam arripiunt, quia sacerdotes hostibus contraire nequeunt, nisi per arctam viam gradientes, inter utrumque testamentum, et inter prospera et adversa, quasi inter duos scopulos dextra laevaue incedant, et ad alta contemplationis tota mente tendant; Jonathas vero non nisi provocatus ad hostes transit, quia Catholici adversus haereticos contentionem non movent, nisi prius ad certamen provocentur. Jonathas in agro culturae hostes prosternit, et doctores in meditatione Scripturae haereticos vincunt.

CAP. XVII. De Jonatha et melle quod gustavit.

Jonathas extendit summitatem virgae, quam tenebat in manu, et intinxit in favum mellis, et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi ejus (I Reg. XIV). Jonathas, columbae donum, hic eos significat, qui accepta sancti Spiritus gratia, mundi parant spernere illecebras. Non enim potest contra Allophylos spirituales, id est daemones viriliter pugnare, qui mundi dulcedinem nequit declinare. Illuminati sunt oculi ejus, non ad videndum, qui ante videbat, sed ad discernendum, qui vetitum tetigerat. Tunc enim casus ille, sicut et Adam, fecit illum attentum, reddiditque confusum. Quo facto, monetur omnis qui Deo vult militare, omnes voluptatum illecebras debere contemnere. Mel enim distillant labia meretricis (Prov. V.), id est voluptas carnalis delectationem ingerit illicitam. De qua mystice putatur Jonathas gustasse, et sorte deprehensus, vix precibus populi liberatus est. Unde patet eum, qui mundi voluptate superatur, sanctorum suffragiis et fraternis orationibus indigere; quia, quanto majore protervia contra unanime consilium ecclesiasticae regulae refragatus est, tanto majore eget auxilio plurimorum, ut qui suo merito salvari non potest, aliorum devotis precibus reconciliatus, ab instanti periculo liberetur. Liberavit ergo Jonatham populus, ut non moreretur. Multum enim prosunt transacta bona. Nam, nisi Jonatham praeterita bona juvissent, imminetia mala non evasisset. Non enim injustus Deus, ut obliviscatur bonorum (Hebr. VI).

CAP. XVIII. De reprobatione Saulis.

Factum est verbum Domini ad Samuelem, dicens: Poenitet me quod constituerim Saul regem. Et ait Samuel ad Saul. Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? (I Reg. XV.) Quid per hanc increpationem, nisi superbia regis elati abjicitur? Quod quisque praelatus ad suam salubriter poterit et debet correptionem convertere. Ac si aperte diceretur: Cum tu te parvulum conspiceres, ego te prae caeteris magnum feci. Quia vero tu te magnum conspicias, a me parvus existimaris. Quocirca, David cum regni sui potentia coram arca Domini saltando despiceretur, dixit: Ludam, vilior fiam, plusquam factus sum: et ero humilis in oculis meis (II Reg. VI). Si ergo sancti viri, etiam cum fortia agunt, de semetipsis vilia sentiunt, quid in sui excusatione dicturi sunt, qui sine opere virtutis intumescunt? Sed, etsi quaelibet adsint bona opera, nulla sunt nisi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, in ventum pulverem portat, et unde aliquid ferre cernitur, inde deterius caecatur. In cunctis ergo quae agimus, radicem boni operis humilitatem teneamus, neque quibus jam superiores, sed quibus adhuc inferiores sumus, aspiciamus, ut dum meliorum nobis exempla proponimus ad majora semper ascendere ex humilitate valeamus.

CAP. XIX. De virtute obedientiae.

Nunquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? (I Reg. XV.) Quia ad ostendendam virtutem obedientiae occasio opportuna se praebuit, libet hanc paulo vigilantius sollicitiusque discutere, et quanti sit meriti demonstrare. (GREGORIUS 25. Moral.) Sola namque virtus est, quae virtutes caeteras menti inserit, insertasque custodit: unde, et primus homo praeceptum, quod servaret, accepit, cui se si vellet obediens subdere, ad aeternam beatitudinem sine labore perveniret. Hinc iterum Samuel ait: Melior est obedientia quam victima, et auscultare magis quam offerre adipem arietum (I Reg. XV); quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriae nolle acquiescere. Obedientia quippe jure victimis praeponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia gladio praecepti se immolat. Quo contra, ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta sit virtus obedientiae demonstraretur. Ex adverso igitur melius ostenditur quid de ejus laude sentiatur. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriae nullo acquiescere, sola est obedientia, quae fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelis convincitur, etiamsi fidelis esse videatur. Hinc per Salomonem in ostensione obedientiae dicitur: Vir obediens loquitur victorias (Prov. XXI). Vir quippe obediens loquitur victoriam, quia, dum alienae voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Sed quia nonnunquam nobis hujus mundi prospera, nonnunquam vero jubentur adversa; summopere considerandum est quod obedientia aliquando, si de suo aliquid habeat, nulla est; aliquando autem, si de suo aliquid non habeat, minima. Nam, cum hujus mundi successus praecipitur, cum locus superior imperatur, is, qui ad percipienda haec obedit, obedientiae sibi virtutem evacuat, si ad hoc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad percipienda hujus vitae prospera, libidini propriae ambitionis servit.

Rursum cum mundi despectus praecipitur cum probra adipisci, et contumeliae jubentur, nisi haec et ex semetipso animus appetat, obedientiae sibi meritum minuit, qui ad ea, quae in hac vita despecta sunt, invitus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra hujus saeculi, nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo et obedientia in adversis ex suo aliquid habere, et rursum in prosperis ex suo aliquid omnino non habere, quatenus et in adversis tanto sit gloriosior quanto divino ordini etiam ex desiderio arctius adjungitur, et in prosperis tanto sit vilior, quanto a praesenti ipsa, quam divinitus percipit, gloria profundius ex mente separatur. Sed hoc virtutis pondus melius ostendimus, si coelestis patriae duorum civium facta memoramus. Moyses namque principatum populi humiliter recusat, dicens: Obsecro, Domine, non sum eloquens (ab heri enim et nudiustertius et ex quo coepisti loqui ad servum tuum, et tardioris et impeditioris linguae sum factus.) Mitte quem missurus es (Exod. IV). Et sic postposito se, alium deposcit. Paulus quoque adversa saeculi libenter amplectens, audacter dicit: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu (Act. XXI).

LIBER SEXTUS

IN I ET II REGUM, A DAVID USQUE AD SALOMONEM

CAP. I. De scissione pallii Samuelis.

Scidit domus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te (I Reg. XV), vel secundum aliam litteram, bono super te. Saul, cui hoc dicitur, quadraginta annis regnavit super Israel, quantum scilicet regnavit David, et audivit hoc primo regni sui tempore. Intelligamus ergo hoc ideo ipsi esse dictum, quia nullus de ejus stirpe fuerat regnaturus, et respiciamus ad stirpem David, de quo secundum carnem natus est Christus, per Novum Testamentum, non carnaliter, sed spiritualiter regnaturus: de quo dicitur: Dabit illud proximo tuo bono super te (Ibid.), id est meliori, vel ideo super te, quia de eo cum sit semper bonus scriptum est: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum (Psal. CIX). Quod autem dicitur, proximo tuo, ad carnis cognationem id refertur. Ex Israel enim secundum carnem Christus, unde et Saul. Populi ergo Israel personam, figurate gerebat homo iste, qui primus regnum fuerat amissurus, cui suo persecutori regnum abstulit Christus, quamvis ibi esset et Israel, in quo non erat dolus quasi lilius inter spinas (Cant. II), et quasi frumentum inter paleas, inde enim apostoli, inde martyres, quorum primus Stephanus. Inde Ecclesiae magnificantes Deum.

CAP. II. De Saule, David et cithara ejus.

Spiritus Domini recessit a Saul, et exagitabat eum spiritus nequam a Domino. Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Domini malus exagitat te. Jubeat ergo dominus noster rex, et servi tui, qui coram te sunt, ut quaerant hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, et levius feras (I Reg. XVI). Spiritus Domini malus, diabolus, licet afflictionem justorum semper appetat, tamen, si a Deo potestatem non accipit, ad tentationis articulum non convalescit. Potestas ergo diaboli, quia a Domino est, nonnisi justa esse potest; omnis autem voluntas ejus injusta est. Ex se enim tentare injuste appetit, sed eos qui tentandi sunt, et prout tentandi sunt, Deus juste tentari permittit. Ideo ipse spiritus, et Domini appellatur, et malus: Domini, per licentiam justae potestatis; malus, per desiderium injustae voluntatis. Formidari igitur non debet, qui nihil nisi permissus valeat agere. Quamvis enim a Domino malignitas non sit, potestas nisi a Domino non est. Erat quidem David in canticis musicis eruditus. Diversorum sonorum rationabilis moderatusque concentus concordie varietate compactam ordinatae Ecclesiae significat unitatem, quae variis modis quotidie resonat, et suavitate mystica modulatur. David adhuc puer in cithara suaviter, imo fortiter canens, malignum spiritum qui exagitabat Saulem compescebat: non quod ejus cithara tantam virtutem haberet, sed figura crucis Christi, per lignum et chordarum extensionem mystice gerebat, quae jam tunc daemones effugabat. Tropologice autem hoc facto ad compatiendum proximo instruimur. Plerumque enim superbus dives exhortationis blandimento placandus est, quia plerumque dura vulnera per levia fomenta mollescunt, et furor insanorum saepe ad salutem medico blandiente reducit. Cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insaniae mitigatur. Neque enim negligenter intuendum est quod cum Saulem spiritus adversarius invaderet, apprehensa David cithara, ejus insaniam sedabat. Quid enim per Saulem, nisi elatio potentium? et quid per David innuitur, nisi humilis vita sanctorum? Cum ergo Saul ab

immundo spiritu arripitur, David canente ejus insania temperatur; quia, cum sensus potentium per elationem in furorem vertitur, dignum est ut ad salutem mentis, quasi dulcedine citharae, locutionis nostrae tranquillitate revocetur.

CAP. III. De acie Israel et Philisthiim.

Direxerunt aciem Israel, sed et Philisthiim fuerant parati (I Reg. XVII). Pugna Philisthinorum contra Israel, non inconvenienter malignorum spirituum praelium adversus Ecclesiam Dei accipi potest. Goliath vero superbiam diaboli significat, quem David, id est Christus, singulari certamine prostravit, et populum Dei a timore ejus eripuit. David leonem et ursum necavit, diabolum scilicet et Antichristum; alterum nunc latenter hominibus insidiantem, alterum postea manifestissime saevientem. Provocavit superbia humilitatem, diabolus Christum. Accepit arma bellica David, quae pro aetate portare non potuit, et deposuit ea. Et accepit quinque lapides de flumine, et misit eos in peram pastorem. Sic Christus, tempore Novi Testamenti ad insinuandam et commendandam gratiam, deposuit corporalia legis sacramenta, quae non sunt imposita gentibus, quae in veteri lege legimus, et non observamus, sed ad aliquam significationem praemissa et posita intelligimus. Haec arma deposuit tanquam onera veteris legis, et ipsam legem accepit. Quinque enim lapides libros Moysi significant. Tulit ergo quinque lapides de flumine (Ibid.), id est de saeculo: labitur enim mortale saeculum. Erant tanquam lapides in flumine, id est in illo primo populo. Erant inutiles et vacabant, et nihil proderant; transibat supra fluviu, sed David accepit gratiam ut lex esset utilis. Lex enim, sine gratia impleri non potest. Quinque lapides accepit, unum misit. Quinque libri electi sunt, sed unitas vicit, ut ait Apostolus: Supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Plenitudo enim legis est dilectio (Ephes. IV). Praevaluit David adversus Philisthaeum in funda et lapide, percussisque Philisthaeum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, abstulit gladium Philisthaei, praeciditque caput ejus (I Reg. XVII). Et Christus diabolum suis armis occidit, quando crediderunt magi, quos ille in manu habebat, et de quibus animas caeteras trucidabat. Converterunt enim linguas suas contra diabolum, et sic gladio suo caput Goliae abscinditur.

CAP. IV. De Philisthiim et de Golia iterum.

Philisthiim sunt daemones; Goliath, caput eorum, qui ante adventum Domini superari non potuit; Geth, civitas Goliae, interpretatur torcular. Hic est mundus et infernus, in quo velut obnoxios peccatis conculcabat. Altitudo Goliae diaboli superbia, per quam supra filios ejus obtinuit principatum, quasi palmam extollens. Arma Goliae, diaboli sunt ad nocendum versutiae. David a patre ad visitandum fratres missus est, et Christus a Patre Deo ad oves quae perierant domus Israel. David ephi polentae, id est trium modiorum mensuram fratribus detulit, et Christus mysterium sanctae Trinitatis credentibus commendavit. David decem formellas casei tribuno detulit, et Christus Decalogum credentibus tradidit.

CAP. V. De dilectione Jonathae et David.

Anima Jonathae colligata est animae David, et dilexit eum Jonathas. Unde exspoliavit se Jonathas tunica, qua indutus erat, et dedit David, et reliqua vestimenta sua usque ad gladium, et arcum suum usque ad balteum (I Reg. XVIII). Jonathas significat eos qui de Judaeis in Christum crediderunt; quoniam, accepta Spiritus sancti gratia, pro Christi amore relictis omnibus, quae in mundo poterant habere ipsum Redemptorem secuti sunt. Unde Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. XIX). Sicut enim Jonathas dedit David vestimenta sua a tunica usque ad balteum, sic credentes omnia, quae habuerunt, in Christi servitium contulerunt.

CAP. VI. De Jonatha et David abscondito in agro.

Venite Jonathas in agrum juxta placitum David, et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum suum: Vade, et affer mihi sagittas, quas ego jacio. Cumque puer cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum (I Reg. XX). Quid est quod Jonathas, servare volens David, cum ille lateret in agro juxta lapidem, duas sagittas jecit, quas puer parvulus, ignorans quid faceret, collegit et in civitatem retulit, nisi quod Pater Filium suum Unigenitum, quem ad salutem humani generis mittendum decreverat, in littera legis Judaeis nescientibus absconditum habuit? David ergo absconditus est in agro, et Christus celatus est in mundo, de quo Joannes ait: In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit (Joan. I). Juxta lapidem sedebat, quia in tabulis legis conscriptus erat, ut est illud: Dominus Deus tuus, Deus unus est, et non assumes nomen Dei tui in vanum (Deut. XV). Saul superbus et invidus David simplicem et humilem odio habens dum sederet inter epulas, mortis filium esse cum judicabat, et Judaica perfidia inter epulas paschales de nece Domini tractabat. Cumque illuxisset mane, venit Jonathas, et caetera ut supra posuimus, jecit sagittam, et jecit alteram. Sic et Deus Pater, illucescente mane fidei, prius testimonium legis de Christo protulit, deinde prophetas misit. Collegit autem Jonathae puer sagittas, et attulit ad dominum suum, et quid ageretur penitus ignorabat. Sic et Judaicus populus libros legis et prophetarum portans, quasi divinitus conscriptos honorabat, sed eum, quem Moyses et prophetae praedixerant, ignorabat.

CAP. VII. De eo quod David mutavit os suum coram Achis.

Commutavit os suum David coram Achis, et collabebatur inter manus eorum; et impingebat in ostia portae, defluebant salivae ejus in barbam (I Reg. XXI). Achis, interpretatur quomodo est, per quod significatur ignorantia. Verbum enim est admirantis, et non agnoscentis, quod in Judaeis impletum est, qui, dum Christum viderunt, non agnoverunt, quibus coram mutavit os suum, et abiit. Erant enim ibi praecepta legis carnalia. Erat sacrificium secundum ordinem Aaron, sed ipse de corpore suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Mutavit ergo os suum in sacrificio, mutavit in praeceptis dans aliud Testamentum, evacuata operatione carnali. Collapsus est in manibus eorum (Ibid.), quando eum comprehenderunt, et crucifixerunt. Et procidebat ad ostium portae (Ibid.), id est humiliabat se ad initium fidei nostrae. Ostium portae, initium fidei est. A fide incipit Ecclesia, et pervenit usque ad speciem. Quod salivae quasi furiosi decurrebant super barbam ejus, Apostolus aperit, dicens: Praedicamus Christum crucifixum: Judaeis quidem scandalum; gentibus autem stultitiam (I Cor. I). Salivae enim, significant infirmitatem. Sed quod infirmum est Dei, fortius est hominibus (Ibid.). Salivae fluunt per barbam: sicut enim in salivis infirmitas, sic virtus in barba ostenditur. Textit ergo virtutem suam in corpore infirmitatis suae; et quod foris infirmabatur, tanquam saliva apparebat, intus autem divina virtus, tanquam barba latebat.

CAP. VIII. De iis qui convenerant ad David.

Convenerunt ad David qui erant in angustia constituti, et oppressi aere alieno, et amaro animo; et factus est eorum princeps (I Reg. XXII). David, id est Christus, princeps fit eorum qui oppressi sunt aere alieno, id est censu peccatorum, quem diabolo persolvunt, dum exhibent membra sua servire iniquitati ad iniquitatem (Rom. VI). Necesse est ut amaro sint animo, ut in amaritudine animae poenitentiam gerant, et ad David veniant, id est Christum cunctis desideratum, ut fiat eorum princeps, quia ipse constitutus a Deo iudex vivorum et mortuorum (Act. X), princeps pacis (Isaia IX), cujus regni non erit finis (Luc. I).

CAP. IX. De Zipheis.

Ascenderunt Ziphei ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis munitissimis silvae? (I Reg. XXIV.) Ziphei florentes interpretantur, et significant Judaeos qui florem terreni regni appetentes, cum principibus suis de nece tractaverunt. quando Christum per discipulum suum proditum apprehenderunt, et praesidi ad crucifigendum tradiderunt. Sic et florentes hujus saeculi Christum in membris suis apud potestates hujus mundi produunt.

CAP. X. De eo quod David praecidit oram chlamydis Saul.

Ingressus est Saul in speluncam, ut purgaret ventrem, et praecidit David oram chlamydis illius, et percussit cor suum eo quod praecidisset oram vestimenti regis (I Reg. XXV). Quid per Saulem, nisi mali rectores? quid per David, nisi boni subditi designantur? Saulem igitur ventrem purgare, est pravos praepositos conceptam in corde malitiam, usque ad opera mali odoris extendere, et cogitata apud se noxia factis exterioribus exsequendo monstrare. Quem tamen David ferire metuit, qui piaie subditorum mentes, ab omni se peste obtrectationis abstinentes, praepositorum vitam nullo linguae gladio percutiunt etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui etsi quando propter infirmitatem sese abstinere vix possunt, ut non extrema quaedam atque exteriora praepositorum mala, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt; quia videlicet, dum praelatae dignitati saltem innoxie, ei latenter derogant, quasi regis superpositi vestem foedant. Sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissime vel de tenuissima verbi lacertatione reprehendunt: unde et bene illic scriptum est: Post haec percussit David cor suum, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. Facta quippe praepositorum oris gladio ferienda non sunt etiam cum recte reprehendenda judicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem poenitentiae cor prematur, quatenus ad semetipsum redeat; et cum praepositae potestati derogat, ejus contra se iudicium a quo sibi praelatus est, perhorrescat. Nam, cum praepositis derogamus, ejus ordinationi, qui eos nobis praetulit, obviamus. Unde Moyses quoque, cum contra se et Aaron conqueri populum cognovisset, ait: Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum (Exod. XVI).

CAP. XI. De verbis Abigail ad David.

Si surrexit aliquando homo persequens te, quaerens animam tuam, erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum. Porro anima inimicorum tuorum rotabitur, quasi in impetu, et circulo fundae (I Reg. XXV). Pulcherrima comparatione statum justorum et reproborum discernit. Horum quippe animas appellat viventes, ut illorum econtrario spirituali morte praeoccupatas insinuet, juxta illud: Anima quae peccaverit, ipsa morietur (Ezech. XVIII). Hos fasciculo, illos lapidi fundae assimilat. Fasciculus enim constringitur, ut integer maneat et conservetur. Lapis in funda ponitur, ut abjiciatur. Sic enim in hoc saeculo electi pressuris tribulationum constringuntur: ut his admoniti astrictius adinvicem mutua charitate nectantur, et sic in unitate fidei connexi, adinvicem manu sui Redemptoris in perpetuum conserventur. At vero reprobi quanto latius in hac vita voluptatibus propriis velut liberi dimittuntur, tanto longius in futuro a divinae visionis gloria projicientur: ipsi enim de manu Domini repulsi sunt. Mire autem omnipotentem Redemptoris providentiam describit, cum dicit animam sancti viri quasi in fasciculo viventium apud eum esse custoditam. Sicut enim facile est quemlibet fasciculum herbae vel feni, manu sua retentum conservare, ita virtus Domini et Salvatoris nostri per orbem electos ab initio usque in finem saeculi, ne qui ex eis ulla ratione pereant, sine labore tuetur. Unde et ipse in Evangelio: Et non rapiet eos quisquam de manu mea (Joan. X).

CAP. XII. De Abigail et Nabal.

Non indicavit Abigail viro suo Nabal, verbum pusillum, aut grande usque mane. Diluculo autem, cum digessisset Nabal vinum, indicavit ei uxor sua verba haec (I Reg. XXV). Iracundos melius corrigimus, si in ipsa ira commotionem declinamus. Perturbati quippe quid audiant ignorant; sed cum ad se redeunt tanto libentius exhortationis verba recipiunt, quanto se tranquillius toleratos erubescunt. Menti autem furore ebriae omne rectum quod dicitur, perversum videtur. Unde et Nabal ebrio, culpam suam Abigail laudabiliter tacuit quam digesto vino laudabiliter dixit. Idcirco enim malum quod dixerat vel fecerat agnoscere potuit, quia ebrius non audivit.

CAP. XIII. De Amalecitis.

Cum venisset David, et viri ejus in Sicelech die tertia, Amalecitrae impetum fecerunt ex parte australi in Sicelech, et succenderunt eum igni, et captivas duxerunt mulieres ex ea (I Reg. XXX). Considerandum est quid sit quod Amalecitrae Sicelech invadunt, et praedam capiunt. Amalecitrae quippe populus lambens vocatur. Quid autem per lambentem populum, nisi mentes saecularium designantur? Quae terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporalibus delectantur. Quasi enim populus lambens praedam facit, dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant. Et hoc, absente David, agunt, quia Redemptorem ante oculos cordis habere negligunt. Invenit David puerum Aegyptium in via, quem Amalecitra aegrotum in itinere reliquerat; cibo reficit, ducem sui itineris facit, Amalecitrae persequitur, et funditus exstinguit. Quid est quod Aegyptius puer Amalecitrae in itinere lassatur, nisi quod amator praesentis saeculi peccati sui nigredine opertus, saepe ab eodem saeculo infirmus, despectusque relinquitur, ut cum eo nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpeat? Sed hunc David invenit, quia Redemptor noster veraciter manu fortis, nonnumquam quos despectos a mundo gloria reperit, in sui amorem convertit. Cibo pascit, quia verbi scientia reficit; ducem itineris eligit, quia sui etiam praedicatorem facit. Et qui Amalecitrae sequi non valuit, dux David efficitur, quia is, quem indignum mundus deseruit, non solum conversus in suam mentem Deum recipit, sed praedicando hunc etiam usque ad aliena corda perducit. Quo videlicet duce David Amalecitrae convivantes invenit, et exstinguit; quia Christus, ipsis praedicantibus, mundi laetitiam destruit, quos mundus comites habere contempsit. Sic ergo plerumque saecularium mentes ipsi praedicando superant, qui prius cum saecularibus in hoc mundo currere non valebant.

CAP. XIV. De montibus Gelboe.

Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniat super vos (II Reg. I). Quid montes Gelboe, Saul moriente deliquerunt, quatenus in eis nec ros, nec pluvia caderet? Sed quia Gelboe interpretatur decursus, per Saul autem unctum et mortuum, mors nostri Mediatoris exprimitur; non immerito per Gelboe montes, superba Judaeorum corda designantur, quae dum in hujus mundi desideriis defluunt inuncti, id est Christi se morte miscuerunt. Et quia in eis unctus rex corporaliter moritur, ipsi ab omni gratiae rore siccantur. De quibus benedicitur, ut agri primitiarum esse non possint (Ibid.). Superbae quippe Hebraeorum mentes, primitivos fructus non fecerunt, qui in Redemptoris adventu ex parte maxima in perfidia remanentes, primordia fidei sequi noluerunt. Sancta namque Ecclesia in primitiis suis multitudine gentium fecundata, vix in mundi fine Judaeos, quos invenerit, suscipiet, et extrema colligens eos quasi reliquias frugum ponet. De quibus reliquiis Isaias dicit: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris (Isa. X), reliquiae salvae fient (Rom. IX). Possunt tamen montes Gelboe idcirco ore prophetae maledici, ut dum fructus exarescente terra non oritur, possessores terrae sterilitatis damno feriantur; quatenus ipsi maledictionis sententiam acciperent, qui apud se mortem regis suscipere, iniquitate sua exigente, meruerunt.

CAP. XV. De eisdem.

Pius propheta David figuraliter deflet Saul, et Jonathan (II Reg. I). Qui cum potentes essent et semper super hostes praevalerent, hostibus sauciati illico et vulnerati in medio praelio corruerunt. Sic et Christiani deflent eos qui, repugnantes daemonibus, in lubrico saeculi labuntur. Gelboe namque montes lubrici interpretantur. Et spem recuperationis omittentes, proprio mucrone desperationis seipsos interficiunt, sicut Saul irruens super gladium suum. Philisthaei vero, id est daemones, qui de interfectis spolia virtutum auferentes, propriae virtuti vel fortitudini victoriam ascribunt; sed talia juxta permissionem Dei eveniunt. Sed David noster in electis suis corruentium casum gemit, et in urbibus Allophylorum prohibet divulgari, id est praecipit fidelibus ut caute custodiant se. Scutum fidei, loricam justitiae, galeam salutis, et gladium Spiritus sancti habeant, quod est verbum Dei (Ephes. VI): quibus adversariis resistent, et non ignominiose superati gaudium inimicis faciant.

CAP. XVI. De Ascensione David in Hebron.

Ascendit David in Hebron, et duae uxores ejus. Sed et viros qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua (II Reg. II). Ascensio David cum duabus uxoribus in Hebron, significat convocationem duorum populorum in Ecclesiam catholicam. Hebron enim interpretatur conjugium; sola enim Ecclesia coelestis regis sponsa est. Illuc duxit David singulos cum domo sua, quia singuli fideles in illam societatem per evangelicam praedicationem convocantur. Non est ibi distinctio Judaei et Graeci (Rom. X). Fuit numerus dierum per quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda septem annorum et sex mensium. David septem annis et sex mensibus regnavit in Hebron, quae interpretatur conjugium vel visio sempiterna; quia Christus in Ecclesia (quae est ejus sponsa) per omne tempus hujus vitae (quod septenario dierum numero decurrit) regnat, secundum illud: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus: usque ad consummationem saeculi (Matth. XXVIII). Et quia post expletionem senarii, id est perfectionem boni operis, electos suos ad secundum Sabbatum, id est requiem sempiternam perducet, ubi visione Dei perfruentur perpetua.

CAP. XVII. De Abner et Asael.

Locutus est Abner ad Asael. Recede; noli me sequi, ne compellar confodere te in terram. Qui audire contempsit, et noluit declinare. Percussit ergo Abner aversa hasta in inguine, et transfodit; et mortuus est in eodem loco (II Reg. II). Asael significat eos, quos vehementer arripiens furor, in praeceps ducit. Qui in eodem furoris impetu, tanto cautius declinandi sunt quanto majori insania capiuntur. Unde et Abner, qui sermone nostro lucerna patris dicitur, fugit; quia doctorum lingua, quae supernum lumen indicat, cum fratris furorem conspicit, et contra irascentem dissimulat verborum jacula reddere, quasi persequentem non vult ferire. Sed cum iracundi nulla consideratione se mitigant, et quasi Asael persequi et insanire non cessant, necesse est ut qui furentes reprimere conantur, non se erigant in furorem, sed quidquid est tranquillitatis ostendant; quaedam vero subtiliter proferant, in quibus ex obliquo furentis animum pungant. Unde et Abner persequentem non recta, sed aversa hasta perforavit. Ex mucrone quippe percutere, est impetui apertae increpationis obviare. Aversa vero hasta persequentem ferire, est furentem tranquille ex quibusdam tangere, et quasi parcendo superare. Asael autem protinus occumbit, quia commotae mentes dum et parci sibi sentiunt, et tamen responsorum ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo, quo se erexerant, statim cadunt. Qui ergo a furoris sui impetu, sub lenitatis percussione resiliunt, quasi sine ferro moriuntur.

CAP. XVIII. De longa concertatione inter domum David et domum Saul.

Facta est autem longa concertatio inter domum David et domum Saul. David autem semper proficiens, et seipso robustior; domus autem Saul decrescens quotidie (II Reg. III). Domus David, coelestis Jerusalem, quae partim peregrinatur in terris, partim regnat in coelis. Domus ergo Saulis superbi et impii regis, est Babylon, quae facit fornicari omnes gentes. Inter hos longa concertatio est; quia qui secundum carnem est persequitur Ecclesiam, quae secundum spiritum est. Sed domus David in profectu filiorum gaudet et in perfectione; domus Saul in sua iniquitate, et tandem secundum merita sua in profundum abyssi submergitur.

CAP. XIX. De sermone quem intulit Abner ad seniores Israel.

Sermonem intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiusterius quaerebatis David ut regnaret super vos (II Reg. III). Abner hortatur Israel universum ut, relicto Isboseth filio Saul, ad David conveniant; quia sacerdotes sancti qui patris lucerna dicuntur, lumine fidei et scientiae pleni, omnes gentes exhortantur ut, sprete idolorum cultura et relicto errore confusionis cum auctore suo diabolo, ad verum David, id est Christum, venire festinent. Nam et Joab, qui Abner in dolo loquens et percutiens in inguine interfecit, hostem significat antiquum, qui fideles fraudulenter subvertit, et per libidinis contagionem interficit. Joab enim, inimicus vel idem pater interpretatur. Omnium iniquorum diabolus pater est. Unde: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII), ab hac interfectione David immunis est; quia Deus neminem tentat (Jac. I), qui omnes vult salvos fieri (Tim. II). Per invidiam autem diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. II) Potest Joab nomine et persona figurare populum Judaeorum, qui semper fuerunt inimici praedicatorum fidei et fidem Christi ubique persecuti sunt.

CAP. XX. De filiis Remmon et morte Isboeth.

Venientes filii Remmon Berothitae Rechab et Baana ingressi sunt ferventi die domum Isboeth, qui dormiebat super stratum suum meridie, et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit. Ingressi autem sunt latenter: et assumentes spicas tritici percusserunt eum in inguine (II Reg. IV). (GREGORIUS, 1, Moral.) Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia virtutes a vitiis discernendo separat. Quae si obdormierit, in mortem proprii domini insidiatores admittit; quia, cum discretionis sollicitudo cessaverit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollunt; quia beataram cogitationum germina auferunt, atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire, est vitam mentis carnis delectatione perforare. Nequaquam vero Isboeth inopinata morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem, id est ad mentis aditum mollem custodiam deputasset: fortis namque, vigilque sensus, praeponi cordis foribus debet, quem nec negligentiae somnus opprimat, nec ignorantia error fallat. Unde bene Isboeth dicitur, qui custode femina hostilibus gladiis nudatur. Isboeth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est; quia, dum virtutes se agere existimat, subintrantia vitia nescientem necant. Tota ergo virtute muniendus est aditus mentis, ne eam hostes penetrent foramine negligentiae, vel cogitationis neglectae.

CAP. XXI. Quomodo David expugnavit Jerusalem.

Abiit David, et omnes viri, qui erant cum eo, in Jerusalem ad Jebusaeum habitatorem terrae (II Reg. V). David Jebusaeum de Jerusalem ejiciens, significat Christum contrarias potestates de fidelium cordibus ejicientem, et ibidem manentem. Jebusaeus enim interpretatur calcatus; Hierusalem, visio pacis. Non solum enim Christus per mysterium crucis omnem principatum diaboli destruendo, sibimet tropaeum gloriae acquisivit; sed et fidelibus suis super omnem virtutem diaboli potestatem dedit. Unde: Ecce, dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici (Luc. X). Bene David, ejectis caecis et claudis, habitavit arcem Sion, eamque civitatem suam nominavit; quia, cum Christus malignos spiritus vitiorum turbam de anima expulerit, habitat ibi. Quae merito arx Sion, id est speculationis vocatur, ut de ea recte dicatur: Factus est in pace locus ejus; et habitatio ejus in Sion. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium et bellum (Psal. LXXV). Sicut etiam David arcem coepit, ablatis prius caecis et claudis odientibus animam David, sic Dominus principatum in Ecclesia gentium acquisivit, reprobatis prius Scribis et Pharisaeis, qui caeci et claudi oderunt animam Christi, id est ejus vitam auferre conati sunt. Fistulae scientiam falsam mundi et haereticorum dogmata figurant: quae Dominus per Joab, id est praedicatores destruit.

CAP. XXII. De superbia Michol et humilitate David.

Egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus est hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris (II Reg. VI). (GREGORIUS, 27, Moral.) Intueri libet quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus quam forti se humilitate servabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliath sternere, a rege proposita extinctis Allophylis numerosa praepudia reportare, promissum tandem regnum percipere, cunctumque Israeliticum populum sine ulla contradictione possidere? Et tamen cum arcam Dei Jerusalem revocat, quasi oblitus se praelatum omnibus, admistus populis ante arcam saltat. Et quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex se in divino obsequio per saltum rotat. Ecce, quem Dominus cunctis singulariter praetulit, sese sub Domino et exsequendo abjecta, et in minimis exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subjectorum oculis saltando vilescere metuit, non se praelatum honore caeteris ante ejus arcam, qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit debilia vel extrema, ut ex illa humilitate solidaret quae coram hominibus gesserat fortia. Quid de ejus factis ab aliis sentiaturo ignoro: ego David saltantem plus stupeo, quam pignantem. Pugnando quippe hostes subdidit; saltando autem coram Domino semetipsum vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regii generis insana, cum humiliatum despiceret, dicens: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi unus de scurris, protinus audivit. Ludam ante Dominum qui elegit me potius, quam patrem tuum. Et paulo post etiam inquit: Et ludam, et vilior fiam plusquam factus sum, eroque humilis in oculis meis. Ac si aperte dicat: Vilescere coram hominibus appeto, quia servare mihi coram Deo regnum per humilitatem quaero. Sunt vero nonnulli qui de semetipsis humilia sentiunt, qui in

honore positi, nihil se esse nisi pulverem favillamque perpendunt. Sed tamen coram hominibus viles apparere refugiunt, et contra hoc, quod de se interius cogitant, quasi rigida exterius venustate palliantur. Et sunt nonnulli qui viles videri ab hominibus appetunt, et se tanquam dejectos exterius exhibendo contemnunt; sed tamen apud se introrsus quasi ex ipso merito ostensae vilitatis intumescunt, et tanto magis in corde elati sunt quanto amplius in specie elationem premunt. Quae utraque elationis bella magna David circumspectione apprehendit, mira virtute separavit. Quod enim de se humilia sentiens, honorem exterius non quaerit, insinuat, dicens: Ludam, et vilior fiam. Et quia per hoc, quod vilem se exterius praebuit, interius non intumescit, adjungit: Eroque humilis in oculis meis. Ac si aperte dicat: Qualem me exterius despiciens exhibeo, talem me et interius attendo. Quid ergo acturi sunt, quos doctrina elevat, si David, qui ex carne sua venturum Redemptorem noverat, ejusque gaudia prophetando nuntiabat, tamen in semetipso cervicem cordis valida discretionis calce deprimebat dicens: Eroque humilis in oculis meis.

CAP. XXIII. De Hanon et servis David.

Tulit Hanon servos David, rasisque dimidiam partem barbae eorum, et praecidit vestes eorum media usque ad nates, et dimisit eos. Quod, cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum. Erant enim viri confusi turpiter valde: et mandavit eis David, Manete in Jericho, donec barbae vestrae crescant, et tunc revertimini (II Reg. X). Quid haec verba significant, nisi bellum diaboli contra Ecclesiam? Hanon enim, qui interpretatur dolor eorum, diabolum significat, qui Ammonitarum, id est malignorum spirituum est rector, id est populi moeroris, et semper in angustia constituti, qui comprimere vel angustiare homines desiderat. Radit ergo dimidiam barbam servorum David, cum diabolus quorundam praedicatorum sermonem, vel actionem corrumpendo maculat, praecidit tunicas usque ad inguen, cum turpia facta quae persuadet in oculis hominum revelat. Hi necesse est ut sedeant Jericho, donec crescant barbae suae ne sint opprobrium et ignominia meliorum, atque efficiantur anathema omnium, donec per studium bonum, barbarum species, id est virtutum incrementa in eis nascantur et digni habeantur repraesentari suo regi. David autem noster milites suos inultos esse non patitur; sed, exercitu congregato, suorum injuriam vindicat; nec solum adversarios suos nunc per sanctorum suorum victoriam confundit, sed etiam in extremo iudicio, per justam sententiam, perpetuis ignibus cruciandos tradet.

CAP. XXIV. De Rabath et diademate regis ejus.

Misit Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversus Rabath, capienda est urbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi: et obside civitatem, et cape eam, ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria. Cumque dimicasset contra eam David, cepit eam, et tulit diadema regis eorum de capite ejus (II Reg. XII). Haec victoria David, quam Joab inchoavit et ipse perfecit, significat victoriam Regis nostri. Dux enim contra hostes bellum gerit, cum praedicatorum ordo, scutum fidei contra mundi potestates opponit. Sed victoria ad Christum refertur, quia ipsi omnis potestas, et potentia regni ascribitur. Deus enim est, qui operatur in nobis, et velle et perficere (Philipp. II). Coronam regis hostilis populi David aufert et sibi diadema facit, cum Christus diabolo regnum auferens, sibimet insigne decorum paravit. Quae autem melius corona veri David intelligitur, quam conventus populi catholici, qui caput nostrum regem, videlicet Christum, fide devota nobiliter ambit, et digna conversatione decenter coronat. Omnis enim sanctorum labor, et certamen, atque victoria ad honorem coelestis regis refertur. Rabath est civitas regni Ammon, quae nunc Philadelphia vocatur, et interpretatur multi. Et in Evangelio dicitur: Quod mutti ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno coelorum (Matth. VIII).

CAP. XXV. Quomodo David numeravit Israel.

Addidit furor Domini irasci contra Israel. Commovitque in eis David dicentem ad Joab: Vade, numera Israel et Judam. Et numeravit populum. Propter quam causam immisit Dominus pestilentiam in Israel: et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum (II Reg. XXIV). (GREGORIUS, 25, Moral.) Pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium, ut saepe pro malo gregis, etiam vere boni delinquat vita pastoris. Ille enim, Deo attestante, laudatus, ille secretorum Dei conscius David, tumore repentinae elationis inflatus, populum numerando peccavit: et tamen vindictam populus, David peccante, suscepit; quia videlicet secundum merita plebium, disponitur vita regentium. Justus vero iudex, peccantis vitium ex ipsorum animadversione corripuit, ex quorum causa peccavit. Sed, quia ipse scilicet sua voluntate superbiens, a culpa alienus non fuit, vindictam culpaie etiam ipse suscepit. Nam, ira saeviens, quae populum corporaliter perculit, rectorem quoque populi intimo cordis dolore prostravit. Certum vero est quod ita sibi invicem et rectorum merita connectantur et plebium, ut saepe ex culpa pastorum deterior fiat vita plebium, et saepe ex merito plebium mutetur vita pastorum. Sed, quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorum est non temere vitam iudicare regentium. Neque enim frustra per semetipsum Dominus aes nummulariorum fudit, et cathedras vendentium columbas evertit (Joan. II): nimirum significans quod per magistros quidem iudicat vitam plebium, et per semetipsum examinat facta magistrorum, quamvis etiam subditorum vitia, quae a magistris modo vel similibus dissimulantur, vel nequeunt iudicari, ejus procul dubio iudicio reservantur. Igitur, dum salva fide res agitur, virtutis est meritum: si quid quod prioris est toleratur, debet tamen cum humilitate suggeri; si forte valeat, quod displicet, emendari. Sed curandum summopere est, ne in superbiam transeat iustitiae inordinata defensio, ne dum rectitudo incaute diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur, ne eum sibi praeesse quisque despiciat: quem fortasse

contigit, ut in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbiae subditorum mens a custodia humilitatis edomatur, si infirmitas propria incessanter attenditur. Nam vires nostras veraciter examinare negligimus; et quia de nobis fortia credimus, idcirco eos, qui nobis praelati sunt, districte judicamus. Quo enim nosmetipsos minus agnoscimus, eo illos, quos reprehendere nitimur, plus videmus. Singula haec mala sunt, quae saepe a subditis in praelatos, saepe a praelatis in subditos committuntur; quia et omnes subditos, hi, qui praesunt minus quam ipsi sunt, sapientes arbitrantur; et rursum qui subjecti sunt, rectorum suorum actiones dijudicant, et si ipsos regimen tenere contingeret, se potuisse agere melius putant. Unde plerumque fit ut et rectores minus prudenter ea, quae agenda sunt, videant; quia eorum oculos ipsa nebula elationis obscurat, et nonnunquam is, qui subjectus est, hoc, cum praelatus fuerit, faciat, quod dudum fieri subjectus arguebat. Et pro eo quod illa, quae judicaverat, perpetrat, saltem quia judicavit, erubescat. Igitur, sicut praelatis curandum est ne eorum corda existimatione singularis sapientiae locus superior extollat, ita subjectis providendum est ne sibi rectorum facta displiceant. Si autem magistrorum vita jure reprehenditur, oportet ut eos subditi, etiam cum displicent, venerentur. Sed hoc est solerter intuendum ne, quem venerari necesse est, si reprehensibilis est, imitari appetas; aut quem imitari despicias, venerari contemnas. Subtilis etenim via tenenda est rectitudinis et humilitatis, ut sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant, ut subditorum mens a servanda magisterii reverentia non recedat.

LIBER SEPTIMUS

IN III ET IV REGUM, A SALOMONE USQUE AD TRANSMIGRATIONEM BABYLONIS

CAP. I. De Diversis ferculis et equis Salomonis.

Salomonis cibus erat per dies singulos triginta cori similiae, et sexaginta cori farinae: decem boves pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium etc. (III Reg. IV). Salomon, id est pacificus et nomine, et serenissimo statu, regni Christum significat. Cibus Salomonis, refectio est Christi, qui pascitur fide et operibus, quae illi offeruntur quotidie ab Ecclesia. Triginta namque cori similiae fidem designant sanctae Trinitatis. Sexaginta vero cori farinae, perfectio boni operis. In senario namque Deus opus creationis perfecit. Decem boves pingues Decalogi praedicationem figurant, in Veteri Testamento. Viginti boves pascuales, duplicationem ejusdem praedicationis in Novo Testamento. Centum arietes, perfectam ecclesiasticam praelationem; venatio ferarum, captio avium, quarumlibet gentium et superbiorum et ferocium conversionem. Et habebat quadraginta millia praesepio equorum currilium, et duodecim millia equestrium, etc. Equi Salomonis, praedicatores Christi designant, quibus Christus per orbem terrarum vehitur, in quibus contra daemones praeliatur. Multitudo praesepiorum multitudinem librorum, tria millia parabolarum composuit.

CAP. II. De sapientia, praefectis, subjectis, et uxoribus Salomonis.

Dedit Deus sapientiam Salomoni: et fuit sapientior cunctis hominibus (III Reg. IV). Et in Christo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi (Coloss. II), et est sapientior cunctis angelis. Salomon quinque millia carminum fecit, et Christus sapientiam homini, per quam quinque sensus corporis regat, tribuit. Salomon de cedro et hyssopo, de jumentis et volucris, et de reptilibus disputavit; et Christus omnia novit; et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; et rerum cunctarum rationes multiformiter nobis exposuit. Duodecim praefecti Salomonis ministrant domui ejus annonam, et duodecim apostoli administrant doctrinam sanam. Salomoni subjecti erant principes diversorum regnorum, et Christo subjecti sunt praelati Ecclesiarum diversarum, et reges omnes orbis terrarum. Venit ad Salomonem regina austri ut audiret sapientiam ejus (III Reg. X), et venit ad Christum gentilitas ut audiret sapientiam ejus. Praesentavit regina austri Salomoni aromata multa, et Ecclesia Christo, gratia ejus sanctificata, praesentat virtutes et bona opera, longe lateque per bonam opinionem redolentia. Habuit Salomon quasi septingentas reginas, et trecentas concubinas, et Christus habet fideles animas per septiformem gratiam renatas, et per fidem sanctae Trinitatis praeclaras.

CAP. III. De aedificatione templi.

Salomon aedificavit templum (III Reg. VI), et Christus aedificavit Ecclesiam. In aedificatione templi, fuerunt artifices latomi, lignorum caesores (II Paral. III); in aedificatione vero Ecclesiae, sunt artifices, praedicatores et doctores. Triplicem autem materiam misit Salomon in constructionem templi: lapides, ligna, aurum. Lapidem, significant fidei firmitatem; ligna, spei sublimitatem; aurum, charitatis fulgorem. Quarto anno regni, Salomon coepit templum aedificare. Et per praedicationem quatuor Evangeliorum, sancta Ecclesia ex Judaeis et gentibus coepit adunari. Misit Hiram Salomoni ligna cedrina de Libano praecisa, et abiegna, quae in domo Domini ponerentur (III Reg. V); quia conversa gentilitas misit ad Dominum viros in saeculo claros, sed securi increpationis de monte superbiae ejectos et humiliatos, quia ad notitiam vel normam Evangelii praedicatione veritatis instituti, in aedificio Ecclesiae pro suo quisque merito collocaretur. Misit etiam artifices, id est philosophos ad veram sapientiam conversos, qui populis regendis gratia eruditionis praeponerentur, qualis fuit temporibus apostolorum Dionysius Areopagita, et postea Cyprianus doctor egregius et martyr fortissimus. Misit quoque aurum, viros sapientia et ingenio claros, pro quibus exspectat dona coelestis gratiae. Misit autem Salomoni Hiram triticum, scilicet verbum Dei; misit oleum, charitatem scilicet vel unctionem Spiritus sancti. Tria tabulata tres ordines designant in sancta Ecclesia conjugatorum, continentium, virginum. Nil erat in templo, quod auro non tegetetur; quia nihil est in sancta Ecclesia quod charitate non tegatur, si non extra ipsam, et non in ipsa esse iudicatur. Deaurata erat porta ejus, quia Patres Veteris Testamenti per charitatem Deo placuerunt. Deauratum ipsum templum, quia eadem charitas diffusa est in cordibus nostris. Deaurata domus interior, quia in coelesti patria charitas regnat. Quod autem coenacula auro dicuntur recta, ad idem respicit. Varias coelaturae, variae sunt virtutes Ecclesiae. Mare aeneum, significat baptismum; Salomon septem annis templum

aedificavit, et octavo anno perfecit et dedicavit, quia Christus sanctam Ecclesiam in praesenti saeculo, quod septem dierum curriculo volvitur, vivificat, et post resurrectionem octonario beatitudinis glorificat. Mensa aurea, est sacra Scriptura, intelligentia spirituali clara. Diversa templi vasa, diversae sunt animae variis donis Sancti spiritus repletae. Verum quod in Tyro ligna, et lapides praeparabantur et sine sonitu malleorum et ferramentorum in templo ponebantur, designat quod nos in mundo per tribulationes ad justitiam reformamur, in patria coelesti secundum merita tranquille praemiis remuneramur.

CAP. IV. De libertate Israel et servitute alienigenarum.

Universum populum, qui non fuerat de Israel, fecit Salomon tributarium; de filiis autem Israel non constituit servire quemquam. Sed erant viri bellatores ministri ejus, et principes, et duces (III Reg. IX). Universum populum, qui non fuerat de Israel filiis, facit pacificus noster tributarium cum eis, qui non sunt de numero filiorum, sed in servili conditione utitur ad proprium negotium. Tales licet in multis adversentur, tamen frequenter usibus Ecclesiae serviunt, cum in praesenti tempore de rebus suis solatia praebent aliis. Qui non ancillae filii sunt, sed liberae, ut quos Dei Filius sanguine liberavit: non constituit sub conditione servire, quia neminem cogit ritu gentili vivere, neminem caeremonias veteris legis temporibus Novi Testamenti servare. Constituit bellatores esse, qui contra spirituales nequitas scuto fidei et gladio spiritus dimicent, et ministros suos fieri, hoc est spirituale obsequium in bonis operibus sibi praebere, principes et duces, ut bene sibi principentur et carnis luxuriam doment, sive ut subditos sibi bene regant, et in semitis justitiae ducant.

CAP. V. De throno Salomonis.

Fecit Salomon rex thronum de ebore grandem, et vestivit eum fulvo auro nimis: qui habebat sex gradus; et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, et ut duae manus hinc atque inde tenentes sedile: et duo leones juxta manus singulas, et duodecim leonculi stantes super gradus hinc atque inde (III Reg. X). Solium Salomonis Ecclesia est, in qua pacificus noster regnans, judicia sua facere dignoscitur. Bene de ebore factum esse memoratur, quoniam elephas, cujus ebur dant ossa, inter quadrupedia sensu plurimum valet, et temperanter miscetur feminae suae, et conjugē gravida non utitur, hoc pudicis aptatur: qui per castitatem Christi praecepta sequuntur. Hanc, id est Ecclesiam vestivit auro, quia splendorem gloriae suae in ea per miracula clarescere facit. Et habebat sex gradus. Sex diebus perfecit Deus mundi ornatum, qui numerus perfectione sua, perfectionem bonorum operum designat. Septima requievit Deus, et quia sex aetatibus mundus constat, in quibus licet operari, quisquis coelestem patriam desiderat, bonis operibus insistat, et festinet ascendere. Rotunditas throni in parte posteriori, significat requiem aeternam: quae post hanc vitam sanctis est parata, ut quisquis hic bene laborat, remuneratus perenni quiete perfruatur. Manus tenentes sedile, significant solatia divinae gratiae, quae Ecclesiam ad coeleste regnum provehunt. Hinc et inde, quia in utroque testamento hoc praedicitur, quod nisi divino adjutorio aliquid boni perfici non potest. Per leones duos, patres utriusque Testamenti figurantur, qui fortitudine animi sibi et aliis dominari didicerunt. Hi juxta manus stabant, quia sancti patres quidquid boni fecerunt, non sibi, sed Deo deputaverunt. Unde: Non nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam (Psal. CXIII). Per leonculos praedicatorum ordo signatur, apostolicam doctrinam sequens. Hi supra sex gradus hinc atque inde stant, quia per bonorum operum gressus, hinc et inde doctrinis et exemplis eminere certant.

CAP. VI. De Roboam.

Respondit Roboam populo dura, relicto consilio seniorum, quod ei dederant, et locutus est eis secundum consilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum vestrum; ego autem addam jugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis; ego autem caedam vos scorpionibus (III Reg. XII). Roboam significat malos rectores in Ecclesia, qui terrenis cupiditatibus dediti, et delectati in multitudine obsequentium, non condignam habent sollicitudinem sibi commissorum. Interpretatur Roboam latitudo populi, quia tales spatiosam et latam viam gradiuntur, quae multos ducit ad mortem. Relicto sanctorum Patrum consilio, quorum dicta et exempla ad celsitudinem tendunt, illis obtemperat, qui juvenilibus desideriis mancipati, laudibus iniquis et adulationibus gravant. Quibus etiam minatur Sapiencia, dicens: Vae tibi terra, cui rex est puer, et cujus principes mane comedunt, et econtrario beata terra, cujus rex est nobilis, et cujus princeps vescitur in tempore suo (Eccle. X).

CAP. VII. De Jeroboam.

Dixit Jeroboam in corde suo: Non revertetur ad me regnum David, si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem, et convertetur cor populi hujus ad dominum suum Roboam regem Juda, et interficiet me, et revertetur ad eum. Et excogitato consilio, fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ascendere Jerusalem. Ecce dii tui, qui eduxerunt te de terra Aegypti (III Reg. XII). Jeroboam qui decem tribus a templo Dei separans ad idololatriam perduxit, significat haereticos qui unitatem fidei catholicae haeresibus scindunt, ac sic cultui malignorum spirituum subdunt. Jeroboam interpretatur dijudicans. Haeretici enim dijudicare populum videntur, cum erroris sui sequaces faciunt. Tollunt decem scissuras, cum decem praecepta legis violando corrumpunt. Et una tribus cum sobole David remansit, dum sors electorum in regula fidei catholicae permansit, quia unus Dominus, una fides, unum baptisma (Ephes. IV).

***CAP. VIII. De eo quod scriptum est:
“Demetam posteriora Baasa.”***

Ecce, ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domus ejus (III Reg. XVI). Demetit Dominus posteriora cujuscunque iniqui, cum peccata post finem vitae ulciscitur; demetit Dominus posteriora domus ejus, cum imitatore ejus aeternis cruciatibus damnat. Quicumque ergo usque in finem vitae suae in pravis operibus perseverat, posteriora illius demetuntur, quia de terra viventium succidetur.

CAP. IX. De reaedificatione Jericho.

Aedificavit Ahiel de Bethel Jericho. In Abiram primitivo suo filio fundavit eam, et in Segoth novissimo suo posuit portas ejus (III Reg. XVI). Ahiel, vivens Deo; Bethel, domus Dei interpretatur. Ahiel igitur de Bethel destructa a Josue atque anathematizata Jericho moenia restaurat, cum qui in Ecclesia habitum religionis assumpserat; abjecta scelera, quae ei Dominus Jesus in die baptismatis donaverat et quas prius anathematizaverat diaboli pompas, luxuriose repetit. Cumque errorum dogmata, vel gentilium fabulas, veritati ecclesiasticae, qua imbutus erat, praefert, quasi de Bethel egrediens, ruinas Jericho reficit. Is et fundamenta fidei, a quibus bona aedificia inchoare et claustra bonae actionis quibus perfici debuerat, perdit.

CAP. X. De Elia et torrenti Carith.

Abiit Elias, et sedit in torrente Carith, qui est contra Jordanem. Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane et vespere, et bibebat de torrente. Post dies autem aliquantos siccatus est torrens (III Reg. XVII). Absconditus Elias noster Christus, in torrente Carith, qui interpretatur calvus, de torrente bibit, cum in Calvariae loco ubi abscondita est fortitudo ejus (Habac. III), de torrente mortalitatis nostrae gustavit. Corvi pascebant Eliam deferentes ei panem, et carnes, cum gentilitas de nigredine peccatorum veniens, Christo salutem nostram esurienti; panem fide, et carnes, id est spem resurrectionis per gratiam ejus illuminata offert. Mane scilicet, in initio praedicationis evangelicae. Vespere, cum eadem usque in finem mundi servans incontaminatam, carnis resurrectio venienti judici praesentatur. Post dies aliquot siccatus est torrens, quia consummato cursu praesentis vitae, absorpta erit mors in victoriam, et jam non erit mors neque luctus neque clamor, quia prima abierunt (Apoc. XXI).

CAP. XI. De Elia et vidua Sareptana.

Factum est verbum Domini ad Eliam, dicens: Surge, vade in Sareptam Sidoniorum, et mane ibi: praecepi enim mulieri viduae, ut pascat te (III Reg. XVII). Vidua Sareptana sanctam designat Ecclesiam, quae quasi vidua erat, quandiu adventum Salvatoris exspectabat. Venit Elias ad viduam, dum Christus per mysterium incarnationis venit ad Ecclesiam. Mulier vero duo ligna collegit, quando sancta Ecclesia fidem passionis recepit. Modicum farinae significat imperfectionem cognitionis de divinis, et parum olei insufficientiam exprimit gratiae. Venit Elias et suffecit farina et oleum, quia in adventu Christi multiplicata est scientia, et multiplicatum est gratiae donum. Mulier Eliam pascit, dum sancta Ecclesia Christum fide et bonis operibus reficit. Tres anni famis significant defuisse sanctae Trinitatis fidem. Sex menses ad opus bonum pertinent, quod penitus ab hominibus desierat, sicut scriptum est: Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum (Psal. XIII). Suscitavit Elias viduae filium, quando Christus redemit genus humanum. Per Eliam quoque ascendit abundantia pluviae, quando per Christum perfusus mundus rore coelestis gratiae. Vidua igitur, Ecclesia; Elias, Christus; ligna, crux; farina, scientia; oleum, gratia; tres anni famis, imperfecta cognitio Trinitatis; sex menses, defectus boni operis; resuscitatio filii, redemptio generis humani; largitas pluviae, plenitudo gratiae.

CAP. XII. De Elia et prophetis Baal.

Curavit Elias altare, et tulit duodecim lapides, et aedificavit ex eis altare: et fecit aquaeductum in circuitu: et posuit desuper ligna, et obtulit Domino holocaustum, et exclamavit populus, dicens: Dominus ipse est Deus (III Reg. XVIII). Redemptor noster contra mundi principem et satellites ejus decertans altare Domini, quod destructum fuerat, id est fidelium corda, a labe iniquitatis purgans, aram Deo dedicat quae ex duodecim lapidibus constructa memoratur; quia, ex iis qui propheticam fidem seu doctrinam sequuntur, gratissima Deo ara constituitur, in qua sacrificium laudis, in odorem suavitatis offertur. Fecit aquaeductum ex contrito scilicet corde, et humiliato spiritu, flumina producendo lacrymarum, pro timore gehennae et desideratione vitae aeternae. Ibi etiam ponit ligna, quia sanctorum dicta vel facta ad exemplum credentibus constituit. Divisitque per membra bovem, et posuit subter ligna, cum omnes actus suos ad exemplum sanctorum Patrum, formare docuit fideles. Jussit super holocaustum, et super ligna, semel, iterum, tertio, aquam infundere, quia omni tempore est necesse verba, cogitationes et opera nostra in ipsa compunctione lacrymarum moderari; et non prius cessare, quam fossae aquaeductus repleantur, id est donec futurum gaudium praesenti moerori succedens perfecte repleatur: sicque erit illud, quod sequitur. Cecidit ignis Domini, et voravit holocaustum, quando discrimen judicis futurum, dicta ac facta, ac totam vitam nostram perfecte examinans, probando nos, sicut igne probatur argentum (Prov. XVII), immortales ac sanctos factos in sedem collocabit aeternam, id est perpetuam, et ad instar israeliticorum populorum in aeternum gratulando cantabimus: Dominus ipse est Deus (Psal. XCIV).

CAP. XIII. De interfectione prophetarum Baal.

Duxit Elias prophetas Baal ad torrentem Cison, qui interpretatur duritia eorum, et interfecit eos ibi (III Reg. XVIII). Sic Redemptor noster, adveniente die iudicii, mittet angelos suos, et colligent omnia scandala de regno ejus, et mittent eos in stagnum ignis, ubi cruciabuntur secundum duritiam, et impenitens cor eorum (Apoc. XX). Et facta est pluvia grandis. Postquam Christus mortem gustavit, et victor de mundo ad coelos ascendit, imbrem gratiae divinae per septiformem Spiritum de supernis ad terram misit, qui nos a peccato mundaret, et spirituales fructus gignere faceret.

CAP. XIV. De fuga Eliae coram Jezabel, et de junipero.

Timens Elias minas Jezabel, relicto puero, perrexit in desertum viam unius diei, et resedit sub junipero (III Reg. XIX). Sancti viri, qui sublevatione Spiritus ad superna rapiuntur, quandiu in hac vita sunt, ne superbiant, tentationibus rapiuntur. Hinc est quod Elias, cum tot virtutibus profecisset, Jezabel postmodum quamvis reginam, tamen mulierem fugit; et qui mortuos suscitabat, venturum praevidens iudicium, clamabat alia quoque praeclara faciebat, timore percussus de manu mulieris mortem fugit, de manu Dei mortem petiit, nec accepit. In virtutibus Eliae potentia pollebat; in infirmitatibus suis quod de se poterat, agnoscebat. Ibi offendebat, quod acceperat; hic quod acceperat, custodiebat. In miraculis monstrabatur, in infirmitatibus servabatur. Elias propheta Domini, vita et miraculis clarus, quemlibet designat fidelem. Achab, rex impius, Domini et praeceptorum ejus adversarius, diabolum significat, qui rex est super omnes filios superbiae. Jezabel, mulier impudica et Eliae semper inimica, immunditiam exprimit carnis, quae semper justum persequitur et ejus actibus inimicatur. Cujus minis Elias, id est fidelis, nonnunquam perterritus, quamvis virtutibus et multis bonis operibus prius claruerat: prophetas enim delevit Baal, id est omnem infidelitatem et haereticam pravitatem de corde suo repulit, et pluviam de coelo, id est gratiam coelitus sibi dari meruit, timens tamen ne occasio veniat, et eum Jezabel, id est luxuria, occidat. Obediens autem apostolico consilio, qui dicit: Fugite fornicationem, fugit quoque saecularem habitum, et conversationem mundi dereliquit, et in desertum vadit, qui habitum et vitam religionis assumit. Desertum est vita spiritualis atque religio, quia a multis deseritur, et a paucis incolitur. Dimisit autem Elias puerum, et solus desertum intravit, quia justum est, ut fidelis quisque, spiritualem conversationem ingrediens, cuncta puerilia, et vana, et frivola derelinquat, et nec comedendo, nec bibendo, nec loquendo, nec aliis actibus suis quidquam pueriliter agat. Possumus enim per juniperum sub qua Elias resedit alicujus ordinis asperitatem, sicut est

monachorum canonicorum, vel clericorum regularium, vel cujusque alterius professionis, signare. Videtur namque quaelibet professio ordinis, sicut juniperus, quosdam asperitatis aculeos habere, qui videlicet sunt cultus claustrum, taedium silentii, timor praelati, disciplina capituli, abstinentia cibi, et si qua sunt similia, quae per suae asperitatis adversitates pungere possunt. Sunt et alii juniperi hujus aculei: acerrimae scilicet et importunae cogitationes, vel tentationes, quae more spinarum teneritudinem animorum pungunt.

Quatuor autem sunt tentationum modi. Alia est tentatio levis et occulta, alia levis et manifesta, alia gravis et occulta, alia gravis et manifesta. Tentatio levis et occulta est quando aliquis leviter tentatur, et tamen nondum intelligit an malum sit illud de quo tentatur; verbi gratia: quando aliquis de officio sive praelatione leviter tentatur, levis tentatio est et occulta, quia nescit an sibi expediat id quod desiderat. Tentatio levis et manifesta est quando aliquis leviter tentatur, et manifeste de malo tentatur; verbi gratia: quando aliquis de fornicatione leviter tentatur, tentatio levis est, quia leviter tentatur; et manifesta, quia manifeste de malo est. Tentatio gravis et occulta est quando aliquis graviter tentatur et tamen non novit an noxium sit sibi illud de quo tentatur; verbi gratia: quando aliquis de praelatione, vel alio ministerio graviter tentatur, gravis est tentatio, quia graviter tentatur; occulta, dum nescit quod ibi lateat diabolica fraus. Ad hoc enim diabolus de exaltatione tentat, ut per exaltationem magis corrumpat ad damnationem. Tentatio gravis et manifesta est quando aliquis graviter et manifeste de malo tentatur; verbi gratia: quando aliquis de fornicatione graviter tentatur, tentatio gravis est, quia graviter tentatur; et manifesta, quia manifeste de malo est. Quos scilicet tentationis modos Psalmista bene designat, ubi dicit: Non timebis a timore nocturno. A sagitta volante per diem, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et daemonio meridiano (Psal. XC). Tentatio namque levis et occulta timor est nocturnus. Tentatio levis et manifesta sagitta volans in die. Tentatio gravis et occulta negotium perambulans in tenebris est. Tentatio autem gravis et manifesta

incursus et daemonium meridianum. Isti itaque tentationum modi: sunt istius juniperi scilicet ordinis aculei, qui more aculeorum teneritudinem pungunt animorum, et nonnunquam lacerant corda bonorum: non quia ordo malus fit, sed diabolus tanto acrius justum per tentationes pungit, quanto eum ad sublimiora et secretiora per habitum et vitam ordinis cernit transire. Recte igitur secundum supradicta ordo religiosorum junipero comparatur, dum variis asperitatibus et tentationibus pungere approbatur. Ad hanc denique juniperi umbram venit Elias, quando aliquis saecularia fugiens, ordini alicujus asperitatis se submittit. Animae vero suae, ut moriatur petit, quando mori penitus mundo et vivere Deo concupiscit. Qui tamen non mortem, quam petit, sed dormitionem, quam non petit, invenit, quia plerumque religiosus diversis in spirituali conversatione fatigatus tentationibus et adversitatibus, in profectu virtutum et bonorum operum torpescit. Angelus autem custos et excitator Eliae, est praelatus custos et exhortator fidelis animae sibi subjectae. Qui, dum Eliam, id est animam sibi creditam, conspicit dormire sub junipero, id est sub ordine torpescere, statim excitat, pascit et potat; dum eum ad meliora admonet, et de sacra Scriptura difficiliora quae designantur per pastum, et facilia quae figurantur per potum docet. Elias quoque excitatus comedit et bibit, dum admonitus sub verbis loquentis patienter acquiescit, nec his, quae dicuntur, contradicit. Rursum vero obdormit, quia nonnunquam subjectus multis taediis affectus post primam admonitionem et eruditionem iterum tepescit. Sed Elias per angelum secundo excitatur et pascitur, dum subjectus per prudentem et fidelem praelatum iterum admonetur et instruitur: Surge, inquit, comede; grandis tibi restat via. Quasi diceret: Si confidis in solo ordine, scias nil tibi prodesse saeculum tantum corporaliter derelinquere, coram oculis humanis solummodo habitum religionis palliatum exhibere; stude per virtutes ultra proficere, per opera misericordiae proximis subvenire. Lege, meditare, psalle, ora, operare, grandis tibi restat via, quia parum adhuc profecisti et multum habes proficere. Comedit denique Elias, et bibit, et vadit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus,

usque ad montem Dei Oreb, dum subjectus per eruditionem bene confortatus in prosperitatibus quasi in diebus, et adversitatibus quasi in noctibus, per virtutum exercitationem et bonorum operum exhibitionem proficiens, et quaternarium Evangelii et denarium legis perficiens ad culmen sublimitatis venit, ubi recte in ostio speluncae dicitur stare, dum paratus est quandocunque Dominus eum vocaverit de carne exire.

CAP. XV. De visione Eliae in monte.

Ecce Dominus transit: et spiritus grandis, et fortis, subvertens montes, et conterens petras ante Dominum. Non in spiritu Dominus, et post spiritum commotio; non in commotione Dominus, et post commotionem ignis: non in igne Dominus, et post ignem sibilus aurae tenuis (III Reg. XIX). Spiritus quippe ante Dominum subvertit montes et petras conterit, quia pavor, qui ex ejus adventu irruit, et altitudinem cordis nostri dejicit, et duritiem liquefacit. Spiritum vero commotio sequitur, cum post ipsum pavorem cor nostrum ad meliora promovetur. Commotioni etiam ignis succedit, cum divinus amor, post emendationem cor calefacit. Spiritui vero commotioni, et igni non inesse Dominus dicitur; esse vero in sibilo aurae tenuis non negatur; quia nimirum, cum mens in contemplationis sublimitate suspenditur, quidquid perfecte conspiciere praevalet Deus non est. Cum vero subtile aliquid conspicit, hoc est, quod de incomprehensibili aeternitatis substantia audit. Quasi enim sibilum tenuis aurae percipimus, cum saporem in circumscriptae veritatis contemplatione subita, subtiliter degustamus. Tunc ergo verum est quod de Deo cognoscimus, cum plene nos aliquid de illo cognoscere non posse sentimus. Unde bene illic subditur: Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, et ingressus stetit in ostio speluncae. Post aurae tenuis sibilum vultum suum propheta pallio operuit, quia in ipsa subtilissima contemplatione veritatis quanta ignorantia homo tegatur agnoscit. Vultui namque pallium superducere, est, ne altiora mens quaerere audeat, hanc ex consideratione propriae infirmitatis velare, ut nequaquam intelligentiae oculos ultra se praecipitanter aperiat, sed ad hoc, quod apprehendere non valet, reverenter claudat. Qui haec agens, in speluncae ostio stetisse describitur. Quid namque spelunca nostra est, nisi haec nostrae corruptionis habitatio? Sed cum aliquid percipere de cognitione divinitatis incipimus, quasi jam in speluncae nostro ostio stamus. Quia enim progredi perfecte non possumus, ad cognitionem tamen veritatis inhiantes, jam aliquid de libertatis aura captamus. In

ingressu ergo speluncae stare, est represso nostrae corruptionis obstaculo, ad cognitionem veritatis incipere exire.

CAP. XVI. De custodia humilitatis.

Dixit Elias ad Dominum: Altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio; et derelictus sum ego solus (I Reg. XIX). Tanto prophetae quid difficile fuit agnoscere, in hoc mundo famulos remansisse Deo? Sed qui humilis etiam occulta Dei noverat, elatus etiam aperta nesciebat. Unde certum est quod humilitatis se radio illuminat, qui aliorum bona sublimiter pensat; quia, dum ea quae ipse fecit facta foris et ab aliis conspicit, eum, qui de singularitate intus erumpere nititur, superbiae tumorem premit. Hinc est quod voce Dei, ad Eliam solum se existimantem dicitur: Reliqui mihi septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, ut se non solum remansisse cognosceret, et elationis gloriam, quae de singularitate surgebat, abdicaret.

CAP. XVII. De eo quod Elias unxit Eliseum.

Profectus Elias de monte, reperit Eliseum filium Saphat arantem in duodecim jugis boum, et ipse in duodecim jugis arantibus unus erat. Cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super eum. Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, et ait: Osculer, oro te, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te (III Reg. XIX). Elias profectus reperit Eliseum filium Saphat arantem in duodecim jugis boum, cum Redemptor noster descendens de coelo, divino iudicio acquisivit populum adhuc terrenis actibus inhiantem, in quo salutem fecit, cum eum ad fidem convertit. Elias enim interpretatur Dominus Deus; Saphat, iudicantis vel indicantis, Eliseus, Dei mei salus. Super quem propheta pallium suum misit cum Dominus populum fide catholica induit. Unde Apostolus: Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis (Galat. III). Relictis bobus cucurrit post Eliam, quia Redemptoris voce audita: Nisi quis renuntiaverit omnibus quae possidet, non potest ejus esse discipulus (Luc. XIV). Statim cessavit terrenis lucris inhiare, et saecularibus desideriis deservire, et sic aliis verbum vitae praedicavit. Hoc est enim osculari patrem et matrem: quoscunque potest de Judaeis, sive de gentibus sermone velle corrigere.

CAP. XVIII. De pugna Benadab contra Israel.

Benadab, rex Syriae, congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et currus, et equos: et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsedit eam. Et ecce propheta unus dixit ad Achab: Multitudinem hanc tradam in manum tuam. Et ait Achab: Per quem? dixitque ei-Per pedissequos principum provinciarum (III Reg. XX). Benadab significat diabolum, qui diversos exercitus malignorum spirituum, ad subvertendum populum Dei contrahit, sed per pueros principum Israel vincitur, id est, per bonos doctorum auditores, quia id quod aure audiunt, factis complent. Antiquus hostis in fugam convertitur: quia, qui utriusque Testamenti scientiam perfecte tenent, et Trinitatis fidem cum gemina charitate conservant, hi apti militiae summi regis esse comprobantur; fugit Benadab rex Syriae cum equitibus. Benadab, id est diabolus, princeps iniquorum quorum oculi sublimes sunt: in equo superbiae suae confidens, cum equitibus scilicet cum omnibus superbis, quia ipse est rex super omnes filios superbiae (Job XLI), ab exercitu Christi superatus, in fugam vertitur, et rex Israel percutit equos et equites, quia Rex regum nequitias spirituales obruit, humani generis peccata delendo.

***CAP. XIX. De eo quod dictum est a servis regis
Syriae: "Dii montium, sunt dii Israel."***

Servi regis Syriae dixerunt ei: Dii montium sunt dii Israel; ideo superaverunt nos. Sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos (III Reg. XX). Diabolus, licet a sanctis saepius vincatur, tamen iterum instaurat praelium contra eos, et dum uno modo vincitur, alio modo statim vincere conatur. Diabolus namque et maligni spiritus, si in spiritualibus vincuntur, in corporalibus bellum parant, satagentes ut animas de supernis ad ima praecipitent, quo facilius vincant. Si viderint coelestia desiderare, terrena ad amandum ingerunt; si prosperitate concessa gratiae Dei agantur, student ut per adversa frangantur. Sed, sicut Syri, ita daemones, ubi superare confidebant, ibi prostrati sunt.

CAP. XX. De Eliseo, et pallio Eliae.

Stetit Eliseus super ripam fluminis Jordanis, et pallio Eliae, quod ceciderat ei, percussit aquas, quae non sunt divisae. Et dixit: Ubi est Deus Eliae, etiam nunc? Percussitque aquas, et divisae sunt hinc atque illinc, et transiit Eliseus (IV Reg. II). Elevatio Eliae ascensionem Domini significat. Pallium Eliae incarnationem Domini, per quam lethi fluvium dirupit, nobisque transitum ad vitam paravit. Hoc Eliseus post transitum Eliae retinuit, quia fidem incarnationis Ecclesia reservavit post ascensionem Christi, per quam praesentis vitae fluctus transire satagit. Sed, sicut Eliseus nonnisi invocato Deo Eliae, aquas divisit, ita Ecclesia nisi per invocationem nominis Christi, virtutes nullas facere potest. Deus enim est, qui operatur in nobis et velle et perficere (Philipp. II).

CAP. XXI. De eo quod vir Dei maledixit pueris in Bethel.

Ascendit Eliseus in Bethel. Cumque ascenderet per viam pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei dicentes: Ascende calve, ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini. Egressi sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros (IV Reg. II). Eliseus interpretatur salus Dei. Huic, id est Christo, illuserunt Judaei exaltato in cruce in Calvariae loco. Qui dum illuserunt ei, stulte et pueriliter egerunt; sed postquam Christus ascendit in Bethel, id est in domum Dei, in quadragesimo anno immisit duos ursos de filiis gentium, Vespasianum et Titum, qui crudeli strage eos dejecerunt, et ibi sanguis eorum effusus est, ubi Dominum suspenderunt.

CAP. XXII. De aqua trium regum exercitibus a Domino data.

Perrexerunt rex Israel, et rex Juda, et rex Edom, ut pugnarent contra Moab; nec erat aqua exercitui (IV Reg. III). Tres reges bellantes rectores sunt fidelium, qui per Trinitatis fidem, contra mundi principem et populum ejus, philosophos, haereticos, schismaticos atque omnes iniquos armis spiritualibus confligunt. Moab interpretatur de patre, et convenit eis ad quos Dominus dixit: Vos ex patre diabolo estis (Joan. VIII). Hi adversantur Ecclesiae, minis, persecutionibus, dolo; sed per Christum (qui est caput nostrum, scilicet Christianorum) effugantur. Et ait Eliseus: Facite alveum torrentis hujus fossas et fossas. Haec enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam, et alveus replebitur aquis, et bibetis vos, et familiae vestrae et jumenta vestra. Fossas in alveo torrentis facit, qui profunda mysteria de Scripturis quaerit, quae absque pluvia et vento aqua replentur, quia saepe absque humano solatio, sapientiam confert suis investigatoribus potentia divina, unde Joannes dicit: Non necesse habetis, ut aliquis vos doceat: sed sicut unctio ejus docet, vos de omnibus (I Joan. II). Unde bibent homines, et jumenta (Num. XX), id est doctrinam accipient ingeniosi et simplices. Parum hoc est in conspectu Domini; insuper tradet etiam Moab in manus vestras, et percutietis omnem civitatem munitam. Non enim sufficit viro Dei abdita mysteria Dei scire, quin etiam debet ea praedicare aliis viris, et contradicente redarguere, quibus promissa est cuncta de hoste victoria ut percutiant omnem civitatem. Civitas saecularis est prudentia, in qua philosophi et haeretici confidunt: haec per praedicatores subvertuntur. Lignum fructiferum succiditis: lignum scilicet quod non facit fructum bonum, sed mortiferum, quod futuro examine succisum pabulum fiet ignis aeterni. Fontes aquarum obturantur, cum haeresiarchae cum suis sequacibus per catholicos damnantur. Agrum egregium operietis lapidibus: agri egregii operiuntur lapidibus, cum venustas locutionis haereticae et philosophiae anathematis pondere obruitur. Remanent tamen muri fictiles, id est falsae rationes quae a fundibulariis, id est

sanctis praedicatoribus ad nihilum rediguntur.

CAP. XXIII. De muliere, quae clamavit ad Eliseum.

Mulier quaedam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens: Servus tuus, vir meus, mortuus est, et tu nosti, quia servus tuus fuit timens Deum: et ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui Eliseus dixit: Quid vis, ut faciam tibi? dic mihi quid habes in domo tua? At illa dixit: Non habeo, ancilla tua, quidquam in domo mea, nisi parum olei quo ungar. Cui ait: Vade, et pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. Et ingredere, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, et filii tui, mitte inde in omnia vasa haec, et cum plena fuerint, tolles (IV Reg. IV), etc. Mulier ista, sancta Ecclesia est mater duorum populorum, Judaici et gentilis. Quae prius ex perverso opere, consentiendo callidi spiritus persuasioni, quasi quemdam nummum peccati a creditore accepit, et duos, quos in fide genuit amittere filios timebat, sed prophetae verbis, id est sacrae Scripturae praeceptis obediens, ex paulo quod habebat olei, vacua vasa infundendo replevit; quia, dum ab ore unius doctoris paulum quiddam de amore Trinitatis multorum vacuae mentes hauriunt, exuberante gratia unguentorum divini amoris, usque ad summum replentur; et jam nunc multorum corda, quae prius erant vasa, unctione spiritus plena sunt, quae ex paucitate olei solummodo infusa videbantur. Quod cum aliis atque aliis datur, et ab auditoribus fides accipitur, erepta mulier, id est sancta Ecclesia, jam sub creditoris sui debito non tenetur.

***CAP. XXIV. De tabernaculo, quod aedificaverunt
Sunamitis et vir ejus Eliseo.***

Dixit Sunamitis ad virum suum de Eliseo: Animadverto quod vir sanctus Dei est iste, qui transit per nos, et manet. Faciamus ergo ei coenaculum parvum, et ponamus in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut, cum venerit ad nos, maneat ibi (IV Reg. IV). Eliseus, qui interpretatur salus Dei, et nominis interpretatione, et miraculorum operatione, et virtutum exercitatione, et bonorum operum exhibitione, et honestate, et conversationis sanctitate, et post mortem mortui resuscitatione Christum significat. Sunamitis, quae interpretatur captiva, coccinea, animam exprimit quam Christus de captivitate diaboli sanguine suo redemit. Eliseus saepe venit ad Sunamitidem feminam, qui Christus saepe multis modis venit ad animam. Venit per creaturarum contemplationem; venit per miraculorum operationem; venit per internam inspirationem; venit per adversitatem; venit per prosperitatem; venit mala comminando; venit bona promittendo; venit mala auferendo; venit bona conferendo; venit per cognitionem veritatis; venit per amorem virtutis. Venit Christus ad animam spiritualiter, eam visitando, hospitatus apud eam, illam certificando; aliquando transit, illi gratiam subtrahendo. Ex parte enim gratiam subtrahit, ut humilietur mens, quae de se nimis sublimia sentit; sed iterum redit, dum iterum infundit. Vir mulieris hujus viduae, id est animae rationalis, intellectus est, qui viribus et sensu sibi insitis per naturam vel collatis per gratiam, animae debet praeesse, consulere, providere, eam regere, ducere, et ex ea progeniem virtutum et bonorum operum procreare. Cum hoc viro anima accipit consilium, dicens: Animadverto quod vir iste Dei sanctus sit, qui frequenter transit per nos. Vere sanctus est, quia Sanctus sanctorum est, et nemo, nisi per illum, sanctus est. Faciamus ei coenaculum parvum, et ponamus in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi. Coenaculum eo quod elevatur, spiritualem designat conversationem. Quam bene fecerat coenaculum istud huic Eliseo

Paulus qui de se, sibi que similibus ait: Nostra autem conversatio in coelis est (Philipp. III). Quod dicit parvum humilitatem significat. Deus enim superbis resistit; humilibus autem dat gratiam (Jac. IV). Et ideo fidelis anima, si aliquando facit magna, in conspectu Conditoris existimat parva. In lecto vero solemus a laboribus quiescere, et dormiendo visibilia ignorare. Recte ergo per lectulum contemplatio figuratur. In ea namque qui consistit, ab incursu tentationum et afflictione laborum quiescit, et internis intentus, quid exterius agatur, non attendit. Per mensam significatur Scriptura. Sicut enim mensa repletur cibus, sic sacra Scriptura repleta est sententiis, et aliam nobis refectionem tribuit per historiam; aliam per allegoriam; aliam per tropologiam; aliam per Vetus Testamentum; aliam per Novum. Sella namque designat eruditionem. Sedere autem solent doctores, qui alios erudiunt. Et bene mensam sequitur sella, quia justum est, ut qui Scripturam audiendo vel legendo didicit, aliis per doctrinam tribuat bonum quod agnovit. Candelabrum instrumentum est luminis. Habet autem candelabrum pedem inferius, et hastam super pedem erectam, et super hastam sphaerulam per circuitum, et super sphaerulam acumen, cui imponitur luminare. Pes vero candelabri habet tria brachia aequalis longitudinis, aequalis magnitudinis, unius formae, unius inter se distantiae. Significat ergo fidem sanctae Trinitatis. Qualis enim Pater, talis Filius, et talis Spiritus sanctus. Hasta candelabri, in eo quod recta est, exprimit aequitatis rectitudinem. In eo vero quod erecta est, erectionem bonae intentionis. Sphaerula significat circumspectionem mentis. Quasi namque sphaerula candelabro imponitur dum mens de se bene sollicita per circumspectionem sibi circumfertur. Superius acumen sanae rationis significat subtilitatem; luminare superpositum exprimit Christum; cera est humanitas; lumen, divinitas.

Facit igitur mulier Sunamitis consulens virum suum, id est anima fidelis per intellectum, Eliseo, id est Christo, coenaculum, per spiritualem conversationem, parvum, per humilitatem, et ponit lectulum, per contemplationem, et mensam, per Scripturarum

lectionem, et sellam, per morum eruditionem. Pōnit in eo quoque candelabrum veri luminis instrumentum, cujus facit pedem, per fidem sanctae Trinitatis; hastam, per rectitudinem aequitatis, et erectionem bonae intentionis; sphaerulam, per circumspectionem mentis; acumen, per subtilitatem rationis, quae debet semper luminari inesse, quia Christo semper debet inhaerere. Anima, quae sic novit praeparare Christo hospitium, Christum hospitem meretur habere, et per ipsum Filium possidere.

CAP. XXV. De resuscitatione filii mulieris Sunamitidis.

Mulier Sunamitidis sancta est Ecclesia. Jacuit mulier Sunamitidis ad pedes Elisei pro resuscitatione filii (IV Reg. IV), quia sancta Ecclesia humiliter in patribus Dominum oravit pro redemptione humani generis. Dominus autem, dum per Moysem legem dedit, quasi per puerum virgam misit; sed per virgam, id est terrorem legis mortuum suscitare non valuit, quia lex neminem ad perfectum ducit. Ipse superveniens super cadaver sternitur quia, cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (Philipp. II). Huc et illuc deambulat, quia et gentes, et Judaeos ad aeternam beatitudinem per fidem vocat. Super mortuum septies inspirat, quia per operationem divini muneris, gratiam septiformis Spiritus, in peccati morte jacentibus aspirat. Moxque is, quem virga suscitare non potuit, per amoris spiritum, puer ad vitam redit.

CAP. XXVI. De eo quod scriptum est: “Mors in olla.”

Erat fames valida in terra, et filii prophetarum habitabant coram Eliseo. Dixitque uni ex pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. Et egressus est unus in agrum, ut colligeret herbas agrestes invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas: et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti (IV Reg. IV). Fames ista famem significat audiendi verbum Dei; filii prophetarum filii sunt praedicatorum, qui habitabant coram Eliseo, id est Christo vel sancto praelato, in loco Christi posito. Collegit autem in ollam colocynthidas, id est agrestes concurbitas, qui litterae legis intentus, vel philosophis studiosus, vel amaritudinem de lege, et mortiferum de philosophis sumens intermiscet evangelicae veritati. Et in olla cordis coquens tale pulmentum, hoc est documentum praeparat auditoribus suis. Dicit enim Apostolus: Littera occidit (II Cor. V). Prudentia carnis, mors est; prudentia spiritus, vita (Rom. VIII). Hoc scientes fideles mortem in olla clamant. Sed farina in olla mittitur, cum scientia spiritualis in tale condimentum intromittitur, ut exclusa multitudine amaritudinis pastus fiat saluber.

CAP. XXVII. De eo qui viro Dei panes primitiarum tulit.

Vir quidam de Baalsalisa venit, deferens viro Dei panes primitiarum, et viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat (IV Reg. IV). Vir iste coetus est Patrum. Qui de Baalsalisa est, quia ternarium in confessione Trinitatis servat, Baalsalisa enim habens tertium interpretatur. Hic vir viro Dei panes primitiarum offert, cum Conditore gratia ejus inspiratus, offert libros compositos de origine creaturarum. Offert frumentum novum in pera, cum Novum Testamentum in Evangelii et apostolorum scriptis profert. Jubet Eliseus noster ministro, id est praedicatoribus, ut hoc fidelibus dispenset, et de thesauro proferat nova et vetera. Da, ait, populo, ut comedat (Joan. VI). Haec enim dicit Dominus: Comedent, et supererit (Matth. VIII). Quod mysterium legimus in fractione quinque et septem panum, ubi satiatis turbis collegerunt duodecim cophinos, sive septem sportas fragmentorum, quia nullus sacramenta Scripturae per omnia sic capit, quin ipsi satiato supersit, juxta verbum Domini.

CAP. XXVIII. De captiva puella, et de Naaman Syro.

De Syria egressi sunt latrunculi, et captivam duxerunt de terra Israel puellam, quae erat in obsequio uxoris Naaman (IV Reg. V). Latrunculi de Syria (quod est sublimitas) egressi sunt, cum cupiditate et diversis negotiis impliciti gentiles per totam terram vagabantur. Hi de terra Israel captivam duxerunt, quae de propheta testabatur, quia fama de Israel per negotiatores gentium translata, in toto orbe curiositati hominum (quam uxor Naaman significat) verum prophetam, et Salvatorem in Judaea manere patefacit. Audiens hoc Naaman, domino suo nuntiavit, cum iis ad quos notitia verbi pervenit; his, qui praesunt sibi, suggerunt scientiae spiritualis magnitudinem. Mittit rex Syriae litteras ad regem Israel pro salute servi, cum primatus gentium audiens Dominum esse in Israel, salutem suorum praevidens, legationem mittit in Judaeam, ut per apostolicam doctrinam Salvatoris fidem accipiat. Unde Cornelius de Caesarea in Joppen ad Petrum misit. Rex Israel scidit vestimenta sua (Act. X), quia sacerdotes Scribae et Pharisei rectores Judaeorum considerantes undique plebes ad Redemptorem convenire, quasi blasphemiam existimantes, scindebant vestimenta, sicut in Evangelio princeps sacerdotum fecit (Matth. XXVI). Veniat ad me, et sciat prophetam esse in Israel; et Dominus quos praescivit, hos et vocavit (Rom. VIII). Veniens gentilis populus ad domum Elisei sanctam, scilicet Ecclesiam, per nuntios, id est per evangelicos praedicatores accepit ut se in Jordane septies lavaret. renatus ex aqua et Spiritu sancto. Jordanis baptisma significat, quia in eo Salvator baptisma consecravit. Naaman lavationem [lotionem] Jordanicam despiciens, simplicitatem significat rudium, qui spiritualem non potuerunt intelligere efficaciam, quia animalis homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei (I Cor. II). Servi meliori consilio ad mandatum propheticum persuaserunt, quia saepe Dominus minori revelat quod melius est, quoniam Dominus acceptor personarum non est (Act. X), loco septies restituta caro est ejus sicut prius, quia mundatus in baptisate per invocationem sanctae Trinitatis, vel Spiritus

septiformis, quisque ad innocentis vitae infantiam redigitur. Quia in baptisate abrenuntiare Satanae, ac fidem Christi confiteri praecipimur. Negat Naaman se ultra diis sacrificaturum, promittit se Deo soli per omnia serviturum. Partem terrae sanctae tulit, quia baptizatos oportet Dominici corporis participationi confirmari.

CAP. XXIX. De lepra Naaman, quae adhaesit Giezi.

Secutus est Giezi post tergum Naaman. Qui cum vidisset illum currentem ad se, desilivit in occursum ejus de curru, et ait: Rectene sunt omnia? Et ille: Dominus meus misit me, dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim de filiis prophetarum; da eis talentum argenti, et vestes mutatorias duplices (IV Reg. V). Illorum, qui spiritualia dona, sacros scilicet ordines et bona Ecclesiae emunt vel vendunt, duo reperiuntur auctores, unus in Veteri Testamento, et unus in Novo. Giezi itaque in Veteri Testamento auctor probatur esse vendentium, et Simon Magus in Novo Testamento dignoscitur esse auctor ementium, quorum sequaces ab Ecclesia separantur, aeternis ignibus cruciandi.

CAP. XXX. De obsidione, et fame Samariae.

Congregavit Benadad rex Syriae universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. Facta est fames magna in Samaria (IV Reg. VI). Benadad et exercitus, est diabolus, et iniqui spiritus, Pagani, Judaei, haeretici, qui contra Ecclesiam bellum gerere excitant, et per tales affligitur populus Dei, qui est in Samaria positus, id est in divinae legis custodia. Fitque fames, cum non permittitur doctoribus praedicare verbum Dei. Sed, Eliseo revelante, id est Redemptore per Evangelium indicante, salus, quae a peccatoribus longe est (Psal. CXVIII), timentibus Deum prope esse scitur. Dicit enim Dominus: Gras modius similiae uno statere erit, et duo modii hordei statere uno (IV Reg. VII). Modius similiae, perfecta est mensura divinae sapientiae, quae est in Novo Testamento: duo modii hordei, sunt scientia legis et prophetarum, quae comparatur statere uno, hoc est fide catholica, in porta Samariae, id est praedicatione apostolica per quam intratur in Ecclesiam. Cessante turbine persecutionis, quae fit hodie, dabit Dominus cras, id est tempore futuro tranquillitatem, ut praedictio perfecte impleatur, Quatuor viri erant leprosi juxta introitum portae, qui dixerunt ad invicem: Venite transfugiamus ad castra Syriae. Fecerat autem Dominus in castra Syriae sonitum, et fugerant Syri. Cumque venissent leprosi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt, et biberunt. Tuleruntque aurum, argentum, et vestes, dixeruntque ad invicem: Haec dies boni nuntii est. Si tacuerimus, et noluerimus annuntiare usque mane, sceleris arguemur. Leprosi sunt qui, variis vitiis dediti vel erroribus implicati, foeditatem ex interna peste educentes ostendunt in cute. Hos Dominus saepe convertens ad fidem, et emundans a vitiis, verae salutis nuntios efficit. Unde Matthaeus ex publicano apostolus factus est. Apparuit Dominus post resurrectionem Mariae Magdalенаe, de qua ejecerat septem daemonia. Illa vadens nuntiavit his, qui cum illo fuerant, lugentibus. Leprosi in castra Syrorum refecti sunt; aurum et argentum asportaverunt, cum despecti hujus mundi philosophiae

operam dantes, et sensus humilitatem et sermonis venustatem acquirunt. Unde Ecclesiae usibus bene instructi, deservire possunt. Qui bene quatuor esse commemorantur, ut quatuor Evangeliorum eruditione imbuti, in quatuor mundi partibus fidei veritatem praedicent.

CAP. XXXI. De Jehu.

Dixit puer Elisei ad Jehu: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps. Et surrexit, et ingressus est cubiculum. At ille fudit oleum super caput ejus, et ait: Haec dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Dei Israel, et percuties domum Achab domini tui, ut ulciscar sanguinem prophetarum meorum, et sanguinem omnium servorum Domini de manu Jezabel (IV Reg. VI). Jehu designat gentium principatum. Quem Dominus destinavit, ut sacrilegam civitatem (quae prophetas, et Dominum prophetarum occidit, et apostolos ejus persecuta est) ultione justa perimeret, et sacerdotium (quod post Christum inaniter habuerat) destrueret, templumque subverteret, et impiam Synagogam, quae sanguinem sanctorum semper sitiebat, de regni culmine praecipitaret, et rectores illius interficeret.

CAP. XXXII. Quomodo Joas instauravit sartatecta.

Dixit Joas sacerdotibus: Omnem pecuniam, quae illata fuerit in templum Domini a praetereuntibus, quae offertur pro pretio animae et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini, accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione (IV Reg. XII). Secundum hanc similitudinem mandat Christus rex noster, ut doctores accipiant omnem pecuniam, quae a praetereuntibus justis, scientiae spiritualis, bonorum exemplorum, in thesaurum Domini confertur, per praedicatorum officia ad instaurationem templi spiritualis conferatur: quatenus ubicunque quid scissum per errorem, vel per vitia invenerint, restaurent, ne forte per negligentiam magistrorum depereat multitudo auditorum.

CAP. XXXIII. De scriba, et pontifice, et pecunia, et operariis.

Scriba legis, et pontifex effundebant, et numerabant pecuniam, quae inveniebatur in domo Domini, et dabant eam juxta numerum, atque mensuram in manus eorum qui praeerant caementariis in domo Domini (IV Reg. XII). Scriba et pontifex significant apostolos et summos doctores, quos principes in Ecclesia electio divina constituit: qui per discipulos suos verbi semina sparserunt per totum orbem, quatenus operarios voluntatis Dei idoneos in auditoribus suis proficerent, quorum alii fabricabant ligna, cum semetipsos et eos, qui sibi obediant, ligna fructifera in domo Domini parare studebant. Alii sartatecta templi faciebant, quando illa, quae per haeresim et schismata scissa erant, reaedificabant. Alii saxa cedebant, cum duros corde et incredulos fortiter increpabant, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis, qui indigebant expensa, ad domum Domini muniendam, juxta illud: Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi (Ephes. IV).

CAP. XXXIV. De sagitta salutis.

Dixit Eliseus ad regem Israel: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace sagittam. Et jecit (IV Reg. XIII). Sic Christus lumine scientiae suos hortatur primum illustrari, et sic jacula praedicationis mittere. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini contra Syram: percutiesque Syriam in Aphec. Secundum hoc exemplum, praedictio sancta est spiritualium hostium certissima interfectio, si perseveranter agitur. Unde non debet rector vel doctor, propter avaritiam negligere curam animarum, sed magis per fidem, per pietatem, ad aeternam requiem perducere, quod significat Aphec. Interpretatur enim continebit vel apprehendet. Unde Apostolus, enumeratis vitiis quae avaritiam comitantur, subintulit, dicens: Tu autem, homo Dei, haec fuge: sectare vero justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem; certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam (I Tim. VI). Dixit Eliseus: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetit, iratus est contra eum vir Dei, et ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, aut septies, percussisses Syriam usque ad consummationem. Secundum hoc factum doctoribus praecipitur jaculo praedicationis terram, id est carnales, percutere. Sed qui hoc minus studiose agunt, merito increpatione divina arguuntur. Quid est enim tribus vicibus terram jaculo percutere, nisi Trinitatis fidem carnalibus insinuare? Sed cum hoc doctor effecit hominesque ad fidem perduxit, necesse est ut adhuc instet verbo, donec illos doceat quinque sensibus corporis (qui per quinarium designantur) imperare, bonisque operibus (quae per senarium numerum exprimuntur) studium impendere, nec non et scientiam spiritualem instanter meditari, quam septiformis gratia Spiritus sancti in Scripturis sacris, constituit, et ad humani generis salutem gemino Testamento edidit. Qui autem solam fidem sine operibus bonis, et meditatione legis Dei sibi sufficere credunt ad salutem, recte arguuntur: nam non recte agunt, quia, secundum Jacobum: Fides sine operibus mortua est (Jac. II).

CAP. XXXV. De projectione Israel.

Projecit Dominus omne semen Israel, et afflixit eos, et tradidit eos in manu regis Assyriorum (IV Reg. XVII). Rex Assyriorum, id est diabolus, cum exercitu suo populum ecclesiasticum obsidendo et devastando quotidie afficit, cum eos propter peccata commissa de propriis sedibus evellens; id est de virtutibus et operibus bonis transfert in terram alienam, regionem scilicet dissimilitudinis.

CAP. XXXVI. De Samaritanis.

Samaritani cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant (IV Reg. XVII). Isti significant haereticos, qui habent quaedam sacramenta communia cum sancta Ecclesia, et quasdam sanctorum Scripturarum sententias recte intelligunt; sed tamen nihilominus idolis errorum suorum, vel immundorum spirituum serviunt. Videntur enim sibi timorem Dei recte custodire, cum secundum sensum suum veritati se putant favere. Sed quia catholicae fidei unitatem spernunt habere, malignorum spirituum voluntatibus veraciter se manifestant obtemperare. Et non solum inventores erroris primi, quos patres Samaritanorum significant, hoc faciunt, et sequaces eorum (quos filiorum nomine et nepotum expressos intelligimus) hoc similiter agunt.

CAP. XXXVII. De Josia, et phase quod celebravit.

Ejecit Josias idola terrae et omnes immunditias, et celebravit Domino phase (IV Reg. XXIII). Quod Josias ejectis idolis et omnibus immunditiis, Domino phase celebrasse legitur, moraliter nos docet, ut primum purgemus terram cordis nostri ab omnibus vitiis, emendemus actus nostros ab omni inquinamento peccatorum et ab operibus mortuis, ut servire possimus Deo viventi: sicque gratum phase Domino celebremus, non in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis (I Cor. V).

***CAP. XXXVIII. De censu, quem solvit populus
Pharaoni sub Joachim.***

Vinxit Pharao Joachim in Reblatha, quae est terra Emath, ne regnaret in Hierusalem, constituitque Joachim pro eo, qui unumquemque secundum vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terrae, ut Pharaoni offerretur (IV Reg. XXIII). Malignus spiritus pensum sibi servitii sui in populo carnali expetit, ut tam sensu quam eloquio ejus per omnia parati sint obsequio. Joachim praecepto Pharaonis censum exigit, quia diabolus per sibi deditos magistros ab unoquoque exigit secundum vires suas peccati censum sibi solvere, sicque in nequitor praelatis, praeparat quotidie, perditionem subjectis.

CAP. XXXIX. De prima obsidione Hierusalem.

Venit Nabuchodonosor ut obsideret Hierusalem, et suscepit Joachim sibi obviam venientem, et tulit vasa aurea, quae fecerat rex Salomon in templo Domini, et transtulit Nabuchodonosor omnes principes, et fortes, et artifices, et inclusores de Hierusalem in Babylonem (IV Reg. XXIV). Hujus tam deflendae historiae, quia multum negligentiae nostri temporis congruit, non opinor allegoriam esse reticendam. Constat namque quod Hierusalem et terra Israel civitatem Christi, id est sanctam Ecclesiam; Babylon autem, et Chaldaei sive Philistaei, civitatem diaboli, id est omnem malignorum, sive hominum, sive angelorum multitudinem designat. Servitque Israel Philisthaeis sive Chaldaeis, cum fideles quique nomine tenus in Ecclesia consistentes, caeterum ab immundis, vel spiritibus, vel hominibus decepti, aut avaritiae, aut luxuriae, aut alteri cuilibet peccato mentis colla submitunt. Adducit autem Nabuchodonosor regem Hierusalem et universos principes fortes exercitus ad decem millia in captivitatem, cum et magistri, et illi qui in virili animo Domino servire, et Decalogum legis fideliter in Dei et proximi amore conservare videbantur, subdito sive illecebris mundi, seu adversitatibus subacti, aut majoribus se facinoribus polluunt, aut certe incidunt in haeresim. Arma vero, quibus contra diabolum repugnantes libertatem a Deo nobis donatam defendimus, quae sunt alia, nisi eloquia Scripturarum, in quibus et ipsius Domini et sanctorum ejus exemplis, quo ordine bella vitiorum debeant superari, luce clarius discimus. His armis Chaldaei filios Israel privant, cum maligni spiritus animos fidelium a sacrae legis meditatione, saecularia illi negotia inserendo retardant, ne vel ipsi per hujus exercitium resistendi fiduciam sumant, vel alios forte, qui nesciunt legem, ad resistendum vitiis exhortando aut corripiendo accendant. Tollunt fabros armorum, cum eos, qui sacra eloquia norunt in tantum sceleribus obruunt, ut dicere bona quae didicerant prorsus erubescant. Transferunt omnem artificem, et inclusorem de Hierusalem in Babylonem, cum eos, qui multifaria virtutum operatione pluribus

prodesse, et civitatem Dei contra eruptiones tentationum munire solebant a proposito deflectunt, atque ingenium, quod ad munimen sanctae Ecclesiae impendere debuerant, ad voluntatem potius regis vitiorum dispensare compellunt. Quod si inclusores non ostiorum sive murorum, sed auri gemmarumque intelligimus, ad eundem expositio finem tendit. Dictum quippe est de sapientia, quod aurum, et multitudo gemmarum non valet ei comparari (Prov. III). Atque ideo inclusores horum, non alios aptius quam doctores intelligere valemus. Qui quandiu recte vivunt vel docent in ornatum sanctae civitatis, industriam suae artis impendunt. At si forte erraverint, qui nisi a rege Chaldaeorum captivitati in Babyloniam transferuntur? Et quia artificem et inclusorem ab Hierosolymis Babyloniam transmigrari, talentum verbi coelitus acceptum in terra defodi; id est scientiam spiritualem ad peccatorum opera converti intelligimus, ne quid tale a nobis committatur vigili semper cautela providendum est.

CAP. XL. De secunda obsidione Hierusalem, et fame.

Factum est autem in anno nono regni Sedechiae, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor, et omnis exercitus ejus in Hierusalem, et circumdederunt eam, et extruxerunt in circuitu ejus munitiones, et clausa est civitas, atque vallata usque ad undecimum annum Sedechiae regis, nona die mensis. Praevaluitque fames in civitate; nec erat panis populo terrae. Quid in Sedechia aliud intelligimus nisi malos rectores in Ecclesia, qui munere et dono divino abutuntur, et falso sibi nomen justitiae usurpant? Mathania enim nomen, quo primum rex appellatus est, interpretatur munus, sive donum; Sedechias, justus Domini. Qui undecim annis regnasse dicitur, quod significat eum transgressorem legis fuisse, quae significatur denario numero. Undenarius autem numerus, qui denarium supergreditur, excessionem Decalogi significat. Novenarius autem imperfectionem legis significat, sicut undenarius transgressionem. Hic enim excedit denarium, ille minus habet denario. Recte Nabuchodonosor in nono anno regni Sedechiae obsedit civitatem mense decimo, id est decima die mensis; quia mali pastores, cum Decalogi mandata, quae scientia tenent, opere et doctrina perficere negligunt, necesse est ut plebem illis commissam antiquus hostis cum suo exercitu obsidione circumdet, et munitione erroris ac vitiorum constructa claudat, vallando civitatem; sicque fames verbi Dei in civitate praevaleat, cum non expendatur libere panis doctrinae populo terrae.

CAP. XLI. De interruptione muri, et fuga Sedechiae.

Interrupta est civitas, et fugit Sedechias, et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portae, quae est inter duplicem murum ad hortum regis (IV Reg. XXV). Interrumpitur civitas spiritualis per tentationes varias malignorum spirituum, et ii qui debuerant civitatem armis defendere, nocte ignorantiae et tenebris peccatorum vallati fugiunt, quia mercenarius, et qui non est pastor, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit, et lupus rapit, et dispergit oves (Joan. X). Per viam portae, quae est inter duplicem murum ad hortum regis. His verbis latenter arguit inertiam doctorum, qui inter duplicem murum duorum testamentorum constituti, non belligerare, sed effugere quaerunt, et in deliciis magis defluere (quod significat hortus) quam scuto fidei hostibus obsistere. Porro Chaldaei obsidebant in circuitu civitatem. Fugitque Sedechias per viam, quae ducit ad campestria solitudinis, quia malignis spiritibus populum circumdantibus, rector fugit non ad montes, de quibus scriptum est: Montes in circuitu ejus (Psal. CXXIV), sed ad campestria solitudinis, id est ad dilatationem luxuriae. Unde scriptum est: Lata est via, quae ducit ad mortem (Matth. VII). Et persecutus est exercitus Chaldaeorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho, et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt, et reliquerunt eum. Cum enim virtutes hominem deserunt, quae eum defendere debuerant, in planitie Jericho capitur, id est in defectione carnalis sensus. Jericho enim interpretatur luna, et significat defectum carnis. Filios autem Sedechiae occidit rex Babylonis coram eo, et oculos ejus effodit. Rex quippe Babylonis, diabolus est, possessor intimae confusionis. Qui prius filios ante intuentis oculos patris trucidat, quia saepe sic bona opera interficit, ut se amittere ipse, qui captus est animus, dolens cernat. Nam gemit plerumque animus, et tamen carnis suae delectationibus victus, bona quae gemit amans perdit: ea quae patitur damna considerat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonis levat. Sed, dum videns nequitiae perpetratione percutitur, ad hoc quando peccati usu perducitur, ut ipso quoque rationis lumine

privetur. Unde Babylonis rex, extinctis prius filiis, Sedechiae oculos eruit, quia malignus spiritus, subductis prius bonis operibus, post et intelligentiae lumen tollit. Quod recte Sedechias in Reblatha patitur. Reblatha quippe multa haec interpretatur. Ei enim quandoque et lumen rationis clauditur, qui pravo usu et iniquitatis suae multitudine gravatur.

CAP. XLII. De Nabuzardan.

Venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis in Hierusalem, et succendit domum Domini, et domum regis, et domos Hierusalem, omnemque domum combussit igni (IV Reg. XXV). Venit Nabuzardan qui interpretatur ventilabrum, cum aliquis spiritus malignus plebem invadit fidelium, et domum regis, et domos Hierusalem, id est rectores, et eos qui videbantur in visione pacis manere, inflammatos cupiditate subvertit. Omnem domum comburit, cum uniuscujusque conscientiam per illiciti amoris flammam succendit. Muros Hierusalem in circuitu destruxit, cum intentionem orationis et virtutum studia, quae contra se valere novit, in desperantibus dissolvit, ne per spem veniae ad divina currant auxilia, et correptionis vitae apprehendant munimina. Populum in captivitatem ducens, de pauperibus terrae reliquit vinitores et agricolas; quia eos, qui utiles verbo et exemplo esse poterant, per vitia captivans, stultis et hebetibus commendat agriculturam: quatenus non vinum gratiae spiritualis, et frumentum sanae doctrinae in vineis, et agris populorum fructificat, sed spinæ magis, et tribuli vitiorum excrescant.

CAP. XLIII. De translatione Juda.

Et translatus est Juda de terra sua (Isai. LXVI). Transfertur Juda, cum illi, qui confessionem nominis Dei in Ecclesia videbantur habere, per scelera, et peccata multiplicia de terra virtutum translati in regnum confusionis, et erroris adducuntur. Sub imperio quicumque nequiter servientes perseveraverint, nec merebuntur per Jesu ducatum regredi in terram Juda, templumque Domini ibidem reaedificare. Hi, post aerumnam praesentis vitae tradentur in carcerem mortis perpetuae, ubi vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur. Nobis autem liceat in peregrinatione labentis saeculi veram commissorum poenitudinem agere, ut post excursum septem dierum, vel uti post septuaginta annos, hujus captivitatis exuti ab omni potestate regis Babylonis, id est diaboli, valeamus juvante septiformi Spiritu coelestem Hierusalem ingredi, et vultum Conditoris nostri per saeculorum saecula contemplari.

LIBER OCTAVUS
IN DUOS PRIORES
LIBROS ESDRAE

*CAP. I. De Cyro, et liberatione captivorum
et restauratione templi. In primum Esdrae.*

In anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiae prophetae suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, et traduxit vocem in universo regno suo etiam per Scripturam, dicens: Haec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terrae dedit mihi Dominus Deus coeli, et ipse praecepit mihi ut aedificarem ei domum in Hierusalem, quae est in Judaea. Quis est in nobis de universo populo ejus? Sit Dominus Deus illius cum ipso. Ascendat in Hierusalem, quae est in Judaea, et aedificet domum Domini Dei Israel (I Esdr. I) Sicut Cyrus, destructo Chaldaeorum imperio, populum Dei liberavit et in patriam remisit, et templum incensum Hierosolymis reaedificare praecepit, et hoc etiam per litteras mandavit, ita Christus, destructo regno diaboli, electos suos qui erant dispersi ab ejus tyrannide in Ecclesiam congregavit, quae in praesenti justificata ex fide, pacem habet apud Deum, et per ipsum ad visionem perpetuae pacis festinat. Hierusalem quippe visio pacis dicitur. Templum quoque incensum restaurari fecit, cum illos qui insidiis diaboli fidem perdididerant ad salutem reducens, habitatione sua dignos efficit. Scripturas etiam sanctas per universum mundum mittit, quibus fidem sui nominis, et spem salutis, cunctis, qui ad regnum suum pertinent, id est electis praedicat. Domus vel templum Dei in sacris Scripturis, unusquisque electorum, et tota Ecclesia solet appellari, quia in cordibus in se credentium, et sperantium, diligentiumque habitare consuevit. Unde scriptum est: Si quis diligit me, sermones meos servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum

veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. XIV).

CAP. II. Quid notet, quod Judaei post septuaginta annos liberantur.

Quod Judaei post septuaginta annos liberantur, et domum Dei, et civitatem sanctam reaedificant significat hoc quod quidam per peccata sua a communione Ecclesiae separati, in fidelium numero copulantur, et rursus per dona sancti Spiritus bona opera exercent, et sic consortium fidelium (domus scilicet et civitatis Dei, de qua fuerant ejecti) recipiunt. Notandum enim quod eamdram poenitenti, et ad Ecclesiam reversionem, domus Domini post incendium reaedificata, et civitas restaurata, et populus post captivitatem in patriam remissus, et vasa sancta relata denuntiant.

CAP. III. De numero vasorum, quae relata sunt de Babylone.

Hic est numerus vasorum, quae relata sunt de Babylone. Phialae aureae triginta. Phialae argenteae mille. Cultri viginti novem. Scyphi aurei triginta. Scyphi argentei secundi quadringenti decem (I Esdr. I), etc. Phialae vasa patula et lucida, sunt simplicium corda, qui nihil subdolae cogitationis habent, sed ea, quae in corde tenent, pura proferunt lingua. Cultri ad incidendos vel dividendos ratione congrua artus victimarum ut, omnibus ratione distinctis, pars in altari consumeretur, pars sacerdotibus, pars levitis, pars offerentibus daretur, illos significant qui discretionem habent, qui perfecte norunt de sacrificio salutari discernere, quod est Christus: quae omnibus sint dicenda, quae perfectioribus, quae humanae conditionis modum excedentia igni Spiritus sancti tribuenda. Scyphi aurei, sunt qui majori sapientiae splendore rutilant; argentei, qui docendi venustate nitidi, quae norunt planius exponunt.

CAP. IV. De numero revertentium de Babylone.

Numeratus est populus secundum generationem suam, qui reversus est de Babylone (I Esdr. II). Ideo vigilanter Scriptura distinxit de qua generatione captivorum soluti in patriam redierunt, ut ex eo admoneremur quanta certitudine Dominus summam electorum suorum in libro vitae conscribat, et velut in alio coeli consignet, quot animas quisque fidelium, vel verbo, vel exemplo converterit, pro quibus certa mercede remuneret.

CAP. V. De numero animalium.

Equi eorum sexcenti triginta sex. Muli eorum ducenti quadraginta quinque. Cameli eorum quadringenti triginta quinque. Asini eorum sex millia septingenti viginti (I Esdr. II). Inter homines, qui de captivitate ascenderunt, etiam animalia quibus adjuvabantur, describuntur, et eorum sicut numerus hominum designatur; quia sunt multi in Ecclesia, vel sensu tardiores, vel minus spirituales, qui, cum magistris spiritualibus devote obtemperant, et ad portanda onera fraternae necessitatis, dorsum mentis inclinant, cum caeteris electis de confusione diabolicae captivitatis erepti, ad supernae civitatis moenia tendunt, quorum numerus nunc in memoria Dei jugiter conservatur. Unde: Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur (Psal. CXXXVIII). Et alibi: Homines et jumenta salvabis, Domine (Psal. XXXV).

CAP. VI. De oblatione principum.

Principes patrum dederunt in impensas templi, auri solidos quadraginta millia, et mille. Argenti minas quinque millia, et vestes sacerdotales centum (I Esdr. II). Aurum, et argentum, et vestes sacerdotales, principes patrum secundum vires suas in impensas operum templi offerunt, cum viri sancti quidquid sapientiae, eloquentiae et actionis bonae perceperunt, bene vivendo ad aedificationem fidelium conferunt. Certum est pondus auri et argenti, certus est numerus sacerdotalium vestium, ut sciamus Deum cogitationes, sermones et actus nosse, et digne remunerare.

CAP. VII. De fundatione templi.

Igitur mundato templo Domini omnis populus vociferatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini. Plurimi etiam de sacerdotibus, et levitis, et principes patrum, et seniores qui viderant templum priusquam fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna (I Esdr. III). In aedificatione templi spiritualis fletus simul et laetitia principibus nascitur. Gaudent enim doctores in salute poenitentium; sed lugent, quia iniqua poenitenda commiserunt. Exsultant ipsi de salute, quia poenitendo a morte animae resurrexerunt. Lugent, quia peccando perierunt. Laetantur neophyti gratia Salvatoris se collectos esse, dolent cum humano genere in primo parente periisse, et quasi corrupto ab hostibus templo Dei, statu scilicet corporis et animae immortalis, in Babylonem, id est, in confusionem praesentis exsili, transmigrasse. Sed quia crescentibus bonorum profectibus crescit invidia malorum, nec inter augmenta piorum desinunt tentamenta pravorum, qui vel fecte bonum ostendendo, vel aperte malum ingerendo, sanctos laedere conantur, recte subjungitur.

CAP. VIII De hostibus Judae et Benjamin.

Audierunt hostes Judae et Benjamin quia filii captivitatis aedificarent templum Domino Deo Israel, et accedentes ad Zorababel, et ad principes patrum, dixerunt eis: Aedificemus vobiscum, quia ita ut vos quaerimus Dominum Deum nostrum (I Esdr. IV), etc. Hostes Judae et Benjamin Samaritanos dicit, quos captivitatis decem tribubus rex Assyriorum de diversis gentium populis in civitates eorum et terras eorum transtulit, qui postea acceptam legem Dei ex parte servabant, non minus simulacris quibus ante serviebant. Hi qui videri Dei cultores abominabantur, pollicentur auxilium operis, ut in societatem recepti, possint inferre dispendium. Hi ergo falsos fratres, id est haereticos, et malos catholicos exprimunt, qui hostes Judae, id est confessionis et laudis (quam Ecclesia per fidem rectam, et operationem dignam offert), et Benjamin id est, filii dexteræ, dum eos qui se audiunt, separant a fidelibus, qui ad dextram judicis benedictionem et regnum aeternum percepturi sunt. Dicunt ergo: Aedificemus vobiscum, etc., cum affectant haeretici auctoritatem sibi praedicandi inter Catholicos tribui: promittentes se eandem cum eis rectae fidei et operationis tenere castitatem, ut accepta potestate praedicandi in medio boni seminis, a quo Paulus spermologos, id est, seminiverbius agnominatus est (Act. XVII), zizaniam interserant. Intraverunt enim terram filiorum Israel, non a Josue introducti, non Hierosolymorum imperio subditi, sed a rege perfido: ab hoste scilicet populi Dei, in terram ejus adducti, non ut Domino, sed regi adversario serviant, sic haeretici et falsi catholici, cum pacem Ecclesiae vivendo perverse vel docendo impugnant, ab Hierosolymorum regno sunt extranei, et ad gentilium sortem magis pertinent, quorum idolis serviunt; nec Jesu Christo duce, sed diabolo quem significat rex Assur, sanctae Ecclesiae fines introeunt, sicut Simon Magus baptismum in Ecclesia non pro sua salute accepit, sed ut secreta Ecclesiae familiariter discuteret: quod exitus monstravit cum Ecclesiam quam in persona ficti fratris nequivit turbare, in persona apertissimi hostis acerrime

228

turbavit.

CAP. IX. De dedicatione domus Domini.

Fecerunt filii Israel sacerdotes, et Levitae, et reliqui filiorum transmirationis, dedicationem domus Domini in gaudio (I Esdr. VI). Recte dedicatur templum a sacerdotibus, et Levitis, et reliquis filiorum transmirationis in gaudio, quia correctis peccatoribus, fit gaudium in coelo coram angelis Dei (Luc. XI), et magistris qui pro eorum salute laboraverunt, et pro omnibus qui de confusione peccatorum ad virtutum arcem, terram scilicet promissionis, mente et opere transmigraverunt. Sacerdotes, et Levitae, et omnis populus in dedicatione restauratae domus gaudent, quia omnes doctores Ecclesiae de reconciliatis per poenitentiam peccatoribus gauden

CAP. X. Quomodo Esdras significat Christum.

Esdras significat Christum, qui sanctam Scripturam renovavit, captivos in Jerusalem reduxit, domum Domini majoribus donis sublimavit, et duces, et praesides trans flumen Euphratem, qui legem Dei noscerent, constituit, filios transmigrationis ab uxoribus extraneis castigavit, et filios talium et matres de coetu transmigrationis ejecit. Renovavit enim Christus sacram Scripturam, quam Scribae et Pharisei per traditiones foedaverant, vel juxta litteram tantum intelligi docebant. Ipse spirituali sensu plenam ostendit, et Novum Testamentum misso Spiritu sancto per apostolos et per apostolicos viros describi fecit. Eduxit populum de captivitate Babylonica, et in Jerusalem terram promissionis liberatum induxit, quia semel passus in cruce mundum sanguine redemit, et descendens ad inferos, veros Israelitas inde ad moenia supernae civitatis duxit, et ad gaudia promissae haereditatis ejus induxit, et quotidie fideles a perturbatione mundi congregatos ad consortium Ecclesiae regnumque perenne convocat. Auxit ornatus templi auro et argento, et vasis pretiosis, quae populus Israel et principes Persarum per eum miserunt, quia in se credentes de utroque populo in Ecclesiam ducens, claritate fidei et operis eorum hanc ornare et glorificare non desistit. Constituit duces et principes omni populo trans flumen, qui legem Dei noscerent, quia in Ecclesia (quae flumine baptismatis abluta est, flumen Babylonium, id est, perturbationem saeculi fluctualis fidei sinceritate transcendit) apostolos, evangelistas, pastores posuit et rectores. Castigavit filios transmigrationis ab alienis uxoribus, quia illos qui professione fidei mundo renuntiant, illecebris mundi servire prohibuit. Ejecit filios talium, et matres de coetu transmigrationis, ne forte adulti perfidiam sequerentur earum, non fidem patrum. Opera enim nostra, quae bona videntur, si carnalibus delectationibus permista sunt, si originem de contagio humani favoris sumpserunt, reprobare docuit, nec illis convenire qui mundum perfecte relinquunt, et tota mente ad coelestia transcendunt. Qui non temporalibus blandimentis enervari, sed adversitatibus exerceri, et ad requiem sempiternam debent praeparari.

CAP. XI. De circumspeditione doctorum.

Veni (inquit Nehemias) Jerusalem, et eram ibi tribus diebus. Et surrexi nocte ego, et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo, ut facerem in Jerusalem. Et jumentum non erat mecum, nisi animal cui sedebam. Egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem Draconis, et ad portam Stercoris; et considerabam murum Jerusalem dissipatum, et portas consumptas igni (II Esdr. II), etc. Diversa destructae urbis loca lustrando pervagatur, et singula quomodo debeant restaurari sollicite scrutatur. Doctorum quoque spiritualium est saepius noctu surgere, et solerti indignatione statum Ecclesiae quiescentibus caeteris inspicere, ut vigilanter inquirant quomodo ea, quae vitiorum sordibus, et bellis sordidata et dejecta sunt, corrigant, et erigant. Murus autem Hierusalem dissipatus jacet, quando conversatio fidelium terrenis, et infimis sordet affectibus. Portae vero ejus consumuntur igni, quando principales virtutes et opera principalia, per quae debet fidelis ingredi ad vitam, fervore tentationum, et incendio vitiorum destruuntur. Murus autem iste, et portae utraeque reaedificantur, quando per solertiam doctorum, conversatio fidelium a terrenis affectibus erigitur, et quae sint virtutes perfectae, et opera potiora, quibus intratur ad vitam, instanter demonstratur.

CAP. XII. Generalis sententia de toto aedificio.

Longum esset de singulis aedificiis, vel aedificationibus mystice disserere, quae per se etiam peritus lector potest cognoscere: tamen hic notandum quod qui portas et tures aedificant, per quas cives ingrediantur, vel inimici arceantur prophetae sunt, et apostoli, et evangelistae, per quos nobis forma fidei et rectae operationis, per quam Ecclesiam intramus, ministratur; quorumque verbis adversarios veritatis redarguere discimus. Qui vero reliqua urbis exstruunt, pastores sunt et doctores, quos secundo loco posuit Apostolus, per quorum industriam usque hodie, quasi per magnos architectos Ecclesiae, aedificata fides catholica per totum orbem servatur: et sicut Nehemias ex ordine cunctos civitatis structores enumerans perpetuae commendat memoriae, ita consolator nostrae paupertatis Christus omnium, qui in electis Ecclesiam aedificant, nomina scribit in coelo.

CAP. XIII. De Sanaballat irato, et de Samaritanis.

Factum est cum audisset Sanaballat, quod aedificaremus murum, iratus est valde (II Esdr. IV). Plane haec ira haereticorum est, haec sunt verba eorum, qui se Samaritanos nominant, id est custodes legis Dei, cum sint Deo et legibus ejus contrarii, tanquam a domo David, id est ab unitate Christi et Ecclesiae per haereses et schismata et mala opera separati. Qui, ne sua expugnetur impietas, muros aedificari metuunt. Et motus nimis subsannavit Judaeos. Haec subsannatio est omnium, qui dicunt se nosse Deum, factis autem negant (Tit. I). Et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum: Quod Judaei imbecilles faciunt? num dimittent eos gentes? (II Esdr. IV). Samaritani ita serviebant Domino, ut diis suis non renuntiarent. Quos hodie imitantur, qui ita Christiani sunt, ut ventrem suum deum habeant (Philip. III), et aut avaritiam sequantur, quod est idolorum servitus (Ephes. V), aut caeteris mundi illecebris mancipati, creaturae magis serviant quam Creatori (Rom. I). Tales ergo sicut haeretici nolunt muros Ecclesiae innovari, ne crescente statu pietatis a sua cogantur impietate recedere. Tales solent imbecilles appellare Judaeos, id est confessores fidei, et facile a gentibus superandos, cum in quotidiano animarum certamine, plus amant vitia, quam virtutes victoriae palma obtinere.

CAP. XIV. De cautela aedificantium.

Media pars juvenum faciebat opus, et media parata erat ad bellum (II Esdr. IV). Aedificantium in muro, et portantium onera et imponentium, una manu faciebat opus, et altera tenebat gladium. Aedificantium unusquisque gladio erat accinctus renes, non non solum media pars juvenum faciebat opus, et pars media parata erat ad bellum; sed juvenes, qui faciebant opus, gladio erant accincti. Tanta erat versutia hostis antiqui, tantus est furor malitiae ejus contra Ecclesiam, ut non solum praedicatores veritatis, sed ipse populus Dei semper debeat contra vigilare, et quasi acie stare. Aedificantes enim gladio accingunt renes, cum ii qui bonis operibus insistere, et sibi commissos curant regulari ratione disponere (hoc est enim vivos lapides in aedificio sanctae Trinitatis competenter locare), fluxa luxuria in se acumine verbi Dei satagunt restringere.

CAP. XV. Quomodo Sabbatum observabant.

Populi terrae, qui important venalia, et ad usum omnia per diem Sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in Sabbato (II Esdr. X). Nobis quoque Sabbatum spirituale semper agendum est: semper a servili opere, id est a peccato feriandum est; semper vacandum et videndum, quoniam ipse est Deus (Psal. XXXIII), ut post tale Sabbatum liberati a conscientiae peccatis, perveniamus ad Sabbatum futurae gloriae. Sed quaerunt populi terrae profanare Sabbatum, venalia inferendo in die sanctificata, quando immundi spiritus munditiam cordis maculare nituntur, et ingerere illecebras vitiorum accepto pretio nostri consensus: quo diem maximae sanctificationis inquinant, id est lucem piae actionis, vel cogitationis erroribus obnubilent. Sed nos hujusmodi mercatum, clausis muris nostrae urbis, id est custodia vitae perfectioris, prorsus vitare debemus.

CAP. XVI. De bifaria dedicatione civitatis.

Facta civitas sancta dedicatur (I Esdr. XII), cum impleto in fine saeculi numero electorum Ecclesia universaliter in coelum ad visionem Conditoris sui introducitur: cujus vitae desiderii quoties in hac vita sustollimur, quasi de futura civitatis nostrae dedicatione laetamur. Unde et bifaria dedicatio potest accipi interim, scilicet in spe desiderantium et mundantium oculos cordis, quibus Deum videant, et tunc in re ipsa fruendum divina visione beatorum in corporibus spiritualibus inter angelica agmina.

LIBER NONUS

IN LIBROS ESTHER, TOBIAE, JUDITH ET MACHABAEORUM

CAP. I. De mysteriis quae continentur in libro Esther.

In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Aethiopiam super centum viginti septem provincias (Esther I), etc. Assuerus rex potens et dives, et nominis interpretatione, et potentiae sublimitate et divitiarum magnitudine Christum significat. Nominis interpretatione, quia interpretatur ostium, Christus dixit: Ego sum ostium (Joan. X); potentiae sublimitate, quia data est Christo omnis potestas in coelo et in terra (Matth. XXVIII); divitiarum magnitudine, quia quaecunque habet Pater, ejus sunt (Joan. XVII). Tertio anno imperii sui fecit grande convivium principibus suis et pueris. Hujus convivii historia divitiarum pompam et regium luxum ostentat; sed Christi spirituales divitias, quas unicuique dispensat in hoc loco allegorice significat. Christus namque tertio anno imperii sui, id est tertio tempore hujus saeculi incarnationis suae sacramenta patefecit, et spirituales epulas praedicationis, et corporis, et sanguinis sui abundantissime manifestavit. Primum tempus ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Fecit hoc convivium principibus suis et pueris, id est apostolis et omnibus a peccato purificatis; et fortissimis, illis scilicet qui vicerant malignum; et inclytis, id est illis qui filii Dei vocabuntur; et praefectis provinciarum, id est praelatis Ecclesiarum; omnibus fecit convivium quibus spiritualis gratiae tribuit donum. Multo tempore, centum octoginta diebus (Esther I); centum propter aeternam vitam, quia centenarius perfectus est numerus, et a laeva transit in dextram; octoginta, quia octo sunt beatitudines, ad quas convivium istud perducatur Septem dies, quibus convivium praeparatur, praesens tempus designat, quod septem dierum numero

volvitur. Vestibulum horti, in quo convivium praeparabatur, praesentem Ecclesiam significat, in qua ad futurae gloriae jucunditatem justificamur. Ornatus vestibuli designat ornatum Ecclesiae in statu praesentis saeculi. Vasa, quibus potus inferebatur, sunt sancti praedicatores, per quos nobis gratia coelestis administratur. Nec erat, qui nolentes cogeret, quia rex statuerat ut sumeret quisque quod vellet. Sic namque temperanda est praedicatio, ut omnibus utilis fiat, nulli noceat, et inter vitia quasi gladius anceps transeat. Sic superbiam recidens auferat, ut non augeat timiditatem; sic otiosis et torpentibus imponat sollicitudinem, ut inquietis et curiosis non augeat importunam actionem. Regina Vasthi fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex manere consueverat. Regina Vasthi superba, plebs est Judaica, quae regnabat quandiu cultu Dei caeteris praeminebat gentibus. Fecit convivium feminarum, quando fecit per legem, refectionem sanctarum animarum. In palatio, ubi rex manere consueverat, id est in Hierusalem, in qua Deus potentiae suae notitiam tribuerat. Septimo itaque die, cum rex esset hilarior, et post potationem incaluisset mero, praecepit septem eunuchis suis, ut introducerent reginam, ut ostenderet cunctis populis, et principibus, illius pulchritudinem. Septimo die, id est tempore revelationis septiformis gratiae, quando venit plenitudo temporis, et Deus Filium suum misit in terras, et legis mysteria, quibus ante fideles paverat, abundantiori gratia manifestavit. Tunc praecepit septem eunuchis, id est praedicatoribus septiformi Spiritu repletis, qui se castraverunt propter regnum coelorum, ut Vasthi reginam, id est plebem Judaicam introducerent per spiritualem intelligentiam, quia adhuc erat foris per legis litteram. Ut ostenderet omnibus illius pulchritudinem, id est ut omnibus esset exemplum ad fidem et bonam actionem; erat autem pulchra nimis: propter praerogativam, videlicet patrum, et scientiam legis et prophetarum. Praecepit ut introducerent eam, posito super caput ejus diademate, id est religionis honore. Sed regina Vasthi intrare renuit, quia plebs Judaica gratiam Dei respuens, per fidem venire contempsit. Septem regis sapientes sunt universi doctores et septiformi gratia repleti, et per ipsam ad omnia agenda divinitus

edocti. Mamucha novissimus sapientium, qui sententiam promulgavit, ut Vasthi deponeretur, et alia in ejus loco substitueretur, Paulum significat, qui dixit: Ego sum minimus apostolorum (I Cor. XV), et contradicentibus Judaeis praedicationi ait: Quia indignos vos judicatis regno Dei, ecce convertimur ad gentes (Act. XIII).

Repudiata Vasthi, quaesitae sunt puellae speciosae regi, et traditae sub manu Egaei eunuchi, ut acciperent ab eo usum necessarium (Esther II), quia repudiata Judaea, diversi ex diversis partibus mundi ad societatem regiae dignitatis per praedicatores adducuntur, verbum Dei administrantes, et sub manu Egaei (qui festivus interpretatur, et custos est regiarum mulierum) traduntur, id est committuntur pastoribus, quibus fidelium animarum custodia datur, ut verbo et exemplo ministrent quidquid ad cultum pietatis necessarium viderint. Quicumque recta fide, et conscientia pura regi altissimo placuerit, ad ipsum ingrediatur repudiata Vasthi. Multae puellae sunt quaesitae, multae ad curiam regis adductae, sed una eligitur, una in reginam coronatur, quia universae Ecclesiae fidelibus, una fides, unum baptisma, unus Deus, et unus pater omnium (Ephes. IV). Ornamenta puellarum spiritualia significant ornamenta fidelium animarum. Erat vir Judaeus in Susis civitate vocabulo Mardocheus, filius Jair filii Semei, filii Cis de stirpe Jemini, qui translatus fuerat de Hierusalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat: qui fuit nutritius filiae fratris sui Edissae, quae altero nomine Esther vocabatur, et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis et decora facie. Esther interpretatur absconsa; Edissa, misericordia. Haec autem est gentium Ecclesia, quae in abscondito cordis nutriens castitatem fidei, misericordiam et gratiam coram oculis Dei invenit, repudiata Synagoga, quae in Osee vocatur absque misericordia (Osee I). Hanc nutrit Mardocheus spiritualis, et adoptat in filiam: qui est doctor gentium in fide, et veritate (I Tim. II); et est de stirpe Jemini, hoc est, de stirpe Benjamin. Hanc Nabuchodonosor spiritualis, et rex confusionis, a naturali lege et cultu unius Dei in confusionem idololatriae transtulit;

sed pietas divina ad viam veritatis per praedicatores revocavit. Placuit Esther regi, et data sunt ei ad usum necessaria; et Christo placuit Ecclesia, et data est ei doctrina sana, Scripturarum scientia, vita honesta. Esther accepit in obsequium suum septem puellas speciosissimas, et Ecclesia fideles animas Spiritus sancti gratia regeneratas, atque delicatas, quae ejus sequuntur vestigia fide, doctrina, operatione bona, de quibus dicitur: Adolescentulae dilexerunt te nimis (Cant. I). Esther noluit indicare patriam suam regi, et sancta Ecclesia bonis operibus tegit coram Deo culpam antiquam. Curam salutis Esther egit Mardocheus, et curam salutis Ecclesiae agit per doctrinam suam apostolus Paulus, et omnium doctorum coetus. Bagathan et Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, et in primo palatii limine praesidebant, voluerunt in regem insurgere et occidere: quod Mardocheum non latuit; statimque renuntiavit reginae Esther, et illa regi ex nomine Mardochoei, qui ad se rem detulerat. Quaesitum est et inventum, et appensus uterque in patibulo. Possunt in duobus eunuchis schismatici et haeretici notari; qui fraudis et malitiae venenum corde gestantes, contra veritatem consiliantur, ut eam credentibus auferant, et Christum, id est fidem Christi in ipsis fidelibus interficiant. Sed eorum iniquitatem sancti doctores manifestant, ut innocentes salventur, et illi justa ultione puniantur.

Rex Assuerus exaltavit Aman (Esther III). Possunt per Aman superbum, Mardochoei, et sanctae gentis inimicum, Judaei et potentes praesentis saeculi designari. Sicut enim Aman epistolas dirigens, regis signaculo eas munire contendit, ut facilius votum suum expleatur, sic Judaei libros legis divinae, in quibus est signaculum summi regis, id est gratia Spiritus sancti, ad confirmandam haeresim suam assumunt in testimonium, reprobantes societatem gentium, et Christi Evangelium, quasi divinis praeceptis contrarium. Potentes quoque saeculi, beneficiis divina pietate collatis abutentes, quos consortes habent naturae, dedignantur habere consortes gratiae, et honorem, et reverentiam, quam soli Deo

debuerunt, in sese transferre contendunt, eos autem, qui consentire nolunt, odiis et cruciatibus persequuntur, sed justo iudicio in insidiis suis capiuntur iniqui; justus de angustia liberatur, et traditur impius pro eo.

Noctem illam rex duxit insomnem: jussitque sibi afferri historias annales priorum temporum. Quae cum, illo praesente, legerentur, ventum est ad eum locum, ubi scriptum erat, quomodo nuntiasset Mardocheus insidias Bagathan et Thares eunuchorum. regem Assuerum ingulare cupientium (Esther. VI). Noctem rex duxit insomnem, quia non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel (Psal. CXX). Deus enim in se immobilis manens, cursus temporum, et actus hominum contemplatur, et nulla eum latet cogitatio, cui omnia praesentia. Unde Apostolus: Non enim est in illo, est, et non; sed est in illo, fuit (II Cor. I). Gesta Mardochei coram rege memorantur, quia bona opera sanctorum doctorum nunquam apud Deum oblivioni traduntur; sed in memoria aeterna erit justus (Psal. CXI). Tulit Aman, jubente rege, stolam, et Mardocheum (cui ipse ex nequitia crucem paraverat) impositum equo praecedebat: Hoc honore condignus est quemcunque rex voluerit honorare. Sic magistri Ecclesiae omnium virtutum cultu, et decore sapientiae illustrati, honorantur diademate regiae dignitatis; tanquam membra summi regis ascendunt super equum regium, id est super populum fidelium, in quorum cordibus residet rex angelorum. Unde Habacuc propheta: Ascendens super equos tuos, et quadrigae tuae salvatio (Habac. III). His Aman spiritualis hostis populi Dei licet invitus praebet obsequium, cum persecutores Ecclesiae coguntur reddere testimonium, non valentes occultare, quod manifestum est. Reversus est Mardocheus ad januam palatii. Et Aman festinavit ire in domum suam lugens cooperto capite. Haec mutatio dexterarum Excelsi (Psal. LXXVI). Qui sibi videbatur super alios gloriosior et potentior, infra alios apparet vilior et inferior, secundum illud: Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles (Luc. I). Similiter et Isaias ait: Convertetur Libanus in chermel, et chermel in caltum reputabitur (Isai. XXIX).

Sic Synagogae superbia est oppressa, et Ecclesiae humilitas exaltata; sic persecutores Ecclesiae et fidei ad nihilum sunt redacti, et confessores Christi in toto orbe exaltati. Caput in caudam, et cauda in caput conversa est, quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur (Luc. XIV), etc.

Procidit Esther ad pedes regis, et oravit ut malitiam Aman et machinationes ejus pessimas, quas excogitaverat contra Judaeos, juberet irritas fieri (Esther VIII). Sic sancta Ecclesia pro ereptione filiorum suorum, quotidie Deum omnipotentem per fidem et mysteria incarnationis obsecrat ut hostium comprimatur audacia, et fidelium liberetur innocentia. Mardocheus itaque exaltatus est, et genus ejus, quia electi exaltantur, et in praesenti per gratiam, et in futuro per gloriam. Aman punitus est, et genus ejus, quia mali quique in praesenti reprobantur per culpam, et in futuro punientur per poenam. Gaudium itaque Judaeorum et exultatio aeternam designat laetitiam beatorum.

CAP. II. De misteriis quae continentur in libro Tobiae.

Liber Tobiae in superficie litterae est salubris. Maxime enim vitae moralis, et exemplis, abundat et monitis. Sed quantum poma foliis, tantum historiis allegoria praecellit. Maxima enim Ecclesiae sacramenta continet. Ipse enim Tobias populum Israel significat, qui caeteris idololatriae deditis, fide recta, et operibus Deo serviebat. Unde dicitur:

Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam rex Israel fecerat, hic solus fugiebat consortium omnium, et pergebat Hierusalem ad templum Dei, et ibi adorabat Dominum Deum Israel. Cum autem factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, et genuit ex ea filium et suum nomen imposuit ei (Tob. I). Sic populus Israel amplificatus est in Aegypto, et accepit Synagogam caeremoniis legalibus per Moysen institutam, et genuit ex ea filium, quia Christum cognovit ex genere suo gignendum. Unde scriptum est: Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris (Deut. XVIII); et item: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam (Psal. XIII). Cui nomen suum imposuit credendo, confitendo quod Pater de illo dicit: Ego primogenitum ponam illum (Psal. LXXXVIII). Hoc est enim nomen ipsius Israel. Unde scriptum est: Filius meus primogenitus Israel (Exod. IV). Cum pervenisset in Rages civitatem Medorum, et ex his, quibus honoratus fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti, et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu sua, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Sic populus Dei per septuaginta Interpretes scientiam legis, quae in Decalogo continetur, gentibus commisit, ut liberaret eas a fame verbi Dei. Sub chirographo dedit, id est sub conditione reddendi, cum ille dives esset, vel quando, qui dederat, repeteret. Acceperunt gentes verbum Dei, et quasi negotiando exercent, etiam post Christi adventum, cum spiritualemente intellectum requirunt. Reddent feneratori eum credentes Judaeos in fine saeculi suscipient et salvandis Christi sacramenta committent, et Scripturae arcana

pandent. Cum Sennacherib iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, jussit eum occidi, et tulit omnem substantiam ejus. Tobias vero cum uxore, et filio, fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Sic diabolus populum Dei per idololatriam spiritali morte perimere voluit, et cunctas opes virtutum auferre non valuit, quia in eo erant multi sancti, qui ejus providerent vitae et salutis. Fugit autem cum filio et uxore; quia nec fidem incarnationis Dominicae, nec statum Synagogae deseruit, quod in Machabaeorum agonibus luce clarius apparuit. Occiso rege, a filiis suis restaurata sunt omnia Tobiae, quia superato a sceleribus suis saepius diabolo, qui velut pessimam prolem gignit; redibant prospera populo Dei, quibus adhuc alternationibus Ecclesiae statum fluctuare videmus.

Contigit ut quadam die fatigatus ex sepultura veniens domum jactasset se juxta parietem, et obdormivisset: et ex nido hirundinum dormienti illi calida inciderent stercora super oculos ejus, fieretque caecus (Tob. II). Caecatus Tobias, populum Israel significat. Caecitas enim ex parte contigit in Israel (Rom. XI). Fatigatus a sepultura caecatus est. Qui enim infatigabilis in bonis operibus consistit, fidei lumen non amittit. Ita et spiritualiter fatigatus dormit, qui vigilare, stare, viriliter agere et confortari negligit. Cui dicitur: Surge qui dormis, et exurge a mortuis (Ephes. V). Hirundines, propter levem volatum, levitatem superbiamque designant, quarum immunditia eos, quibus dominatur, excaecat. Nido hirundinum suppositus dormit, qui levitati, lasciviae ac superbiae se incautus subjicit. Haec caecitas populo Israel, imminente Domini adventu in carne, maxime praevaluit, cum Romanae servitutis jugo laboraret, et divinae legis praecepta male vivendo violaret.

Contigit ut Sara filia Raguelis in civitate Medorum, ut et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui; quoniam tradita fuerat septem viris, et daemon nomine Asmodaeus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam (Tob. III). Sara turbam nationum

significat, cujus doctores cuncti vitam tantum hujus saeculi (quae septem dierum numero volvitur) noverant, aeternam nesciebant. Ideo a diabolo rapti, quasi idololatriae mancipati occidebantur, donec venit Christus, verus sponsus, qui eam in fide sibi desponsavit, hoste superato, sicut Tobias Saram, alligato diabolo, praesente et cooperante angelo; in quo Salvatoris divinitas, sicut in Tobia significatur humanitas. Nec mirandum quod per duas personas angeli et hominis, unam Christi figurari personam dicimus: qui in expositionibus Patrum legimus unam personam ejus in Isaac, et arietes figuratam, qui in humanitate occiditur ut ovis, in divinitate cum Patre permanet impassibilis, sicut Isaac cum Abraham domum revertitur incolumis. Si etenim aries Christi humanitatem, Isaac significat divinitatem; cur non aptius homo humanitatem, angelus Deitatem? Exauditae sunt orationes amborum Tobiae et Sarae, in conspectu gloriae summi Dei: et missus est angelus Raphael, ut curaret eos ambos. Raphael interpretatur medicina Dei, et significat Christum, qui de seipso ait: Non est opus valentibus medico, sed male habentibus (Matth. IX): qui et populum Judaicum a tenebris perfidiae, et gentilem liberavit ab idololatriae servitute, de quo scriptum est: Vocabitur nomen ejus magni consilii angelus (Isai. VI).

Apparuit angelus Tobiae, et socium se praebuit (Tob. V), et Filius Dei hominem assumpsit, et visibiliter cum hominibus conversatus, humanum genus salvavit. Introduxit Tobias angelum ad patrem, et Dominus per miracula, quae in carne fecit, populo Judaeorum ex quo carnem accepit ostendit quod ipse est Filius Dei, et angelus, id est nuntius paternae voluntatis, cui et gaudium perpetuae salutis praedicavit, dicens: Poenitentiam agite: appropinquabit enim regnum coelorum (Matth. III). Et desperantibus de lumine coeli: Ego sum, inquit, lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae (Joan. VIII). Promittit angelus Tobiae ducere filium suum in civitatem Medorum, et reducere promittit Christus credentibus Judaeis (quamvis plures sunt caecati) quod incarnationis suae sacramenta gentibus aperiat, et in

fine temporum populo Judaeorum latius pandat, comitante et cooperante divinitatis suae fide. Deducendo ad Medos dicit: Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili (Joan. X). De reducendo dicit Apostolus: Donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. XI). Interrogavit Tobias angelum, quis et unde esset. Ego sum, inquit, Azarias, Ananiae magni filius. Azarias interpretatur adjutor, Ananias Dei gratia. Christus se fidelibus suis indicat, quod ipse est, de quo dicitur: Adjutor meus, et liberator meus es tu, Domine, ne moreris (Psal. LXIX). Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre plenum gratiae et veritatis (Joan. I). Paratis omnibus, quae erant in via portanda secum, Tobias vale patri suo et matri dixit: et ambulaverunt ambo simul. Sic, apparente Domino, parata sunt omnia, quae ad redemptionem nostram erant necessaria, quibus Ecclesiae fides et vita nutriatur et confirmetur, donec hujus saeculi via finiatur, id est virtutes, ejus doctrina, tentatio, passio, resurrectio, ascensio, Spiritus sancti missio, fides credentium, persecutio infidelium. His in Judaea peractis, mediator Dei et hominum per apostolos Judaeis contribulibus suis, et gentibus gaudia supernae salutis et pacis praedicavit, et his qui credere, et accipere volebant per seipsum donavit, et sic per apostolos ad salutem gentium pervenit.

Profectus est Tobias, et canis secutus est eum (Tob. VI). Sic Domino veniente ad salvandas gentes, praedicatores vestigia ejus secuti sunt, quia quod jussit impleverunt. Unde scriptum est: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (Matth. XXVIII). Domum quoque Cornelii primo ipse Dominus per se implevit Spiritu sancto, et sic eum Petrus aqua perfudit (Act. X). Canes vocantur praedicatores, quia Dei Domum, et ejus substantiam, et oves spirituales a furibus bestialibus spiritibus, et haereticis defendunt. Profectus est Tobias, et mansit juxta fluvium cui nomen Tigris; et Christus veniens in mundum, mansit juxta fluvium mortalitatis. Exivit Tobias, ut lavaret pedes suos: et Christus exivit a Patre, ut a sordibus peccatorum ablueret electos suos. Voluit piscis

Tobiam devorare, et diabolus conatus est per satellites suos Christum extinguere. Et Tobias timuit piscem; et Christus pro infirmitate carnis timuit mortem, per suggestionem, et cooperationem diabolicam a Judaeis sibi imminentem. Apprehendit Tobias piscem, et traxit in siccum, et Christus sua potentia superavit diabolum, et tenet ligatum. Tobias piscem exenteravit; et Christus occultam nequitiam diaboli cunctis electis manifestavit. Tobias cor piscis, et fel et jecur ad diversa medicamenta utilia sibi reposuit; et Christus malitiam diaboli, et furorem ejus, et diversa consilia ad utilitatem legentium scribi fecit. Tobias quidquid de pisce sumpsit assavit; et Christus electos, quos praedicatione a corpore diaboli separat, Spiritus sancti gratia accendere non desistit.

Dixit Tobias ad Raguelem: Hic ego hodie non manducabo, neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram filiam tuam. Quo audito Raguel expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, et timere coepit, ne forte accidat et huic similiter (Tob. VII). Sic audiens populus gentium verbum Dei, et admonitus ab apostolis, ut de sua stirpe Christo daret uxorem, non sine timore vel exploratione potuit novae fidei jura suscipere; quia cum multos doctores habuit, qui omnes quasi septenario numero comprehensi, hanc tantum vitam noverant, de aeterna nihil dicebant certum, et ideo sine spe immortalis vitae, interitus aeternae mortis eos rapuit: docente autem intrinsecus veritate, et foris per doctorum ora sonante, tandem intellexit quod justum esset, ut qui stulta dicerent, stulte perirent.

Introductus Tobias ad cubiculum protulit de cassidili suo partem jecoris posuitque super carbones vivos. Tunc Raphael angelus apprehendit daemonium, et ligavit illud in deserto superioris Aegypti (Tob. VIII), etc. Dominus accepturus Ecclesiam de gentibus, in desponsationis initio, jubet eam abrenuntiare diabolo, et omnibus pompis ejus, et confiteri fidem Trinitatis in remissionem peccatorum, quod est, intima viscera piscis vivis cremare carbonibus. Desertum et

Aegyptus corda infidelium significant, quae a Deo deserta sunt, quia ejus est habitatio indigna, et juxta interpretationem Aegypti perfidiae suae tenebris obscurata. Merito autem qui a Deo deseritur, a daemonio repletur. Angelus vero daemone, qui Tobiam occidere volebat, in deserto ligavit, quia cohibitum diabolum a fidelibus, qui sunt membra Christi in fidelibus tantum dominari permisit; in quibus tenet eum ligatum, quia nec ipsos tantum laedere permittitur, quantum conatur.

Factum est circa cantum pullorum; accersiri fecit Raguel servos suos; et abierunt cum eo pariter, ut fodederent sepulcrum. Timebat enim, ne similiter evenisset ei, quod caeteris aliis septem, qui ingressi sunt ad eam.

Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei: Mitte unam ex ancillis, ut videat, an mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat. Et misit unam ex ancillis suis. Quae ingressa cubiculum, invenit eos salvos et incolumes, securiter dormientes, etc. Cantus pullorum sonus est praedicatorum qui post tenebras errorum, diem lucis annuntiant futuram. Erant in gentibus qui dubitabant an Deus vere vicisset antiquum hostem, et ideo fidem nominis ejus obstruere atque abscondere satius existimabant: sed post modum agnita veritatis luce, quasi aurora praeunte et crebrescente cantu, id est voce praedicatorum, veraciter Christum hoste superato, sponsum esse sanctae Ecclesiae cognoverunt. Laetatur Raguel de vita Tobiae, et de conjunctione filiae. Occidit duas vaccas, quatuor arietes, parat epulas omnibus vicinis et amicis. Laetatur populus gentium de fide Christi, et de vocatione suae gentis in Domini fide proficientis, ut etiam de ipsis doctores fierent qui postmodum martyres existerent. Hi, vaccae sunt qui jugum Evangelii portaverunt, et eos, qui portarent praedicando, genuerunt. Arietes, sunt tanquam Patres et duces populorum. Unde scriptum est: Afferte Domino filii Dei; afferte Domino filios arietum (Psal. XXVIII). Sunt crassi, gratia supernae dilectionis refectioni. Unde dicitur: Sicut adipe et

pinguedine repleatur anima mea. (Psal. LXII). Adjuravit Raguel Tobiam ut duas hebdomadas moraretur apud ipsum. Sic et nos oremus Christum ut maneat nobiscum, donec perfectionem quietis per Spiritus sancti gratiam consequamur, et a peccatis in opere, et a pravis cogitationibus in mente liberemur.

Mittit Tobias ad Gabelum, et invitat eum ad nuptias suas, qui invitatus venit (Tob. IX). Sic novus populus quotidie in Ecclesia colligitur. Potest tamen de his specialiter intelligi, qui litteram legis per septuaginta Interpretes acceperunt, et ideo fidem citius susceperunt.

Tradidit Raguel Tobiae Saram, et dimidiam partem omnis substantiae suae, in pueris, in puellis, in camelis, in pecudibus, in vaccis, in pecunia multa, et salvum atque gaudentem remisit eum ad patrem suum (Tob. X). Sic doctor Ecclesiae in fine remittet Christum cum ipsa Ecclesia virtutum divitiis plena, ad fidem illustrandam bonorum operum substantiam ditandam, in Judaeorum gentem, ex qua Dei Filius assumpsit carnem.

Dixit angelus ad Tobiam: Si placet tibi, praecedamus, et lento gradu sequatur iter nostrum familia (Tob. XI). Sic postquam illuminatus est populus gentium, praecedit divina gratia ad illuminandam caecitatem Judaeorum, ut in libris suis cognoscant Christum verum hominem et verum Deum: et sic tandem quasi viso angelo et filio suo, quos diu non viderant, multum gaudeant, tandemque Ecclesiae de gentibus congregatae mysteriorum se communionem conjungant.

Praecurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi blandimento suae caudae gaudebat. Sic gaudent doctores de effectu sui operis, cum Judaeam a Domino recolligendam intelligunt. Gaudent de praemio vitae aeternae, et tunc cunctis electis eodem praemio corda exhilaranda praedicant et statim adventuram Spiritus

sancti gratiam ostendunt. Exsurgens caecus pater coepit offerens pedibus currere. Sic, audito verbo salutis a doctoribus, exsurget et populus Judaeorum de perfidiae suae longa caecitate, et amore curret ad Dominum; sed offendens gressibus operum donec ipse renatus fuerit, et instructus in Christo, fidei et operationis lucem percipiat. Sumens Tobias de felle piscis linivit patris sui oculos, et quasi dimidiam horam sustinuit, et coepit albugo ex oculis ejus quasi membrana ovi egredi: quam apprehendens Tobias traxit ab oculis suis. Statimque visum recepit; et glorificabant Deum, ipse scilicet, et uxor ejus, et omnes qui sciebant eum, dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me. Sic populus Judaeorum postquam amarissimam antiqui hostis malitiam cognoverit, amissam recipiet lucem. Albugo designat stultitiam Judaici populi sibi placentis, habentis zelum Dei, sed non secundum scientiam. De quibus dicitur: Suam justitiam volentes constituere, justitiae Dei non sunt subjecti (Rom. X). Pupilla enim nigra, videt; alba, tenebrosa est. Et qui sibi sapientes videntur, et dicunt: Nunquid et nos coeci sumus? (Joan. IX) in eis veritas non est. Et qui ignorantiae conscii, dicunt: Domine Deus, illumina tenebras meas (Psal. XVII), a Domino illuminantur. Habet igitur populus Judaeorum velamen adhuc ante faciem cordis, ut nec intelligat gratiam Christi; habet albuginem, quia candidus et justus sibi videtur. Quasi membrana ovi, quia caecitatem mentis sustinet, sub spe stultissima Christi adhuc nascituri, Judaeos liberaturi et imperium magnum daturi. Cum autem velamen ablatum fuerit agnoscent quod Christus jam venit, et mundum sanguine suo redemit. Unde sequitur quod visu recepto, glorificabant Deum Tobias cum uxore sua.

Ego sum Raphael angelus, unus ex septem angelis qui astamus ante Deum. Tempus est ut revertar ad eum, qui me misit (Tob. XII). Regressurus angelus in coelum apertius quis esset, et quare venerit, et quo regressurus sit, exponit; Christus eidem populo latius proficienti naturam suam patefecit, ostendens quod ipse in Patre, et Pater in ipso sit. Angelus redit ad Dominum; Tobias

remansit apud patrem suum, et Christus a fidelibus suis intelligitur divinitate Patri aequalis, humanitate consubstantialis hominibus.

Aperiens Tobias os suum, benedixit Deum (Tob. XIII), et confessus ejus est veritatem et misericordiam, docens beneficia Dei semper praedicare, et flagella timere, repletusque spiritu prophetiae de superna Hierusalem multa decantat. Populus quoque Judaeorum in fine saeculi conversus multos doctores habebit et prophetas, qui mentes populorum ad superna desideria accendant coelestis patriae gaudia praedicando.

Factum est autem post obitum patris et matris, Tobias recessit ex Ninive civitate: et reversus est ad soceros suos, et invenit eos incolumes in senectute bona (Tob. XIV). Hoc quotidie facit Christus, cum malis relictis ad bonorum corda illustranda convertitur, qui inveniuntur in senectute bona, quia in bonis operibus diu studuerunt. Alios autem praeterit, qui diu viventes, nec consilio sunt maturi, nec canitie bonae actionis venerandi, sed peccatorum mole incurvi. Unde Isaias: Puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit (Isa. LXV), qui scilicet diu vivens levitatem enim non deserit. Sepelierunt Tobiam juniorem omnis cognatio ejus, et omnis generatio ejus. Sepultura Tobiae fidem mundi designat, quo Dominus noster cum corpore suo, quod est Ecclesia, in requiem intrabit, angelis de societate hominum gratulantibus, et singulos per diversas mansiones pro diversitate meritorum collocantibus.

CAP. III. De mysteriis quae continentur in libro Judith.

Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnabat contra Arphaxat; et obtinuit eum in campo magno, qui appellatur Ragau. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et cor ejus elevatum est (Judith I), etc. Quando diabolus perditorum multitudinem suae voluntati subjecit, elevatur cor ejus. Quod propriae assignans virtuti, non divinae permissioni, et eo magis ardescit ad plurimorum perditorum destructionem, quo se amplius credit praevalere per pravam suggestionem. Unde sequitur: Et misit ad omnes, qui erant in Cilicia, et Damasco, et Libano: et ad gentes, quae sunt in Carmelo et Cedar, et inhabitantes Galilaeam in campo magno Esdrelon: et ad omnes qui habitant in Samaria, et trans flumen Jordanem usque Hierusalem: et omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad montes Aethiopiae. Diabolus per diversas provincias legatos mittit, cum turbas malignorum spirituum ad seducendas gentes per totum orbem dispergit; nec parcat dignitati, nec honori: omnes enim ad gehennam trahere cupit et facere socios perditionis. Fideles quoque securos esse non patitur, qui per Jordanis nomen et Hierusalem significantur. Nec satis est ethnicos absorbere, nisi etiam Christianos possit devorare. Unde Job: Absorbebit fluvium, et non mirabitur: et habebit fiduciam quod influat Jordanis in os suum, et escae ejus electae (Job. XL). Sed quamvis multos superet, a multis tamen contemnitur. Unde dicitur: Omnes uno ore contra dixerunt.

Tunc indignatus Nabuchodonosor vocavit Holophernem principem militiae suae et praecepit ei, ut omnem terram suo subjugaret imperio (Judith II). Holophernes iste significat principes gentium, qui Ecclesiam persequuntur, aut Antichristum filium perditionis, in quem totus Satanus introibit, ut faciat quae patres sui non fecerunt, et Deum patrum suorum non reputabit, qui adversus omnia regna consurget. Et veniet cum magna multitudine ut conterat, et interficiat, et tabernaculum suum super montem inclytum, et

sanctum ponat, ubi divinitus contritus corruat. Hic est bestia cui, juxta Apocalypsim, draco virtutem et potentiam suam dabit (Apoc. XIII): ut adorent omnes draconem, qui bestiae talem dedit potentiam. Cum pertransisset Holophernes fines Assyriorum, venit ad magnos montes Angae, qui sunt a sinistris Ciliciae: ascenditque omnia castella eorum et obtinuit munitionem omnem. Effregit autem potentissimam civitatem Melothi, praedavitque omnes filios Tharsis. Diversae provinciae, et nomina locorum quae in historia continentur, personarum distinctiones et graduum dignitates designant, ex quibus vindicat sibi diabolus magnam partem, nec pugnae formidat difficultatem; sed grandis potentiae grandem certat efficere ruinam.

Tunc miserunt legatos suos universarum urbium, et provinciarum, reges ac principes, scilicet Mesopotamiae, et Syriae, et Sobal, et Libyae, atque Ciliciae, qui venientes ad Holophernem, dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius est ut vivamus, et serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro servitutis nostrae damna patiamur [facimus] (Judith. III). Mesopotamia interpretatur elevatio; Syria, sublimis; Sobal, vanum; Libya, intrantes; Cilicia, caetus vel luctus. Principes igitur regionum illarum, qui legatos suos ad Holophernem pro pace miserunt, signant carnales, qui reconciliati persecutoribus student ut mortis periculum et voluptatis detrimentum evadere possint. De quibus dicitur: Qui vult amicus hujus saeculi esse, inimicus Dei constituitur (Jac. IV). In his enim sollicitudo hujus saeculi et fallacia divitiarum suffocat verbum, et fructum non facit. Hi enim ferunt nomina provinciarum, qui superbia extolluntur et vanitatem sequuntur. Terram duabus viis ingrediuntur, et coetui lugentium, vel luxuriae suae poenas luentium in inferno sociabuntur, ubi ad calorem nimium, transferentur ab aquis nivium (Job XXIV): et vermis eorum non morietur, et ignis non exstinguetur (Isa. LXVI).

Tunc audientes haec filii Israel, qui habitabant terram Juda, timuerunt valde a facie ejus (Judith IV). Sic tempore persecutionis

timent sancti, ne diabolus et persecutores ab eo directi faciant hoc Ecclesiae et fidelibus ejus quod faciunt caeteris gentibus. Timent ne Ecclesia infirmiori parte expugnetur, et sic aliquod sui detrimentum patiat. Mittunt in Samariam, id est in eos qui custodire se debent et alios, monita salutis, ne per aditum pravae delectationis, praebeant hostibus ingressum ad intima cordis. Per circuitum mittunt, ut ex omni parte se diligenter praeparent et custodiant. Praeoccupant vertices montium, dum conscendunt et muniunt subtilitatem ingeniorum et sensuum spiritualium. Muris circumdant vicos, dum fide et virtutibus confirmant sibi fideles commissos. Frumenta congregant in praeparationem pugnae, dum studiosius intendunt omnibus lectionibus et meditationibus sacrae Scripturae. Sacerdos quoque Domini Eliachim scribit ad universos, dum spiritualis praelatus omnes erudit, ut obtineant ascensus montium, id est arduitatem virtutum, et angustum iter custodiant, id est subtiles animae sensus diligenter observent. Filii autem Israel omnia, quae sibi sunt imperata, faciunt, dum electi praeceptis majorum obediunt.

Audiens Holophernes, quod filii Israel praepararent se ad resistendum, vocavit omnes principes Moab et duces Ammon, et dixit eis: Dicite mihi, quis sit populus iste, qui montana obsidet? (Judith V.) Sic quaerere solent persecutores ab invicem, qui sunt tantae constantiae fideles, qui sibi verbo vel facto resistere praesumunt. Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon, respondens, ait: Si digneris audire me, domine, dicam veritatem de populo isto in conspectu tuo. Per Achior haeretici designantur, qui, licet per omnia viam veritatis non teneant, tamen in doctrina sua multa vera praedicant, quae fidei nostrae concordant. Hi contra Ecclesiam pugnant, sed ratione superati veritatem omnino non celant. Haeretici enim bona malis permiscent qui semper falsa si dicerent, latere non possent. Sicut qui veneni potum porrigit, labrum calicis melle tangit, ut quod dulce est, primum tangatur, ne quod mortiferum est timeatur.

Tunc Holophernes praecepit servis suis, ut comprehenderent

Achior, et ducerent eum in Bethuliam, etc. (Judith VI.) Sic summi principes saeculi persecutoribus fidelium sibi subjectis praecipunt, ut quoslibet confessores Christi, praecones veritatis comprehendant, ut in manum filiorum Israel, id est electorum tradant, quos ipsi perdendos putant. Et ducentes vadunt per campestria, quia cupiunt tales trahere per illicita desideria, in viam latam, quae ducit ad mortem. Contra quos fundibularii, id est sancti praedicatores in montanis, id est in arduitate viae, quae ducit ad vitam consistentes, per manifestam praedicationem exeunt, et sacrae Scripturae verba jaciunt. Sed illi Achior dimittentes ad arborem ligant, quia per diversas tribulationes consortes Christi passionis faciunt. Et reversi sunt ductores ad dominum suum, quia persecutores fidelium, augmento scelerum suorum deteriores semper fiunt. Porro filii Israel descendentes de Bethulia, veniunt ad Achior, quem solventes duxerunt ad Bethuliam. Sic doctores Ecclesiae ad arborem ligatum solvunt, cum catechumenos suos, nec persecutorem, nec mortem timere docent; quasi ad arborem ligatum solvunt, cum a formidine crucis mentem pavidam eruunt et ad patiendum instruunt. Hoc autem melius fit, si exemplo Oziae et Charmi principum, qui confortantes Achior, preces devotas cum omni populo effuderunt, magistri Ecclesiae cum caeteris fidelibus auditores suos devotis precibus Domino commendaverint, ut ejus dono habeant, quod humana infirmitas non meretur. Tunc Ozias sumpto consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei coenam magnam. Et, vocatis omnibus presbyteris, expleto simul jejunio, refecerunt. Coenam magnam expleto jejunio facit, qui diu animam languidam, et pane verbi Dei jejunam, evangelica doctrina et dapibus virtutum in convivio reficit. Hinc simul advocantur omnes presbyteri, ut eorum exhortationibus et exemplis corroborentur ad fidem percipiendam et observandam neophyti.

Porro, dum Holophernes circuiret per gyrum reperit quod fons, qui influebat, aquaeductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret, et incidi praecepit aquaeductum eorum (Judith

VII). Sic doctrinam Evangelii, quam ex vivo fonte procedentem, doctores Spiritus sancti gratia illuminati, per oris sui fistulam in sanctae Ecclesiae civitatem introducunt, persecutores fidelium prohibendo, et mortem minando auferunt, ut potus spiritualis indigentia occidant. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminaeque, juvenes et parvuli, omnes simul una voce dixerunt: Judicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis: et propter hoc vendit nos Deus in manibus eorum. Isti signant carnales, qui dicunt, Domine, Domine, cor autem eorum longe est a Deo (Isa. XXIX). Sunt ergo in sagena Domini mali pisces usque ad littus futuri judicii, qui praesentis vitae incommoda graviter ferentes, eligunt praesentibus uti deliciis magis quam coelestia bona in futuro sibi reservari, qui magistros suos importunis querimoniis affligunt, et sibi ad luxum saeculi assentire cogunt. Unde sequitur: Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, exurgens Ozias, infusus lacrymis, ait: Aeque animo estote, fratres: et hos quinque dies expectamus a Domino misericordiam. Sic quinque sensus corporis, quibus praesens ducitur vita quasi quinque dierum inducias iners doctor expetit: qui corporale solatium auditoribus suis indiscrete promittit, quasi in potestate sua sit summi datoris munificentia, cum magis quidem tribuendi modus in dantis, quam in accipientis potestate consistat. Si autem praesentis vitae negatur solatium, subditos deserunt, ut credentes persecutoribus, corporale devitent supplicium.

Hanc conventionem, Judith, id est Ecclesia respuit (Judith VIII), et contemnit. Judith enim, quae interpretatur confitens vel laudans, Ecclesiam significat, quae Deum vera fide confitetur, et in omnibus operibus ejus laudare non desinit. Et vir ejus Manasses fuit: qui mortuus est in diebus messis hordeaceae. Christus Ecclesiae sponsus, bene Manasses, id est obliviosus vel qui oblitus est, dicitur, quia nos facit oblivisci calamitatis pristinae per consolationem vitae futurae. His in diebus messis hordeaceae, id est electionis plebis Judaicae committit, et apostolos suos praedicare, et manipulo

credentium congregare. Venit aestus persecutionis super caput, id est Divinitatem. Caput enim Christi, Deus (I Cor. XI). Inde enim maxime scandalizantur Judaei, quod se esse Filium Dei dicebat (Joan. X). Unde scriptum est: Facit seipsum Deum. Hujus sponsa, ablato sponso; jejunio et orationi operam dat usque ad consummationem saeculi, nec erroribus haereticorum dignatur pollui. Cui vir suus diviserat divitias spiritualis sapientiae, et virtutis, et familiam in gentium multitudinem congregavit. Dixit Judith ad presbyteros: Quod est verbum in quo consentit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit nobis adjutorium? Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? non est iste sermo qui misericordiam provocet; sed potius iram excitet, et furorem accendat. Posuistis vos tempus miseracionis Domini, et in arbitrium vestrum constituistis ei! Nec tempus, nec modum Domino praescribere debemus; sed magis arbitrio ejus cuncta relinquamus. Unde quidam Patrum in oratione dixisse legitur: Fili Dei, sicut vis, et sicut scis, miserere mei. Regnum Dei tantum quaerere debemus: et caetera adjicientur nobis (Matth. VI). Praesens vita fidelibus sit in usu, futura in fructu. Sit res temporalis in itinere, aeterna desideretur in perventione.

Oratorium Judith (Judith IX), quod ad orandum ingressa est, secretum cordis designat, quod, cum Dominum oramus, intrare debemus. Cilicium, asperitatem designat poenitentiae. Cinis. memoriam fragilitatis et mortis. Prostratio, effectum humilitatis.

Pulchritudo Judith (Judith X), spiritalem sanctae Ecclesiae pulchritudinem figurat, et ornatus ejus ornatum Ecclesiae sanctae; quam habet per virtutum exercitationem et bonorum operum exhibitionem denuntiat.

Exarsit Holophernes in concupiscentia Judith, et voluit eam per libidinem suam violare (Judith XII). Persecutores Ecclesiae, integritatem ejus concupiscunt corrumpere. Judith, in castris

Holophernis non est polluta escis gentilibus, et sancta Ecclesia inter paganos habitans non contaminatur idolorum sordibus. Judith gladio Holophernis caput illius abscidit, et sancta Ecclesia hostes suos per propriam eorum malitiam perimit.

Judith (Judith XIII), post victoriam cum suis celebravit laetitiam, et Ecclesia sancta superatis vitiis cum hostibus suis, laetitiam celebrabit cum angelis. Fugatio sive peremptio hostium destructionem et damnationem designat impiorum. Abra Judith, fideles adolescentulas figurat quae famulantur Ecclesiae sanctae. Benedictus Dominus, qui creavit coelum et terram; qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum qui memores fuerint virtutis Domini in aeternum. Laus Ecclesiae non recedet de ore hominum, qui memores sunt ejus, quae per dilectionem, Dei et proximi praesentes tribulationes secunda sustinet, fide plena, et spe firma, et eminentiam attendens coelestium praemiorum, ubi sociabitur beatitudini angelorum.

Post victoriam omnis populus venit Jerusalem adorare Dominum, et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, et vota, et repromissiones suas (Judith XVI). Adepta victoria de hostibus suis quisque electus ab omni labe purgatus ingredi properat in supernam Dei civitatem, ubi visio vera pacis, ubi reddat vota sua Conditori.

***CAP. IV. De mysteriis quae continentur
in libro Machabaeorum.***

Et factum est postquam percussisset Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Graecia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum atque Medorum, constituit praelia multa, et obtinuit omnium munitiones et interfecit reges terrae et pertransiit usque ad fines terrae, et accepit spolia multitudinis gentium, et siluit terra in conspectu ejus, et congregavit virtutem, et exercitum fortem nimis, et exaltatum est cor ejus, et elevatum: et obtinuit regiones gentium, et tyrannos, et facti sunt illis in tributum. Et post haec decidit in lectum, et cognovit quod moreretur; et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a juventute: et dimisit illis regnum dum adhuc viveret. Et regnavit Alexander duodecim annis, et mortuus est: et obtinuerunt pueri ejus regnum unusquisque in loco suo: et imposuerunt sibi omnes diademata post mortem ejus; et filii eorum post eos annis multis; et multiplicata sunt mala in terra. Et exivit ex eis radix peccati Antiochus illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat obses Romae: regnavit in anno centesimo tricesimo septimo regni Graecorum. In diebus illis exierunt de Israel viri iniqui, et persuaserunt multis, dicentes: Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus, quae circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt aliqui de populo; et abierunt ad regem, et dedit illis potestatem, ut facerent justitias gentium: et aedificaverunt gymnasium in Hierusalem secundum leges nationum; et fecerunt sibi praputia, et recesserunt a testamento sancto, juncti sunt nationibus, et venundati sunt, ut facerent malum. Et ascendit Antiochus ad Israel, et ascendit Jerosolymam in multitudine gravi (I Machab. I). Machabaeorum fratrum felicia bella silentio non sunt relinquenda. Ipsorum namque certamina gloriosa sanctorum designant agones contra spirituales hostes eorum. Quis enim per Alexandrum Magnum, qui totum pene mundum subjugavit imperio suo, cum tanta erat donata dominandi libido, ut nulli in quantum potuit, parceret

regno; quis inquam, per illum significatur, nisi diabolus, qui dixit: In coelum conscendam; super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, ero similis Altissimo? (Isa. IV.) Hic quippe per suam superbiam, et calliditatem, et multitudines angelorum secum superbientium, et progeniem humani generis in primo parente sibi subjecit. Alexander moriens imperium suum satellitibus suis dimisit, et diabolus in adventu Mediatoris Dei et hominum, hominis Christi Jesu, suum dominium minui videns, impiis principibus praesentis saeculi suam malignitatem ad persequendum credentes inspiravit. Ex quibus exhibit radix peccati rex Antiochus, filius perditionis Antichristus: qui quanto erit potentior, tanto erit ad persequendum perniciosior. Ad istius impii regis famulatum pertinent falsi Christiani, haeretici et persecutores Ecclesiae, qui quotidie ipsam persequuntur. Falsi namque Christiani ipsi sunt qui disponunt testamentum cum gentibus, quia suis sceleribus concordant gentibus, et suis pravitatibus repugnant fidelibus. Radix itaque peccati Antiochus illustris, cum principibus suis persequuntur civitatem sanctam Jerusalem, quia Antichristus cum omnibus iniquis persequetur Ecclesiam. Sed Mathathias cum filiis suis viriliter resistit, et Christus cum electis praelatis potenter Ecclesiam defendit. Videamus autem quae sunt arma, quibus Machabaei nostri contra hostes pugnant, hostes superant, et suis finibus exagitant. Quae sunt enim arma ista, nisi virtutes, et opera bona? Habent arma scutum fidei, galeam spei, loricam charitatis, gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. VI); habent, et lanceam orationis, quae sursum ad Dominum erigitur, et in hostem dirigitur; habent ocreas per diversorum locorum deambulationem; arcum et sagittas per praedicationem; habent frenum per temperantiam, calcaria per vigiliis et jejunia. In hac autem spirituali militia, est corpus equus; miles spiritus. Quisquis vero supradictis armis armatus non est, miles Christi non est quia sine illis non potest Christi esse. Et quisquis miles ejus non est, hostis ejus est sicut ipse testatur, dicens: Qui mecum non est, contra me est (Luc. XI). Studeat quisque armis istis

armari; studeat cum Christo praeliari, ut a Christo mereatur post victoriam coronari.